

การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร
ห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2566

การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร
ห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว

คุณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร

สำนักบริหารและพัฒนาระบบราชการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

การพัฒนาเกษตรกรรมแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร
ห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว

Souvanny Lorvixay

คุณภานินพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(อาจารย์ ดร.กอบลาภ อารีศรีสม)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รภัสสรณ์ คงธนจารุอนันต์)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี อารีศรีสม)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินนภา หมวกยอด)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ประธานอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

(อาจารย์ ดร.กอบลาภ อารีศรีสม)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.ญาณิน โภภาสพัฒนกิจ)

รองอธิการบดี

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว
ชื่อผู้เขียน	Miss Souvanny Lorvixay
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ดร.กอบลาภ อารีศรีสม

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพบริบททั่วไปในการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และ 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มสมาชิกเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ทั้งหมด 2 อำเภอ คือ กลุ่มสมาชิกเกษตรกรต้นแบบที่อยู่พื้นที่อำเภอนาชายทอง จำนวน 78 ครอบครัว และอำเภอสังข์ทอง จำนวน 16 ครอบครัว รวมทั้งสิ้น 94 ครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ 2 ราย และสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ทั้งสิ้น 30 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี นับถือศาสนาพุทธ มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมีสถานภาพสมรส มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน มีประสบการณ์ทำอาชีพทางการเกษตรมากกว่า 15 ปีขึ้นไป เกษตรกรต้นแบบส่วนมากเป็นเจ้าของพื้นที่ดินน้อยกว่า 10 ไร่ มีแรงงานที่ช่วยทำอาชีพเกษตรกรรมอยู่ 2 คน ลักษณะรายได้ของครัวเรือนมีรายได้สม่ำเสมอเพียงพอเหลือเก็บ มีรายได้เฉลี่ยในครัวเรือน 50,001-100,000 บาท/ปี รายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 50,001-100,000 บาท/ปี เกษตรกรต้นแบบส่วนมากไม่มีเงินออม แต่เกษตรกรต้นแบบส่วนมากไม่มีหนี้สิน แหล่งทุนที่ใช้ในการทำเกษตรคือทุนตัวเอง เกษตรกรต้นแบบส่วนใหญ่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ของศูนย์ และมีแปลงใหญ่เป็นของตัวเอง วัตถุประสงค์หลักในการทำเกษตรเพื่อยังชีพส่วนหนึ่ง

เหลือนำไปเพื่อจำหน่าย ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการก็คือศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และเคยได้รับการอบรมด้านการเกษตรมาแล้ว

การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่า เกษตรกรต้นแบบมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.27) ในแต่ละด้านพบว่า การดำเนินงานด้านองค์ประกอบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว โดยรวม เกษตรกรต้นแบบได้มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.48) โดยเฉพาะการดำเนินงานด้านเกษตรกรต้นแบบ ด้านแปลงเรียนรู้ ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ และด้านฐานเรียนรู้ ส่วนด้านการบริหารจัดการมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.53) ด้านการขยายผลสู่การปฏิบัติของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.23) ด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว คือมีการปฏิบัติอยู่ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.86) ในส่วนปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ในแต่ละด้าน เห็นว่ามีการส่งเสริมดีมากแต่ด้านที่เพิ่มการปรับปรุงส่งเสริมมากที่สุดคือ ฐานเรียนรู้ยังไม่สอดคล้องกับหลักสูตรยังไม่ส่งผลเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกร และเพิ่มการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ รวมถึงการวางแผนการดำเนินงานการผลิตสินค้าเชื่อมโยงสู่การตลาด ส่วนปัจจัยภายนอก ประกอบมี 2 ด้าน เห็นว่าในแต่ละด้านนั้นตอบสนองต่อส่งเสริมแล้ว

นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบปัญหาเกี่ยวกับฐานการเรียนรู้ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน และเครื่องมือสาธิต มีลักษณะเก่าแก่ เสื่อมโทรม ขาดงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซม ส่วนหลักสูตรเรียนรู้ในด้านการเรียนการสอนยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้เข้มข้นเท่าที่ควร เนื่องมาจากการขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ และพนักงานในศูนย์ยังมีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่ายกระดับทางด้านทางด้านวิชาเฉพาะของพนักงานไม่เข้มข้นเท่าที่ควร ส่วนเกษตรกรต้นแบบพบปัญหาในการขาดความรู้ทางด้านเทคนิคเฉพาะด้านในการทำเกษตรกร ขาดแหล่งทุนงบประมาณ และแรงงานในการดำเนินกิจกรรมขยายผลทางการเกษตร และยังขาดการวางแผนในการผลิตที่ติดพันกับการปรุงแต่ง แปรรูป เชื่อมโยงสู่การตลาดได้ สำหรับแนวทางการพัฒนาพบว่า ควรเพิ่มการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรต้นแบบในกานวางแผน และบริหารจัดการผลิตทางการเกษตร รวมไปถึงการสร้าง ความเข้มแข็งในการทำงานของพนักงานอย่างมีคุณภาพ และยกระดับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่วให้เป็นศูนย์สาธิตที่ครบวงจร

คำสำคัญ : เกษตรกรต้นแบบ, การดำเนินงาน, ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

Title	DEVELOPING A PROTOTYPE FARMER UNDER THE HUAYXON-HUAYXUA AGRICULTURAL DEVELOPMENT SERVICE, LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC
Author	Miss Souvanny Lorvixay
Degree	Doctor of Philosophy in Resources Management and Development
Advisory Committee Chairperson	Dr. Koblap Areesrisom

ABSTRACT

The objectives of the study were to: 1) explore general context in the operation of model farmer; 2) analyze factors contributing to the model farmers development; 3) explore problem encountered in the operation; and 4) investigate guidelines for developing the model farmers. The sample group consisted of 78 and 16 model farmer households in Na Xaythong and Sangthong districts, respectively. They were under the Huayson – Huaysua Agricultural Service and Development Center, Vientiane, Lao P.D.R. Questionnaire and interview schedule were used for data collection and analyzed by using descriptive statistics and content analysis

Results of the study revealed that most of the model farmers were males, Buddhists, 41–50-year-old and lower-secondary school graduates. They were married and had 4 household members. Most of the model farmers had more than 15 years of experience in farming, 2 farming workforce and less than 10 rai of farmland. Their household income range was 50,001 - 100,000 bath/year but they did not have saving and debts. Most of the model farmers spent their own capital and they were members of large agricultural plots of the center. Their main agricultural objective was subsistence and the surplus agricultural yields were sold. The model farmer were supported by the center and most of them had attended a training.

Findings showed that the model farmers had a highest level of agricultural practice ($\bar{X} = 4.27$) and, as a whole, they had a highest level of opinions about the

practice ($\bar{X} = 4.48$). this included the following: learning plot, learning curriculum, and learning station. Also, there was a highest level of practice in the center management ($\bar{X} = 4.53$), extending results into practice of the center ($\bar{X} = 4.23$) and network connection of the center ($\bar{X} = 3.86$).

Factors contributing to the model farmers development consisted of internal and external factors. The farmers should be improved in terms of the training station (management) and operational planning (thinking the product to the market). The latter could be responsive to good promotion.

The following were problem encountered: old basic structure and demonstration tool; lack of budgets repairing/rehabilitation; learning curriculum was not effective enough; lack of quality personnel; supporting staff had low educational attainment; and the specific academic enhancement of supporting staff was not so strong as it should be, For the model farmers, they lacked of production planning based on agricultural extension activities, processing, and market linkage. The following were suggestions: adding potential development in management and planning; strengthening effective working of personal/supporting staff; and uplifting the center to be a One - Stop Demo Center.

Keywords : Model farmers, operation, Huayson – Huaysua Agricultural Service and Development Center

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยในการทำดัชนีพันธะเรื่อง การพัฒนาเกษตรกรรมต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในครั้งนี้ได้สำเร็จลุล่วงสมบูรณ์เป็นอย่างดี ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร.กอบลาภ อารีศรีสม อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่คอยให้คำปรึกษา ชี้แนะ สนับสนุนแนวทางในการทำวิจัยมาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รภัทสรณ์ คงธนจารุอนันต์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี อารีศรีสม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิณนภา หมวกยอด อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้คำปรึกษา ให้การชี้แนะแนวทาง ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ในการทำดัชนีพันธะจนทำให้ดัชนีพันธะฉบับนี้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์

ขอกราบขอบพระคุณมายังคณาจารย์และบุคลากร สาขาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ทุกท่าน ที่ได้อำนวยความสะดวก และให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษา การทำงานวิจัย จนทำให้ดัชนีพันธะฉบับนี้สำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณะวิทยาศาสตร์สังคม มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว กระทรวงศึกษาธิการ และกีฬา ที่ได้อนุมัติและอำนวยความสะดวกในการศึกษาครั้งนี้ และขอขอบพระคุณคณาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์สังคม มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว ทุกท่านที่ให้การช่วยเหลือ ให้สิ่งอำนวยความสะดวกและให้กำลังใจตลอดในการศึกษาครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการ และเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ได้อำนวยความสะดวกและสนองข้อมูลในการทำงานวิจัยครั้งนี้ และที่สำคัญขอขอบพระคุณเกษตรกรรมต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการลงพื้นที่และสละเวลาอันมีค่าให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างดี

เหนือสิ่งอื่นใดผู้ศึกษาขอน้อมระลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนมิตรสหาย รวมถึงเพื่อนร่วมชั้นเรียนมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และผู้มีส่วนช่วยสนับสนุนทุกท่านที่คอยให้กำลังใจ ให้การช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริม ในทุกๆเรื่องจนดัชนีพันธะฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ลุล่วงได้ด้วยดี คุณค่าและความสำเร็จในครั้งนี้ขอมอบแด่ผู้มีพระคุณทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	9
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	9
คำถามการวิจัย.....	13
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	13
ขอบเขตการวิจัย.....	13
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	15
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	16
บทที่ 2 การตรวจสอบเอกสาร.....	18
ทฤษฎีใหม่สำหรับเกษตรกรเพื่อนำไปสู่ความพอเพียง.....	18
ทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	20
ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน.....	23
ทฤษฎีการการพัฒนาศูนยศึกษาเรียนรู้.....	30
แนวคิดการพัฒนาชนบทตามแนวพระราชดำริ.....	34
แนวคิดการพัฒนาเกษตรกรมอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริ.....	36
ศูนยพัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว.....	38

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
กรอบแนวคิดในการวิจัย	48
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	49
สถานที่ดำเนินการวิจัย.....	49
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	50
แหล่งข้อมูล.....	51
เครื่องมือการวิจัย.....	52
เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ	52
เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ	52
การตรวจสอบแบบสัมภาษณ์	53
การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย	56
การวิเคราะห์ข้อมูล	58
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	58
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	60
บทที่ 4 ผลการวิจัย	61
สภาพบริบททั่วไปในการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและ บริการด้าน	
การเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว	61
ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรต้นแบบ	61
ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรต้นแบบ	64
การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว.....	80
ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วย	
ซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	91
ปัจจัยภายใน.....	91
ปัจจัยภายนอก	95

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและ บริการด้านการเกษตร ช่วยสอน-ช่วยชี้ 96	96
ด้านฐานการเรียนรู้..... 97	97
ด้านหลักสูตรการเรียนรู้..... 98	98
ด้านพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ 99	99
แนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยสอน-ช่วยชี้ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 103	103
การยกระดับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยสอน-ช่วยชี้ให้เป็นศูนย์สาธิตที่ครบ วงจร 103	103
การสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพให้กับศูนย์พัฒนาและ บริการด้านการเกษตรช่วยสอน-ช่วยชี้ 104	104
การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรต้นแบบในการวางแผน และบริหารจัดการผลิตทางการเกษตร 104	104
การพัฒนาการทำงานแบบบูรณาการของเกษตรกรต้นแบบ หน่วยงานศูนย์ และหน่วยงาน ภาครัฐ..... 105	105
การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรในระบบการผลิต 105	105
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ..... 107	107
สรุปผลการวิจัย..... 107	107
สภาพบริบททั่วไปของเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยสอน-ช่วย ชี้ 107	107
การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยสอน-ช่วยชี้ 110	110
ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยสอน-ช่วย ชี้ 112	112
ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยสอน-ช่วย ชี้ 113	113

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วย ซั่ว	114
อภิปรายผล.....	116
ข้อเสนอแนะ	120
ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้.....	120
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	121
บรรณานุกรม.....	122
ภาคผนวก.....	126
ภาคผนวก ก แบบสอบถามการวิจัย	127
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์การวิจัย	142
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ รายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนา/ให้การสัมภาษณ์.....	146
ภาคผนวก ง หนังสือในการดำเนินการวิจัย.....	159
ภาคผนวก จ ภาพประกอบการวิจัย.....	163
ประวัติผู้วิจัย.....	176

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 รายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม	50
ตารางที่ 2 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรต้นแบบ.....	63
ตารางที่ 3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรต้นแบบ	73
ตารางที่ 4 ผลรวมการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน- ห้วยซั่ว	80
ตารางที่ 5 การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว	86
ตารางที่ 6 ผลรวมปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว.....	91
ตารางที่ 7 ปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้าน การเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์.....	93
ตารางที่ 8 ปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้าน การเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์.....	96

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	48
ภาพที่ 2 สถานที่ดำเนินการวิจัย	49
ภาพที่ 3 ขั้นตอนในการวิจัย	56
ภาพที่ 4 รูปแบบพัฒนาเกษตรกร	106
ภาพที่ 5 แผนผังบริเวณ ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว	164
ภาพที่ 6 พื้นที่มุมสูงของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว (ภาพจากเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว).....	164
ภาพที่ 7 แผนผังบริเวณ อ่างเก็บน้ำห้วยซั่วของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว (ภาพจากเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว).....	165
ภาพที่ 8 ป้ายศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 19/6/2023	165
ภาพที่ 9 สัมภาษณ์ ผอ. ดวงตะวัน ศรีสมบัติ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 19/6/2023	166
ภาพที่ 10 สทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวน 30 ราย	167
ภาพที่ 11 สัมภาษณ์ท่าน สดวิชัย ภูรวงศ์ รองหัวหน้าห้องการกสิกรรม-ป่าไม้ อำเภอสงฆ์ทอง	168
ภาพที่ 12 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลใหญ่ณาเจริญ อำเภอสงฆ์ทอง	168
ภาพที่ 13 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลใหญ่ณาเจริญ อำเภอสงฆ์ทอง	169
ภาพที่ 14 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากลุง ดา แสงมีไช เกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลใหญ่ณาเจริญ อำเภอสงฆ์ทอง ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 21/6/2023.....	169
ภาพที่ 15 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากป้า รong เกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลใหญ่ณาเจริญ อำเภอสงฆ์ทอง	170
ภาพที่ 16 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลนายาง อำเภอนาชายทอง.....	170
ภาพที่ 17 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลหนองคันคู อำเภอนาชายทอง.....	170

ภาพที่ 18	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลนาซร อำเภอนาชายทอง	171
ภาพที่ 19	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลด่านซี อำเภอนาชายทอง	172
ภาพที่ 20	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลหัวช้าง อำเภอนาชายทอง	173
ภาพที่ 21	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลน้ำเกลี้ยง อำเภอนาชายทอง.....	174
ภาพที่ 22	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลนาซบ อำเภอนาชายทอง.....	174
ภาพที่ 23	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลหัวขัว อำเภอนาชายทอง	175

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ปัจจุบันได้เร่งการเพิ่มขึ้นขององค์การผลิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นตามบทเรียนของประเทศต่าง ๆ จากบทเรียนที่ผ่านมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เห็นว่าจะต้องเพิ่มการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการเกษตรของประชาชน ซึ่งเป็นหนึ่งในภาคส่วนสำคัญของเศรษฐกิจของประเทศควบคู่ไปกับเศรษฐกิจของรัฐ เศรษฐกิจภาคเอกชน และเศรษฐกิจความร่วมมือของประชาชน คือ การจัดตั้งหน่วยเศรษฐกิจที่ผู้คนรวมตัวกันโดยสมัครใจดูแลจัดระเบียบการผลิต เคลื่อนไหวธุรกิจด้วยตัวเองด้วยหลายรูปแบบ ในนั้นรูปแบบสหกรณ์ คือ รูปแบบพัฒนาเกษตรสูงสุด (บุญทันพงษ์วิจิตร, 2556) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ได้เรียกร้องให้มีความสำคัญกับเกษตรกรมากกว่าการทำฟาร์ม ซึ่งหมายความว่า ต้องให้ความสำคัญและจำเป็นต้องดูแลการดำรงชีวิตของเกษตรกรเป็นหลัก ไม่ใช่เพื่อเห็นความสำเร็จทางการเกษตรเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงเมื่อเผชิญกับความต้องการส่งออกสินค้าอาหารที่เป็นมรดกตกทอด แนวโน้มโดยรวมของประเทศในปัจจุบันมุ่งเน้นไปที่การผลิตฟาร์มขนาดใหญ่นอกเมืองและในเมือง ในขณะที่การผลิตเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ชนบทยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาให้ตรงกัน ซึ่งในผลการวิจัยระหว่างประเทศกำลังพัฒนาต้องผ่านประสบการณ์ได้เรียนรู้บทเรียนและยังคงส่งเสริมเศรษฐกิจแบบมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเฉพาะสหกรณ์ สำหรับประเทศที่มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมนคล้ายกับ สปป.ลาว อยู่ทวีปแอฟริกา เอเชียใต้ และประเทศโดยรอบของ สปป.ลาว ล้วนมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมเศรษฐกิจแบบมีส่วนร่วมกับประชาชน เช่น จีน เวียดนาม ไทย และประเทศในเอเชียอื่น ๆ เศรษฐกิจความร่วมมือกับประชาชนกลุ่มนี้มีส่วนทำให้เศรษฐกิจมหภาคเติบโต ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาความยากจนตลอดจนแก้ไขปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนกับคนรวย สร้างสังคมที่กลมกลืน ประชาธิปไตยที่เป็นธรรม และสร้างหลักประกันการพัฒนาที่ยั่งยืน (จิต ธวิทย์ใส และคณะ, 2564) แผนพัฒนาการเกษตรป่าไม้ และพัฒนาชนบท ต้องเน้นเงื่อนไขด้านการเชื่อมโยงค่าแรงทางด้านทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละภูมิภาค เศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ สมดุล และยั่งยืน เพื่อให้รับประกันด้านเสถียรภาพอาหารที่เพียงพอ มีวัตถุดิบป้อนโรงงานแปรรูป มีผลิตภัณฑ์สดสะอาด และปลอดภัย เพื่อخمใช้ ส่งออกกับที่ และส่งออกไปต่างประเทศ โดยปฏิบัติตามมาตรฐานสุขาภิบาล และสุขอนามัยของพืช (SPS) และกฎระเบียบการนำเข้าของประเทศคู่ค้า มีการรับรองมาตรฐานการเกษตรที่สะอาด เกษตรอินทรีย์ในทิศทางสีเขียวสะอาดปลอดภัย และ

เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม วิสัยทัศน์สำหรับการพัฒนาการเกษตรใน สปป.ลาว คือ การรับประกันความมั่นคงทางด้านเสปียงอาหาร ผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ พัฒนาการเกษตรที่สะอาด ปลอดภัย และยั่งยืน บนพื้นฐานการเป็นอุตสาหกรรม และความทันสมัย ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาชนบทเพื่อสร้างพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ (กระทรวงเกษตรและป่าไม้, 2564)

การพัฒนาและการบริการเกษตรกรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว สืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนเพิ่มขึ้น หลังจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อวันที่ 15-22 มีนาคม พ.ศ. 2533 ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของรัฐบาลลาว ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนครั้งนั้นมีผลทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศดียิ่งขึ้น ส่งผลให้มีการติดต่อสัมพันธ์กันมากขึ้น โดยผู้นำประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้มาเยือนประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง นับแต่ปี พ.ศ. 2533 อาทิ ท่านไกรสร พรหมวิหาร อดีตนายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และท่านพูน สีปะเส็ด อดีตรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเดินทางมาเยือนประเทศไทย เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2534 ต่อมาเมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2535 ท่านไกรสร พรหมวิหาร อดีตประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการมาเยือนครั้งนั้น ท่านไกรสร พรหมวิหาร อดีตประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และนายกรัฐมนตรี พร้อมคณะผู้บริหารระดับสูงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ (สุวัฒน์ เทพอารักษ์ และคณะ, 2557)

ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว เป็นโครงการร่วมมือระหว่างประมุขรัฐแห่ง สปป.ลาว และรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย และเป็นหนึ่งในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ที่พระราชทานแก่พสกนิกรทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเน้นการสร้างองค์ความรู้ที่ก่อเกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนได้อย่างเหมาะสมตามสภาพภูมิสังคมอย่างยั่งยืน โดยโครงการนี้เกิดขึ้นมาจากที่ ท่านไกรสร พรหมวิหาร อดีตประธานประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประทับใจในสิ่งที่ท่านได้พบได้เห็นในการเดินทางมาเยี่ยมชมการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2535 เป็นอย่างมาก จึงได้นำประสบการณ์ตามโครงการพระราชดำริมาใช้ใน สปป.ลาว และได้มีศาลกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานความช่วยเหลือจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. 2535 ในการจัดตั้งโครงการศูนย์พัฒนาด้านการเกษตร

ใน สปป.ลาว ขึ้น เพื่อเป็นแบบอย่างและสถานที่ถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการด้านเกษตรกรรม ตลอดจนประสบการณ์จากตัวอย่างจริงให้แก่ราษฎรชาวลาว

ศูนย์พัฒนาและบริการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว มีที่ตั้งห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์ ไปเส้นทางเลขที่ 13 เหนือ 22 กิโลเมตร มีที่ตั้งอยู่เขตตำบลนายาง อำเภอนาชายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ โดยขึ้นกับห้องการกระทรวง กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ประกอบด้วยคณะร่วมมือด้านวิชาการจากบรรดากรมต่าง ๆ ของกระทรวงเกษตร และสหกรณ์แห่งราชอาณาจักรไทย อันเนื่องมาจากวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2537 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดศูนย์พัฒนาฯ แห่งนี้ร่วมกับ ท่านหนูฮัก พูมสะหวัน อดีตประธานประเทศแห่ง สปป.ลาว ถือเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแห่งแรกใน สปป.ลาว โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) สถานเอกอัครราชทูตเวียงจันทน์ และกระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ กระทรวงการต่างประเทศลาว ร่วมกันรับผิดชอบจุดประสงค์และเป้าหมาย เพื่อขยายสายสัมพันธ์ร่วมมืออันดีงามของสองฝ่ายลาวไทย ให้แน่นแฟ้นกันตลอดไป โดยเฉพาะการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ ประชาชนในเขตชนบทให้มีความรู้ความสามารถ ด้านการปลูกการเลี้ยงสัตว์ให้เข้มแข็งและมั่นคงสามารถเลี้ยงชีพได้พร้อมกันนั้นได้นำเอาเทคนิคและเทคโนโลยีแบบใหม่ เกี่ยวกับการปลูกการเลี้ยงสัตว์ ที่ได้รับผลสำเร็จจากประเทศไทยมาเผยแพร่ให้ชาวกสิกรและผู้ประกอบการ ได้ศึกษาเรียนรู้ได้นำไปปรับใช้และขยายผลสำเร็จออกสู่วงกว้างในขอบเขตทั่วประเทศ (ดลมนัส กาเจ, 2558) ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว มีพื้นที่ทั้งหมด 52 เฮกตาร์ และอ่างเก็บน้ำห้วยซอน ซึ่งมีพื้นที่ 42.6 เฮกตาร์ สามารถเก็บกักน้ำได้ 2 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งมีระบบคลองส่งน้ำชลประทานยาว 5.570 เมตร ระบายน้ำไหลเข้าพื้นที่การผลิตเอง (อนุลม ตุนาลม, 2558)

จากแนวคิดและทฤษฎีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงคิดพิจารณาอย่างถ่องแท้ และได้พระราชทานให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยแบ่งตามลักษณะและประเภทของกลุ่มงานใหญ่ ๆ เช่น เรื่องที่เกี่ยวกับดิน น้ำ การพัฒนา และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสังคมและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องของการพัฒนาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น ดิน น้ำ ที่ทำกิน ทุน และความรู้ด้านเกษตรกรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ และหลักสำคัญของทุกเรื่องก็คือความเรียบง่าย ดังที่ได้ทรงใช้คำว่า “Simplify” หรือ “Simplicity” จะต้องเรียบง่ายไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน ทั้งในแนวความคิดและด้านเทคนิควิชาการจะต้องสมเหตุสมผล ทำได้รวดเร็ว และสามารถแก้ไขปัญหาให้ก่อประโยชน์ได้จริง ตลอดจนมุ่งไปสู่วิถีแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability) ซึ่งตลอดระยะเวลา 29 ปีที่ผ่านมา ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์หลักของโครงการในการทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้ทาง

วิชาการด้านการเกษตร ที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และเหมาะสมกับวิถีชีวิตของราษฎรลาว จนประสบความสำเร็จ สามารถเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่องค์ความรู้ เป็นสถานที่ฝึกอบรม สถานที่ฝึกงาน สำหรับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร เกษตรกร รวมถึงนักเรียนและนักศึกษาเป็นจำนวนมาก ศูนย์ได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการเกษตร เป็นตัวอย่างและแหล่งเรียนรู้สาธิต ให้แก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกรของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้เข้ามาศึกษาดูงาน ตลอดจนฝึกอบรมและถ่ายทอดวิชาการและเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ รวมถึงการจัดทำแปลงสาธิตตัวอย่าง ทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ที่เรียกว่า “ครัวเรือนต้นแบบ” จำนวน 13 ครัวเรือน โดยคัดเลือกเกษตรกรที่ขาดแคลนที่ดินทำกินและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก เพื่อเข้ามาอยู่อาศัย พร้อมรับการส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีในรูปแบบเกษตรผสมผสาน โดยมีระยะเวลาไม่เกิน 4 ปี สามารถเก็บเงินไปซื้อที่ดินทำการเกษตรของตัวเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2555) ปัจจุบันศูนย์ได้ร่วมมือกับ The Thailand Incentive and Convention Association (TICA) ขยายการส่งเสริมเกษตรกรเป็นครัวเรือนต้นแบบในพื้นที่โดยรอบศูนย์เพิ่มเป็นจำนวน 94 ครัวเรือน ที่อยู่ใน 9 เขตตำบล 2 เขตอำเภอเช่น อำเภอ นาชายทอง 8 ตำบล+เขตศูนย์ คือ 1) ตำบลนายาง จำนวน 18 ครัวเรือน 2) ตำบลนาซอน จำนวน 6 ครัวเรือน 3) ตำบลหัวขัว จำนวน 5 ครัวเรือน 4) ตำบลหนองคันคู จำนวน 9 ครัวเรือน 5) ตำบลน้ำเกี๋ยง จำนวน 9 ครัวเรือน 6) ตำบลนาซับ จำนวน 9 ครัวเรือน 7) ตำบลหัวซ้าง จำนวน 6 ครัวเรือน 8) ตำบลด่านซี จำนวน 12 ครัวเรือน และ 9) เขตศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซัว จำนวน 4 ครัวเรือน และอำเภอสังข์ทอง มี 1 ตำบล ได้แก่ ตำบลใหญ่ณาเจริญ จำนวน 16 ครัวเรือน ซึ่งสมาชิกดังกล่าวนี้เป็นผู้สมัครใจเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซัว ด้วยการปลูก และเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ดินกสิกรรมของตนเอง (ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซัว, 2565) ด้วยเหตุผลสำคัญดังกล่าวมานั้น จึงได้มีความสนใจศึกษา “การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซัว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ในประเด็นที่ว่า สภาพบริบททั่วไปในการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบ รวมถึงปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาในการดำเนินงานทางการเกษตรของ ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซัว ให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรในการดำเนินงานทางการเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพบริบททั่วไปในการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นอย่างไร
2. ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีอะไรบ้าง
3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นอย่างไร
4. แนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ควรพัฒนาแบบไหนบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบททั่วไปในการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบผสมผสาน (Mixed Method) เป็นการนำวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้อำนวยการ ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และเจ้าหน้าที่ห้องการกสิกรรมและป่าไม้ อำเภอสังข์ทอง เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์บุคคล จำนวน 2 ราย และเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวน 30 ราย เป็นผู้ให้ข้อมูลในสนทนากลุ่ม และกลุ่มสมาชิกเกษตรกรต้นแบบในอำเภอนาชายทอง จำนวน 78 ครัวเรือน และอำเภอสังข์ทอง จำนวน 16 ครัวเรือน (ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว, 2565) เป็นผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ (Population) ได้แก่ กลุ่มสมาชิกเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ทั้งหมด 2 แห่ง คือ กลุ่มสมาชิกเกษตรกรในพื้นที่อำเภอนาชายทอง จำนวน 78 ครัวเรือนต้นแบบ ได้แก่ 1) ตำบลนายาง จำนวน 18 ครัวเรือน 2) ตำบลนาซอน จำนวน 6 ครัวเรือน 3) ตำบลหัวซั่ว จำนวน 5 ครัวเรือน 4) ตำบลหนองคันคู จำนวน 9 ครัวเรือน 5) ตำบลน้ำเกี๋ยง จำนวน 9 ครัวเรือน 6) ตำบลนาซบ จำนวน 9 ครัวเรือน 7) ตำบลหัวซ่าง จำนวน 6 ครัวเรือน 8) ตำบลด่านชี จำนวน 12 ครัวเรือน และ 9) เขตศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวน 4 ครัวเรือน และอำเภอสังข์ทอง มี 1 ตำบล ได้แก่ ตำบลใหญ่ณาเจริญ จำนวน 16 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 94 ครัวเรือน เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม เพื่อทำการศึกษาสภาพบริบททั่วไปในการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์ และเพื่อทำการวิเคราะห์ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการกำหนดผู้ให้ข้อมูล ใช้วิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 2 รายคือ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และเจ้าหน้าที่ห้องการกสิกรรมและป่าไม้ อำเภอสังข์ทอง และเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวน 30 ราย (Creswell, 2013) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพมาอธิบายปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรต้นแบบในการดำเนินงานของศูนย์ และแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขอบเขตด้านพื้นที่

ดำเนินการศึกษาวิจัยภายในเขตพื้นที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว กลุ่มสมาชิกเกษตรกรต้นแบบ 94 ครัวเรือน ที่อยู่ในพื้นที่อำเภอนาชายทอง คือ 1) ตำบลนายาง 2) ตำบลนาซอน 3) ตำบลหัวซั่ว 4) ตำบลหนองคันคู 5) ตำบลน้ำเกี๋ยง 6) ตำบลนาซบ 7) ตำบลหัวซ่าง 8) ตำบลด่านชี และ 9) เขตศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และอยู่ในพื้นที่

อำเภอสังขละบุรี คือ ตำบลใหญ่มาเจริญ จึงเป็นพื้นที่สาธิตของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาสภาพบริบททั่วไปในการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว สำนวญปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตร และการหาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว เพื่อนำมาสู่การส่งเสริมและพัฒนาการบริหารจัดการทางการผลิตสินค้าเกษตรให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาดำเนินการ 13 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2565 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2566

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบสภาพบริบททั่วไปในการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. ได้ทราบปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. ได้ทราบปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
4. สามารถใช้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานทางการเกษตรให้กับหน่วยงานศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว และกระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ อีกด้วย
5. สามารถใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศที่นำไปสู่การพัฒนาให้เกษตรกร และศูนย์การเรียนรู้อื่น ๆ ให้มีศักยภาพพร้อมที่จะให้บริการ และแก้ไขปัญหาการเกษตรในพื้นที่ให้แก่เกษตรกรของชุมชนต่อไป
6. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาทางการเกษตรให้กับผู้ที่มีความสนใจค้นคว้าวิจัยต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันจึงได้กำหนดความหมายของศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการอธิบายในงานวิจัย ดังนี้

เกษตรกรต้นแบบ หมายถึง สมาชิกเกษตรกรต้นแบบ หรือครัวเรือนต้นแบบที่ผู้สมัครใจเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ด้วยการปลูก และเลี้ยงในพื้นที่ดินกรรมของตนเอง เป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ และความพร้อม ในการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ความสำเร็จ รวมถึงการปรับปรุง หรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาด

การดำเนินงาน หมายถึง การปฏิบัติงานพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ในรูปแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านองค์ประกอบ เช่น เกษตรกรต้นแบบ หลักสูตรการเรียนรู้ แพลงเรียนรู้ และฐานการเรียนรู้ 2) ด้านบริหารจัดการ 3) ด้านการขยายผลสู่การปฏิบัติ และ 4) การเชื่อมโยงเครือข่าย

ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ หมายถึง ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ที่พาให้เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว เช่น ปัจจัยด้านศักยภาพของเกษตรกรต้นแบบ ปัจจัยด้านองค์ประกอบของศูนย์ โดยเฉพาะหลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และแปลงเรียนรู้ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยด้านการสื่อสาร และส่วนปัจจัยภายนอกที่พาให้เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านการบูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ

ปัญหาและอุปสรรค หมายถึง ปัญหาหรือสิ่งที่เกิดขึ้น และพบบ่อย ซึ่งส่งผลกระทบในระหว่างการดำเนินงานทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ และเจ้าหน้าที่ ของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ส่วนอุปสรรค หมายถึง ปัจจัย และสถานการณ์ภายในและภายนอกที่ทำให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ และเจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ หมายถึง การส่งเสริมการเกษตรด้วยการขยายความรู้ทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ออกไปเผยแพร่ และแนะนำให้แก่ประชาชน ด้วยการนำความรู้ วิธีการ และเทคนิคใหม่ ๆ ทางการเกษตรให้กับเกษตรกรต้นแบบ และติดตาม ประเมินผล ขณะเดียวกันก็นำเอาปัญหาต่าง ๆ ทางการเกษตรมาวิเคราะห์หาหนทางแก้ไข ช่วยเหลือจนบังเกิดผลสำเร็จ

ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว หมายถึง ศูนย์เรียนรู้ให้กับหมู่บ้านต้นแบบ เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ วิชาการ และประสบการณ์จริงให้แก่ชาวบ้าน เป็นแบบอย่างในการสร้างเกษตรกรต้นแบบ ตลอดจนนักพัฒนาชนบททั้งหลาย โดยมีลักษณะทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ และเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ด้านการเกษตร ที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และเป็นสถานที่ฝึกอบรม สถานที่ฝึกงาน สำหรับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร เกษตรกร รวมถึงนักเรียน และนักศึกษาที่สนใจอยากจะศึกษาเรียนรู้ด้านเกษตรกร

บทที่ 2

การตรวจสอบเอกสาร

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรรมต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีใหม่สำหรับเกษตรกรเพื่อนำไปสู่ความพอเพียง
2. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
3. ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน
4. ทฤษฎีการพัฒนาศูนย์ศึกษาเรียนรู้
5. แนวคิดการพัฒนาชนบทตามแนวพระราชดำริ
6. แนวคิดการพัฒนาเกษตรกรรมอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริ
7. ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทฤษฎีใหม่สำหรับเกษตรกรเพื่อนำไปสู่ความพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) พระราชทานทฤษฎีใหม่สำหรับเกษตรกรเพื่อเดินทางไปสู่ความพอเพียง เนื่องจากระบบทุนนิยมกระตุ้นให้เกษตรกรปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ปลูกข้าว อ้อย ยางพารา ปอ หรือสับปะรดเพียงอย่างเดียว เพราะขณะนั้นมีรายได้ดีแทนที่จะปลูกหลาย ๆ อย่างไว้กินและใช้เอง ในครัวเรือน และไว้ขายด้วย หากพืชนั้นมีปัญหาที่ไม่สามารถมีรายได้จากทางอื่น และยังต้องซื้อพืชอื่น ๆ มาทำอาหารบริโภคอีกด้วยยกตัวอย่างเช่น ชาวนาที่ปลูกข้าวอย่างเดียว พอขายข้าวเปลือกแล้วก็ต้องซื้อข้าวสาร และผักอื่น ๆ สำหรับบริโภค จึงช่วยตัวเองไม่ได้ หากปีไหนฝนไม่แล้ง และพืชนั้นราคาสูงก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าปีไหนแห้งแล้ง ก็จะทำให้เสียหายได้ พระองค์จึงทรงให้ความสำคัญกับการทำการเกษตรเพื่อพออยู่พอกินก่อน โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วน 30 - 30 - 30 - 10 โดย 30 เปอร์เซ็นต์แรกให้ขุดสระน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ โดยไม่หวังพึ่งน้ำจากธรรมชาติเพียงอย่างเดียว สระน้ำนี้ยังสามารถเลี้ยงปลาได้อีกด้วยเป็นอาหารโปรตีนราคาถูกด้วย และหากมีมากยังขายเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง

อีก 30 เปอร์เซนต์ที่สอง ปลูกข้าว เพื่อไว้กิน ไร่ข้าวใช้เลี้ยงหมูได้อีก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสอนว่า ข้าวกล้องมีคุณค่าทางอาหารสูง เพราะที่สีออกไปเพื่อให้ได้ข้าวขาวนั้นเป็นการเอาสิ่งที่มีประโยชน์ออกไปหมด ได้ความสวยงามและความอร่อยแต่ประโยชน์น้อย ทำให้คนไทยหันมานิยมกินข้าวกล้อง ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่นิยมและราคาแพงกว่าข้าวขาวเสียอีก เพราะฉะนั้นหมูที่กินไร่ข้าวกลับได้กินของดีที่สุด

ส่วนอีก 30 เปอร์เซนต์ที่สาม ปลูกพืชไร่ พืชสวน และผักสวนครัวสำหรับบริโภค และขายได้ด้วย อาทิ พริก หอมตะไคร้ กระเทียม มะพร้าว ผักและผลไม้ต่าง ๆ เมื่อทำครบถ้วนหมดแล้วจะสามารถมีอาหารบริโภคโดยไม่ต้องซื้ออะไรเลย ไม่มีสารพิษด้วย สำหรับ 10 เปอร์เซนต์ที่เหลือ เป็นที่อยู่อาศัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ตรัสว่า เศรษฐกิจพอเพียงนี้กินอย่างไรก็ไม่หมดที่เหลือนำไปขายได้ รวมกลุ่มกันขึ้นมาและนำไปขายที่เดียวกัน หรือจะแปรสภาพเป็นเครื่องแกง หรืออื่น ๆ ตามวัตถุดิบได้มากมาย และเมื่อมีทุนมากขึ้นก็สามารถซื้อเครื่องปั่นมาทำเครื่องแกงได้ จากนั้นก็รวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์ หรือร้านค้าชุมชนขึ้นมา เพื่อเป็นแหล่งขายสินค้าภายในชุมชน จากอุตสาหกรรมนี้นำไปสู่ธุรกิจได้เป็นการทำตามลำดับขั้น และรวบแบบยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554a)

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ทรงเล็งเห็นปัญหาหลักของเกษตรกรที่สำคัญ ประการหนึ่ง คือ การขาดแคลนน้ำเพื่อเกษตรกรรม และมีความเสี่ยงกับความเสียหายอันเนื่องมาจากความแปรปรวนของดิน ฟ้า อากาศ และฝน ทั้งช่วง จึงได้พระราชทาน “ทฤษฎีใหม่” เพื่อเป็นแนวทางการจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554b)

จันทร์ที ประทุมภา (2550) ได้กล่าวว่า ผมพันวิฤตชีวิตมาได้เพราะน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้แก่พสกนิกรชาวไทยมาใช้ พระองค์ทรงงานเหน็ดเหนื่อยเพื่อปวงประชาชน ทรงเป็นห่วง ประชาชน ถ้าเรารักในหลวง ก็ควรทำตามที่พระองค์ทรงสอน ว่า “...ขยัน ประหยัด ระวังความคิดเห็น จุดเริ่มต้นของความพอเพียง ยึดหลักทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต ขยายความรู้สู่ชุมชนตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณ หลักเศรษฐกิจพอเพียงทำไม่ยากถ้ามีใจ...”

สรุปได้ว่า การพัฒนาเกษตรกรที่นำไปสู่ความพอเพียงนั้นเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดใหม่ ๆ ที่ได้มาจากประสบการณ์เรียนรู้ การพบเจอปัญหาความไม่เหมาะสม ขาดองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งในการผลิต หรือบางครั้งปัจจัยหลักได้ดับสิ้น ดังนั้นคำว่าพอเพียง คือต้องทำอะไรถึงจะทำให้ใช้ไม่หมดสิ้น หรือทำให้เหลือใช้เหลือกิน สามารถนำไปขายได้ ทำอย่างไรให้มีการขยายผล ขยายรายได้จากสิ่งที่มีไม่ให้หมดสิ้นไป การต่อยอดเป็นสิ่งสำคัญในการผลิตที่จะนำรายได้ให้แก่ชุมชน หรือกลุ่ม

กลไกการผลิตให้กลายเป็นกลุ่มที่เรียกได้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” คือไม่ให้โลดโผน ไม่ต้องมีการทำลายให้สูญพันธุ์แต่ใช้ให้เป็นประโยชน์และรู้จักขยายผล และขยายผลสืบเนื่องไป

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการ และทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีความจนเกิดความคิดริเริ่ม โครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นของการที่มีคนมารวมกันได้ ควรจะต้องมีการตระหนักว่า ปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือในนามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ (organization) ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่ง Erwin ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขัน ของ บุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานของ องค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้อง (ยุพาพร รูปงาม, 2545: 5)

อคิน รพีพัฒน์ (2527) ได้สรุปทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมี 5 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion) Maslow กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมี ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงานและถ้าจะให้เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมี ศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่องความต้องการของคนตามหลัก ทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่าลำดับขั้นความต้องการ (hierarchy of needs) คือ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปหามาก มีทั้งหมด 5 ระดับ ดังนี้

1.1 ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological needs) เป็นความต้องการขั้น พื้นฐานของมนุษย์ (survival needs) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

1.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (safety and security needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือ ความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

1.3 ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความ ต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

1.4 ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (self-esteem needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถ และความสำคัญของบุคคล

1.5 ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self-actualization needs) เป็นความต้องการในระบบสูงสุด ที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเอง เพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

2. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale) คนเรามีความต้องการทางกาย และใจ ถ้าคนมีขวัญกำลังใจดีพอ ผลของการทำงานจะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญกำลังใจไม่ดี ผลงานก็ต่ำไปด้วย เนื่องจากว่าขวัญกำลังใจเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั้นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอา رأดเอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญกำลังใจดีจะเกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญกำลังใจส่วนบุคคล และขวัญกำลังใจของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญกำลังใจของคนเรา โดยเฉพาะคนมีขวัญกำลังใจที่ดีย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นกัน

3. ทฤษฎีสร้างความรู้สึกราชาชาตินิยม (Nationalism) ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วมคือการสร้างความรู้สึกราชาชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อท้องถิ่น

4. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการร่วมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (dynamic leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจให้งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีนั่นเอง

5. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method) การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยากเพราะใช้กฎหมาย ระเบียบ แบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดที่ชุดในเรื่องการใช้บริหารเพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก

แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์

ซิด นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร (2532) ได้ให้หลักการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีดังนี้

1. หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดยยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือต่อบุคคล
2. หลักการจัดความชัดเจน ความชัดเจนในเรื่องผลประโยชน์และความคิด จะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว
3. หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความซื่อสัตย์ ความอดทน การร่วมมือ การซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้ร่วมสนับสนุนนโยบายและเป้าหมายการดำเนินงาน และอาจก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน
4. การให้การศึกษอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิดของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษอบรมโดยให้ประชาชนมีโอกาสทดลองคิดปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงานและนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา
5. หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาได้
6. หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการทำงานและทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ

สำนักมาตรฐานการศึกษา (2545) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ประการคือ

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้ สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้
 - จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ
 - จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือจัดทัศนศึกษาระหว่างกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชนและระหว่างชุมชน
 - ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่าง ๆ
 - ลงมือปฏิบัติจริง
 - ถ่ายถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนที่จะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสม
2. การพัฒนาผู้นำเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความสามารถที่มีจะช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหรือกิจกรรมการพัฒนาได้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน
- สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง
- แลกเปลี่ยนเรียนและดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาต่าง ๆ ถ้าไม่มีส่วนร่วมด้วยช่วยกันจากภาคส่วนต่าง ๆ เช่น องค์กร ภาครัฐ เอกชน ชุมชน สังคม ถ้าไม่มีความเป็นเอกภาพรวมกันแล้ว การที่จะประสบผลสำเร็จก็เป็นไปได้ยาก ดังนั้นการมีส่วนร่วม ถ้าทุกภาคส่วนร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ออกนโยบาย ร่วมกันศึกษาปัญหา หาทางแก้ไขอย่างตรงไปตรงมา มีเป้าหมายและอุดมการณ์เดียวกัน มีความอดทน ใจรัก มุ่งมั่นตั้งใจ ซื่อสัตย์จริงใจ ยึดมั่นถือมั่นในสัจจะวาจาาร่วมกันได้รับผลประโยชน์ และการยอมรับจากการให้การทำงาน ทำแล้วสบายใจ มีความเชื่อถือต่อกัน และสร้างสรรค์อยู่กันอย่างสงบสุข

ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน

ทฤษฎีการพัฒนาชุมชนโดยเน้นหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ที่เป็นการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางสอดคล้องกับวิถีชีวิตของ สังคมไทย และสามารถปฏิบัติได้จริง โดยทรงเน้น “การพัฒนาคน” เป็นตัวตั้ง และหลักผลประโยชน์ของปวงชน และการมีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชน ตลอดจน ภูมิสังคมที่คำนึงถึงความแตกต่างกัน ในแต่ละพื้นที่และการพึ่งตนเอง โดยรู้จักประมาณตนและดำเนินการด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และ “ทำตาม ลำดับขั้น” อย่างบูรณาการ ซึ่งอาศัย “ความเข้าใจเข้าถึงการพัฒนา” และ “การรู้จัก สามัคคี” ของทุกฝ่าย ส่งผลให้ประชาชนและชุมชนในชนบทที่ได้ดำเนินการตามแนวพระราชดำริมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม มีเทคโนโลยีที่เหมาะสม ดำเนินการได้อย่างประหยัดและใช้ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างยั่งยืน อันนำไปสู่ชุมชน และสังคมที่เข้มแข็ง และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2542)

“...การพัฒนาชนบทเป็นงานที่สำคัญ เป็นงานที่ยาก เป็นงานที่จะต้องทำให้ได้ด้วยความสามารถ ด้วยความฉลาด คือ ทั้งเฉลียวทั้งฉลาด ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ มิได้มุ่งหมายหาเงินด้วยวิธีใด ๆ ใครอยากกิน ขอให้ลาออกจากตำแหน่งไปทำการค้าขายดีกว่า เพราะว่าทำผิดพลาดไปแล้ว บ้านเมืองล่มจม และเมื่อบ้านเมืองล่มจมแล้ว เราอยู่ไม่ได้ ก็เท่ากับเสียหายทุกอย่าง...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2550)

“หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9)” ที่สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) รวบรวมไว้มีความหลากหลายถึง 23 หลักการ ซึ่งปวงชนชาวไทยสามารถน้อมนำมาปฏิบัติในวาระและโอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554d) ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ การที่จะพระราชทานโครงการใดโครงการหนึ่ง จะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียด อย่างเป็นระบบทั้งจากข้อมูลเบื้องต้นจาก เอกสาร แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือ ได้อย่างถูกต้องรวดเร็วตรงตามความต้องการของประชาชน

2. ระเบิดจากข้างใน พระองค์ทรงมุ่งเน้น เรื่องการพัฒนาคน โดยตรัสว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน” หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหรือหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว

3. แก้ปัญหาที่จุดเล็ก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเปี่ยมไปด้วยพระอัจฉริยภาพในการแก้ไขปัญหา ทรงมองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาของพระองค์ จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ (Micro) คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักจะมีมองข้าม ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“ถ้าปวดหัวก็คิดอะไรไม่ออก เป็นอย่างนั้นต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน... มันไม่ได้เป็นอาการจริง แต่ต้องแก้ปวดหัวก่อน เพื่อที่จะให้อยู่ในสภาพที่คิดได้... แบบ (Macro) นี้ เขาจะทำแบบทั้งหมดฉันไม่เห็นด้วย...อย่างบ้านคนอยู่ เรบอกบ้านนี้มันผุดตรงนั้น ผุดตรงนี้ ไม่คุ้มที่จะไปซ่อม... เขาตกลงซื้อบ้านนี้ ระเบิดเลย เราจะไปอยู่ที่ไหน ไม่มีที่อยู่ วิธีทำต้องค่อย ๆ ทำจะไประเบิดหมดไม่ได้...”

4. ทำตามลำดับขั้น ในการทรงงานพระองค์จะทรงเริ่มต้น จากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ สาธารณสุข เมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้ว ก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่น ๆ ต่อไปได้จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็น ในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์สูงสุด ดังพระบรมราโชวาท เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือความพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อนไปวิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจให้

รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชน โดยสอดคล้องด้วยก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลานี้

การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพ และตั้งตัวให้มีความพอกิน พอใช้ ก่อนขึ้นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงได้ต่อไปโดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับ ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้นก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์...”

5. ภูมิสังคม การพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้นว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอของคน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ดังพระราชวัง ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนอื่นคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ อบรมให้เข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

6. องค์กรรวม ทรงมีวิธิต่ออย่างองค์กรรวม (Holistic) หรือ มองอย่างครบวงจรในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้น จะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น และแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง ดังเช่น กรณีของ “ทฤษฎีใหม่” ที่พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพแนวทางหนึ่งที่พระองค์ ทรงมองอย่างองค์กรรวม ตั้งแต่การถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยของประชาชนคนไทย ประมาณ 10-15 ไร่ การบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำ อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ มีน้ำในการทำเกษตรแล้วจะส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้นและหากผลิตเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรจะต้องรู้จักการจัดการและการตลาดรวมถึงการรวมกลุ่มรวมพลังชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อพร้อมที่จะออกสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้อย่างครบวงจรนั้นคือทฤษฎีใหม่

7. ไม่ติดตำรา การพัฒนาตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีลักษณะของการพัฒนา อนุโลม และรวมขอมกับสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสภาพของสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชน คือ “ไม่ติดตำรา” ไม่ผูกมัดติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทย

8. ประหยัด เรียบง่าย ให้ประโยชน์สูงสุด การพัฒนาและช่วยเหลือราษฎรทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัด ราษฎรสามารถทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่นและประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้น ๆ มาแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องลงทุนสูงหรือใช้เทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากนัก ดังพระ

ราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “...ให้ปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูก โดยปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติ จะได้ประหยัดงบประมาณ...”

9. ทำให้ง่าย ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทำให้การคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุง และแก้ไขงานการพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำรินั้นไป ได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน และที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบ นิเวศโดยส่วนรวม ตลอดจนสภาพทางสังคมของชุมชนนั้น ๆ ทรงโปรดที่จะทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็น ง่าย ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย อันเป็นการแก้ปัญหาด้วยการใช้กฎแห่งธรรมชาติเป็นแนวทาง นั้นเอง แต่การทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นง่ายนั้น เป็นของยาก ฉะนั้นคำว่า “ทำให้ง่าย” หรือ “Simplicity” จึงเป็นหลักคิดสำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศในรูปแบบของโครงการอัน เนื่องมาจากพระราชดำริ

10. การมีส่วนร่วม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นนักประชาธิปไตย จึงทรงนำ “ประชาพิจารณ์” มาใช้ในการบริหาร เพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชน ประชาชน หรือเจ้าหน้าที่ทุก กระดับ ได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่จะต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนหรือ ความต้องการของสาธารณชนแนวพระราชดำรัส ดังความตอนหนึ่งว่า

“...สำคัญที่สุดจะต้องหัดทำใจให้กว้างขวางหนักแน่น รู้จักรับฟังความคิดเห็นแม้กระทั่ง ความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้นแท้จริงคือ การระดม สติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลาย มาอำนวยความสะดวกปฏิบัติบริหารงานให้ประสบความสำเร็จที่ สมบูรณ์นั่นเอง...”

11. ประโยชน์ส่วนรวม การปฏิบัติพระราชกรณียกิจ และการพระราชทานพระราชดำริ ใน การพัฒนาและช่วยเหลือพสกนิกร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวม เป็นสำคัญ ดังพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...ใครต่อใครบอกว่าขอให้เสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม อันนี้ฟังจนเบื่ออาจจะรำคาญ ด้วยซ้ำว่า ใครต่อใครมาก็บอกว่า ขอได้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม อาจมานึกในใจว่า ให้อยู่เรื่อยแล้ว ส่วนตัวจะได้อะไร ขอให้คิดว่าคนที่ให้เพื่อส่วนรวมนั้นมีได้ให้ส่วนรวมแต่อย่างเดียว เป็นการให้เพื่อ ตัวเองสามารถที่จะมีส่วนรวมที่จะอาศัยได้...”

12. บริการรวมที่จุดเดียว การบริการรวมที่จุดเดียวเป็นรูปแบบการบริการแบบเบ็ดเสร็จ หรือ One Stop Services ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในระบบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย โดยทรง ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นต้นแบบในการบริการรวมที่จุดเดียว เพื่อ ประโยชน์ต่อประชาชนที่มาขอใช้บริการ จะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย โดยมีหน่วยงานราชการต่าง ๆ มาร่วมดำเนินการและให้บริการ ประชาชน ณ ที่แห่งเดียว ทั้งพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...กรรม กองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประชาชนทุกด้านได้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประองตองกัน ประสานกัน ตามธรรมดาแต่ละฝ่ายต้องมีศูนย์ของตน แต่ว่าอาจจะมิงานถือว่าเป็นศูนย์ของตัวเองคนอื่นไม่เกี่ยวข้อง และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเป็นศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทุกกรมกอง ทั้งในด้านเกษตรหรือในด้านสังคม ทั้งในด้านหางาน การส่งเสริม การศึกษามาอยู่ด้วยกัน ก็หมายความว่าประชาชน ซึ่งจะต้องใช้วิชาการทั้งหลายก็สามารถที่จะมาดู ส่วนเจ้าหน้าที่ จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชนก็มาอยู่พร้อมกับไปที่เดียวกันเหมือนกัน ซึ่งเป็น สองด้าน ก็หมายถึงว่า ที่สำคัญปลายทางคือประชาชนจะได้รับประโยชน์ และต้นทางของผู้เป็นเจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์...”

13. ทรงใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ทรงเข้าใจถึงธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทรงมองอย่างเฉียดถึงปัญหาธรรมชาติ หากเขาต้องการเป็นธรรมชาติจะต้องใช้ธรรมชาติ เข้าช่วยเหลือ อาทิ การแก้ไขปัญหาป่าเสื่อมโทรม ได้พระราชทานพระราชดำริ การปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูก ปล่อยให้ธรรมชาติช่วยในการฟื้นฟูธรรมชาติ หรือแม้กระทั่ง การปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ได้แก่ ปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ผล และไม้ดิน นอกจากนี้ได้ประโยชน์ตามชื่อของไม้แล้วยังช่วยรักษาความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดินด้วย เห็นได้ว่าทรงเข้าใจ ธรรมชาติ และมนุษย์อย่างเกื้อกูลกัน ทำให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน

14. ใช้ธรรมปราบอธรรม ทรงนำความจริงในเรื่องความเป็นไป แห่งธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็นหลักการ แนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาวะที่ไม่ปกติเข้าสู่ระบบที่เป็นปกติ เช่น การนํานํ้าดี ชับไล่นํ้าเสีย หรือเจือจางนํ้าเสียให้กลับเป็นนํ้าดี ตามจังหวะการขึ้นลงตามธรรมชาติของนํ้า การบำบัดนํ้าเน่าเสียโดยใช้ผักตบชวา ซึ่งมีตามธรรมชาติได้ดูดซึมสิ่งสกปรกปนเปื้อนในนํ้า ดังพระราชดำรัสความว่า “ใช้ธรรมปราบอธรรม”

15. ปลูกป่าในใจคน เป็นการปลูกป่าลงบนแผ่นดินด้วยความต้องการอยู่รอดของมนุษย์ ทำให้ต้องมีการบริโภค และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง เพื่อประโยชน์ของตนเองและสร้างความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อม ปัญหาความไม่สมดุลจึงบังเกิดขึ้น ดังนั้น ในการที่จะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนมา จะต้องปลูกจิตสำนึกในการรักในป่าให้แก่คนเสียก่อน ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “...เจ้าหน้าที่ป่าไปควรจะต้องปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”

16. ขาดทุนคือกำไร “...ขาดทุนคือกำไร Our loss is our gain...การเสีย คือ การได้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้...”

จากพระราชดำรัสดังกล่าว คือ หลักการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อพสกนิกรไทย “การให้” และ “การเสียสละ” เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือความอยู่ดีมีสุขของราษฎร ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนได้ ดังพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานแก่ตัวแทนของปวงชน

ชาวไทย ที่ได้เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ความตอนหนึ่งว่า

“...ประเทศต่าง ๆ ในโลก ในระยะ 3 ปีมานี้คนที่ก่อตั้งประเทศที่มีหลักทฤษฎี ในอุดมคติ ที่ใช้ในการปกครองประเทศล้วนแต่ล่มสลายลงไปแล้ว เมืองไทยของเราจะสลายลงไป หรือ เมืองไทย นับว่าอยู่ได้มาอย่างดี เมื่อประมาณ 10 วันก่อน มีชาวต่างประเทศมาขอพบเพื่อขอโอวาทเกี่ยวกับการ ปกครองประเทศ ว่าจะทำอย่างไร จึงได้แนะนำว่า ให้ปกครองแบบคนจน แบบที่ไม่ติดตำรามากเกินไป ทำอย่างมีความสามัคคี มีเมตตา กัน ก็จะอยู่ได้ตลอด ไม่เหมือนกับคนที่ทำตามวิชาการ ที่เวลาปิด ตำราแล้วไม่รู้จะทำอย่างไร ลงท้ายก็ต้องเปิดหน้าแรกเริ่มใหม่ ถอยหลังเข้าคลอง ถ้าเราใช้ตำราแบบ อะลุ่มอล่วยกันที่สุดในที่สุดได้ก็เป็นการดี ให้โอวาทเขาไปว่าขาดทุน เป็นการได้กำไรของเรา นัก เศรษฐศาสตร์คงค้านว่าไม่ใช่ แต่เราอธิบายได้ว่า อะไรที่เราเสียแต่ในที่สุดเราเสียนั้น เป็นการได้ ทางอ้อม ตรงกับงานของรัฐบาลโดยตรงเงินของรัฐบาลหรืออีกนัยหนึ่ง คือเงินของประชาชน ถ้าหาก ให้ประชาชนอยู่ดี กินดี ก็ต้องลงทุน ต้องสร้างโครงสร้าง ซึ่งต้องใช้เงิน เป็นร้อยพัน หมื่นล้าน ถ้าทำไป เป็นการจ่ายเงินของรัฐบาลแต่ไม่เข้าประชาชนจะได้รับผล ราษฎรอยู่ดี กินดี ราษฎรได้ทำไรไป ถ้า ราษฎรมีรายได้ รัฐบาลก็เก็บภาษีได้สะดวก เพื่อให้รัฐบาลได้ทำโครงการต่อไป เพื่อความก้าวหน้าของ ประเทศชาติ ถ้ารู้จัก สามัคคี รู้เสียสละ คือการได้ ประเทศดีก็จะก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้...”

17. การพึ่งตนเอง การพัฒนาตามแนวพระราชดำรัสเพื่อไขปัญหาในเบื้องต้นด้วยการแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้มีความแข็งแรงพอที่จะดำรงชีวิตได้ต่อไป แล้วขั้นต่อไปคือการพัฒนาให้ ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อมและสามารถ “พึ่งตนเองได้” ในที่สุด ดังพระราช ดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกิน พอใช้ ก่อนอื่นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวดเพราะผู้มีอาชีพ และฐานะเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ ย่อม สามารถ สร้างความเจริญในระดับสูงขึ้นไป...”

18. พออยู่พอกิน ในการพัฒนา หากมองในภาพรวมของประเทศ มิใช่งานเล็กน้อย แต่ต้องใช้ ความคิดและกำลังของคนทั้งชาติ จึงจะบรรลุผลสำเร็จด้วยพระปรีชาญาณ ในพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว จึงทำให้คนทั้งหลายได้ประจักษ์ว่าแนวพระราชดำริในพระองค์นั้น “เรียบง่าย ปฏิบัติได้ผล” เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “...ถ้าโครงการดี ในไม่ช้า ประชาชนก็ได้ กำไร จะได้ผล ราษฎรจะอยู่ดีกินดีขึ้น จะได้ ประโยชน์ไป...”

19. เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมี พระราช ดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่ พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นและ

สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้พระราชทานไว้ดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อในยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

20. ความซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำรัส เรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกันอย่างต่อเนื่องตลอดมา เพราะเห็นว่าหากคนไทยทุกคนได้ร่วมมือกับช่วยชาติพัฒนาชาติด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกันแล้ว ประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้าอย่างมาก ดังพระราชดำรัสดังนี้

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2522 ว่า “...คนที่ไม่มีความสุจริต คนที่ไม่มีความมั่นคง ขอบแต่มีกายไม่มีวินัยจะสร้างสรรค์ประโยชน์ ส่วนรวมที่สำคัญอันใดได้ ผู้ที่มีความสุจริตและความมุ่งมั่นเท่านั้น จึงจะทำงานสำคัญยิ่งใหญ่ที่เป็นคุณ เป็นประโยชน์แท้จริงได้สำเร็จ...”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ 18 มีนาคม ปี พ.ศ. 2533 ว่า “...ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อยก็ยอมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้ มากกว่าผู้มีความรู้มากแต่ไม่มีความสุจริตไม่มีความบริสุทธิ์ใจ...”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม ปี พ.ศ. 2546 ว่า “...ผู้ว่า CEO ต้องเป็นคนที่สุดจริตที่สุดใจไม่ได้ ถ้าทุจริตแม้แต่นิดเดียวก็ขอแข่งให้มีอันเป็นไป...” และ “...ข้าราชการหรือประชาชนมีกรทุจริต ถ้ามีทุจริตแล้ว บ้านเมืองพัง ที่เมืองไทยพังมาเพราะมีทุจริต...”

21. ทำงานอย่างมีความสุข พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเกษมสำราญและทรงมีความสุขทุกคราที่จะช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเคยมีพระราชดำรัสครั้งหนึ่งความว่า “...ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการมีความสุขร่วมกัน ในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น...”

22. ความเพียร จากพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” เป็นพระราชนิพนธ์ที่พระองค์ทรงใช้เวลาค่อนข้างนาน ในการคิดประดิษฐ์ ทำให้เข้าใจง่าย และปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพ สังคมปัจจุบัน

อีกทั้งภาพประกอบ และคติธรรมต่าง ๆ ได้ส่งเสริมให้หนังสือเล่มนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ หากคนไทยน้อยรับมาศึกษา วิเคราะห์ และปฏิบัติตามรอยพระมหากษัตริย์ผู้เพียรพยายามแม้จะไม่เห็นฝั่งก็ยิ่งว่ายน้ำต่อไป เพราะถ้าไม่เพียรว่ายก็จะตกเป็นอาหาร ปู ปลา และไม่ได้พบกับเทวดาที่มาช่วยเหลือนมิให้จมน้ำไปเช่นเดียวกับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงริเริ่มทำโครงการต่าง ๆ ในระยะแรกที่ไม่มีความพร้อมในการทำงานมากนัก และทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้น แต่พระองค์ก็ได้ท้อพระราชหฤทัย มุ่งมั่นพัฒนาบ้านเมืองให้บังเกิดความร่มเย็นเป็นสุข

23. รู้ รัก สามัคคี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสในเรื่อง “รู้ รัก สามัคคี” มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคำสามคำที่มีค่าและมีความหมายลึกซึ้ง พร้อมทั้งสามารถปรับใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย รู้ การที่เราจะลงมือทำสิ่งได้นั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหาและรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา รัก คือความรัก เมื่อเรารู้ครบถ้วนกระบวนความแล้ว จะต้องมีความรักการพิจารณาที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้น ๆ และสามัคคี การที่เราลงมือปฏิบัตินั้น ควรคำนึงเสมอว่า เราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กรเป็นหมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และปัญหาของชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยนำไปสู่การพัฒนาคน ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวนี้จะต้องสร้างความเข้มแข็งให้แก่คนในชุมชนก่อน โดยเฉพาะพัฒนาทางด้านความคิด ความรู้ ความสามารถ และส่งเสริมแนวทางในการปฏิบัติ การทำความเข้าใจถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาตามสภาพของแต่ละระยะเวลา ให้รู้รัก สามัคคี พร้อมเพรียงกันทำมาหากินให้พออยู่พอกิน จนเหลือกินเหลือใช้ด้วยความซื่อสัตย์ และจริงใจต่อกันในการทำงานอย่างมีความสุขในชีวิต

ทฤษฎีการพัฒนาศูนย์ศึกษาเรียนรู้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ทรงเห็น ความสำคัญของการมี “ต้นแบบของความสำเร็จ” หรือ ตัวอย่างของการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ว่าควรจะดำเนินการ ไปในทิศทางใดจึงจะประสบความสำเร็จ และแนวทางนั้นต้องเป็นสิ่งที่ราษฎรสามารถทำตามตัวอย่างได้โดยง่าย จึงมีพระราชดำริจัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้น ดังพระราชดำรัส เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2526 เกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาความตอนหนึ่งว่า

“...เป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกด้านของชีวิตประชาชนที่จะหาเลี้ยงชีพในท้องที่จะทำอย่างไร และได้เห็นวิทยาการแผนใหม่ จะสามารถที่จะหาวิธีการจะทำมาหากินให้มีประสิทธิภาพ...ด้านหนึ่งก็เป็นจุดประสงค์ของศูนย์การศึกษา ก็เป็นสถานที่สำหรับ

ค้นคว้า วิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่ สภาพฝนฟ้าอากาศและประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ ก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน...”

ซึ่งแนวทางและวัตถุประสงค์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาตามพระราชดำริสามารถสรุปได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554b) ดังนี้

1. ทำการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย เพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนา วิธีการแก้ปัญหา ตลอดจนเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และการประกอบอาชีพของราษฎรที่อยู่ในพื้นที่นั้น รวมทั้งขยายผลจากความรู้หรือผลจากการทดลองและการวิจัยให้กระจายไปสู่ประชาชน อย่างกว้าง ขวางด้วยเทคนิควิธีการอย่างง่าย โดยผ่านการสาธิตและการอบรมในรูปแบบต่าง ๆ ในขณะเดียวกันก็มีผลการศึกษาทดลองที่ไม่ประสบผลสำเร็จ แต่มีคุณประโยชน์ในฐานะเป็นตัวอย่างที่ไม่ควรดำเนินการตาม นอกจากนี้ ยังมีส่วนของการสาธิตเทียบเคียง ระหว่างพื้นที่ก่อนและหลังการพัฒนา และการปรับปรุงตัดแปลงด้วย

2. เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่างนักวิชาการ นักปฏิบัติ และประชาชน โดยให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นแหล่งผสมผสานวิชาการและการปฏิบัติ โดยเป็นแหล่งความรู้ของราษฎร แหล่งศึกษาทดลองของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และแหล่งแลกเปลี่ยนถ่ายทอดประสบการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่างคน 3 กลุ่ม คือ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ และราษฎร

3. เป็นการพัฒนาแบบผสมผสาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นตัวอย่างที่ดีของแนวความคิดแบบสหวิทยาการ โดยแต่ละแห่งจะเป็นแบบจำลองของพื้นที่และรูปแบบการพัฒนาที่ควรจะเป็น เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพื้นที่นั้น ๆ อันจะเป็นตัวอย่างว่า ในพื้นที่และรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ลักษณะหนึ่ง ๆ นั้น จะสามารถใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ได้อย่างไรบ้าง โดยใช้ความรู้ทุกสาขาให้เป็นประโยชน์เกื้อหนุนกัน อย่างที่พูด มีใช้การพัฒนาเฉพาะทางใดทางหนึ่ง และระบบของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จะเป็นการผสมผสานไม่เพียงเฉพาะเรื่องความรู้เท่านั้น แต่ต้องมีการผสมผสาน การดำเนินงานและการบริหารที่เป็นระบบด้วย

4. เน้นการประสานงานระหว่างส่วนราชการ แนวทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษา การพัฒนาฯ ทุกแห่งเน้นการประสานงาน แผน และการจัดการระหว่างกรมกอง และส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาระบบราชการ

5. เป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีการศึกษาทดลอง และสาธิต ให้เห็นถึงความสำเร็จของการดำเนินงานพร้อม ๆ กันในทุกด้าน ทั้งด้านการเกษตร ปศุสัตว์ ประมง ตลอดจนการพัฒนาทางด้านสังคมและงานศิลปาชีพในขณะของ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ ที่มีชีวิต” เมื่อผู้สนใจเข้าไปศึกษาดูงาน โดยจะมีให้ดูให้ทุกเรื่องในบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้งหมด ผู้สนใจหรือเกษตรกรจะได้รับความรู้รอบด้าน อีกทั้งมีความสะดวกรวดเร็ว ซึ่งนำไปสู่การได้รับประโยชน์สูงสุด

เมื่อผลการศึกษาของแต่ละศูนย์ประสบผลสำเร็จ จะทำการขยายผลไปยังหมู่บ้านที่ตั้งอยู่รอบ ๆ ศูนย์ฯ เรียกว่า “หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ” ซึ่งเป็นหมู่บ้านเป้าหมายอันดับแรก โดยให้เกษตรกรเข้ามารับการอบรม หรือจัดส่งเจ้าหน้าที่ออกไปให้คำแนะนำ เมื่อส่งเสริมให้กับหมู่บ้านรอบศูนย์ฯจนได้ผลในระดับหนึ่งแล้ว หมู่บ้านเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นหมู่บ้านตัวอย่างให้เกษตรกรพื้นที่อื่น ๆ ที่ห่างออกไปได้เข้ามา ศึกษาและดูงานได้ เพื่อสามารถขยายขอบเขตกว้างขวางออกไปเรื่อย ๆ

นอกจากนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ยังได้ขยายผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพแล้ว ไปสู่พื้นที่แห่งอื่นในลักษณะของ “ศูนย์สาขา” เพื่อทำการศึกษาเป็นการเฉพาะเรื่อง เฉพาะพื้นที่นั้น ๆ และผลที่ได้จากการศึกษาจะได้ส่งเสริมให้เกษตรกรนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเช่นกัน

จากพระราชดำริจัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้นอยู่ที่ไทยแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ยังได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของประธานประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อวันที่ 8 - 9 เมษายน พ.ศ. 2537 ในการนี้ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดอาคารของโครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซัว และได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการศูนย์ฯ (สุวัฒน์ เทพอารักษ์ และคณะ, 2557) ความดังนี้

1. ในบริเวณพื้นที่โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร พื้นที่ระหว่างพิกัด 48 QTF แนวตั้งระหว่าง 33 ถึง 34 และแนวนอนระหว่าง 03 ถึง 04 นั้นเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม ที่ควรจะพิจารณาดำเนินการจัดราชการฯ ในพื้นที่โครงการฯ (บ้านนายาง) จำนวน 10 ครัวเรือน เข้ามาอยู่ในโครงการฯ และดำเนินการตามแบบทฤษฎีใหม่ กล่าวคือ ใช้พื้นที่ส่วนหนึ่งขุดสระกักเก็บน้ำ และดำเนินการส่งเสริมการปลูกพืชพันธุ์ดี การปศุสัตว์ และการประมง ผสานร่วมกัน เพื่อจะได้เป็นตัวอย่างให้ราษฎรในพื้นที่โครงการอื่น ๆ ได้เข้ามาศึกษา มาดูว่า แม้จะมีพื้นที่น้อยเพียง 10 ไร่ ก็สามารถมีผลผลิตได้อย่างเพียงพอที่จะเลี้ยงครัวเรือนได้ โดยอาจแบ่งพื้นที่ เพื่อทำนาครัวเรือนละ 5 ไร่ แล้วใช้ปุ๋ยธรรมชาติเสริม ก็จะมีข้าวบริโภคอย่างเพียงพอ และเมื่อราษฎรได้มาเห็นตัวอย่างที่ดีแล้ว ก็จะสามารถนำไปใช้ปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองต่อไป ดังพระราชดำริสความตอนหนึ่งว่า

“พื้นที่นี้อยู่ในศูนย์ นี้เป็นทฤษฎีใหม่ นำลงมาจากเขื่อนนี้ แล้วตรงนี้แบ่งพื้นที่เป็น อาจะ 10 ไร่ ไม่ต้องถึง 15 ไร่ ทำเป็นช่อง ช่องละ 10 แปลง แล้วก็เอาน้ำจากห้วยซอน มาในนี้ ถ้าทำที่นี่ 10 แปลง แล้วก็เอาชาวบ้านมาอยู่ ประชาชนบ้านนายางมาอยู่ที่นี่ 10 ครัวเรือน ที่ขยันหมั่นเพียรให้มาทำที่นี่ เขาจะพอมีพอกิน ทั้งข้าว ผลไม้ ผัก ปศุสัตว์ ประมงด้วย ถ้าทำอย่างนี้จะดีมาก”

2. ให้พิจารณาจัดทำแปลงขยายพันธุ์หญ้าแฝกไว้ด้วย โดยเฉพาะบริเวณขอบหนองน้ำ หรือสระน้ำ ก็ให้ปลูกแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดินด้วย ดังพระราชดำริสความตอนหนึ่งว่า

“การปลูกแฝกแม้แต่ดินแข็ง หญ้าแฝกจะขึ้นมา ทำให้ดินใช้ได้ ต่อไปกินก็ปลูกอะไรก็ได้ ปลูกได้ดี ปีนี้ที่ห้วยทรายฯ พระเทพฯ ไปดูดินที่ปลูกต้นไม้ ดินนุ่มขึ้น เดียวนี้ก็โตเขียว ที่นั่นน้ำก็ไม่มาก แต่มีหญ้าแฝก ทำให้ดินนุ่ม เก็บน้ำเอาไว้ได้ดี ถ้าปลูกแฝกไว้ที่นี้สองปี ดินที่นี้จะบริบูรณ์”

3. การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยซอน ให้พิจารณา เก็บกักน้ำให้มากที่สุด หากน้ำมากก็จะดันร่างลงมา ก็ พิจารณาก่อสร้างฝายเก็บกักน้ำลงมาตามระดับ เป็นตอน ๆ ไป บริเวณบ้านห้วยซ่านน้ำก็จะแห้ง ขาดแคลน น้ำ ถ้าได้พิจารณาก่อสร้างอ่างเก็บน้ำตอนบนไว้ ก็สามารถลงน้ำมาช่วยสนับสนุนพื้นที่ตอนล่างได้ สำหรับ อ่างเก็บน้ำห้วยซ่านนั้น เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ถ้าสามารถก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ และระบบส่งน้ำได้เสร็จ สมบูรณ์ ก็จะได้ประโยชน์มาก เพราะจะส่งน้ำไปสนับสนุนพื้นที่การเกษตรของหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 5 หมู่บ้านได้ ต่อจากนั้นหากได้พิจารณาขุดสระน้ำไว้ ในพื้นที่เพื่อรองรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่แล้ว ก็จะทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีน้ำไว้ใช้ได้ตลอดปี จะอุดมสมบูรณ์และไม่ขาดแคลนน้ำอีกต่อไป และเมื่อสร้างอ่างเก็บน้ำเสร็จสมบูรณ์แล้ว ราษฎรก็จะใช้พื้นที่การเกษตรน้อยลง แต่ได้ผลผลิตมากขึ้นตั้งพระราช สำหรับความตอนหนึ่งว่า

“...ถ้าเราเก็บน้ำเพิ่มขึ้นอีกสองแสน ทำที่เก็บตรงนี้ แล้วก็ล้นจากนี้ สามารถทำได้ น้ำของเรามีไม่มาก อันนี้ต่อใส่เลย อ่าง ๆ ตัวใหญ่ต้องใช้เวลาหลายปี จะสร้างปีนี้ก็สร้างไม่ได้ ก็อีก 2 - 3 ปี แต่ถ้ามีอันนี้เก็บน้ำได้บ้าง ก็เก็บไว้ สามารถขยายเนื้อที่ไม่น่าจะแพง จะสามารถทำให้พื้นที่มีน้ำเก็บได้บ้าง ต้องการน้ำมากที่สุด คือน้ำอันนี้ดีมีมาก ถ้ามาก น้ำก็ล้นมาเปล่า ๆ ลงมานี้ ถ้าล้นอันนี้ก็มาเก็บที่ระดับ 190 ได้...”

4. บริเวณตอนเหนือขึ้นไป ไกล ๆ เชื่อน้ำจิม มีลำน้ำใหญ่ คือ น้ำลึก ถ้าฝ่ายลาวจะได้ศึกษาเพิ่มเติม วางโครงการฯ ให้ดี ๆ จะสามารถส่งน้ำเข้ามาสู่เวียงจันทน์ได้ โครงการเชื่อนเก็บกักน้ำเป็นตอน ๆ ลงมา และกระจายน้ำออกใช้ทั้งสองข้าง ก็สามารถส่งน้ำไปให้ราษฎร ในนครเวียงจันทน์ได้ใช้น้ำ โดยไม่ขาดแคลนอีกต่อไป แต่อย่างไรก็ตามควรจะได้พิจารณาวางแผนภาพรวมการพัฒนาแหล่งน้ำในบริเวณนี้ให้ชัดเจน ก็จะได้ประโยชน์เป็นอันมาก ตั้งพระราชดำริสความตอนหนึ่งว่า

“...จะได้น้ำถึงสนามบิน แล้วลงห้วยป่าสัก นี่ชื่อป่าสักเหมือนกันนะ แต่แห่งนะ ป่าสักของเราไม่แห้ง อายุ 72 ปี ป่าสักจะดีมาก จะได้น้ำ 785 ล้านลูกบาศก์เมตร โครงการป่าสักของเรา โครงการป่าสักของท่านอาจจะน้อยหน่อยลงมาที่นี้ ส่วนโครงการใหญ่มาจากน้ำลึก น้ำจิม ที่บอกกับท่าน สมเสหวาด ว่ามาได้ถึงเวียงจันทน์ ถ้าเอาจากที่นี้ลงมาจะน่าสนใจมาก... แต่ค่อนข้างจะแพง อันนี้น้ำมาก เอาลงมานี้ มีวังสำหรับ เวียงจันทน์ ส่วนอันนี้ก็ใช้น้ำจิม แลวนี่ทำฝายสูง ฝายใหญ่ลงมานี้ได้ส่งมาน้ำแจ่ม และทำเป็นบ่อน้ำฝนระบายน้ำออกจากช่องนี้จนกระทั่งลงไปถึงธาตุหลวงนะ...”

สรุปได้ว่า กิจกรรมหลักของศูนย์ศึกษาเรียนรู้ คือ งานฝึกอบรม จะเริ่มขึ้นภายหลังจากได้คัดกรอง เกษตรกรจากท้องถิ่นเป้าหมาย และนำเข้ารับการฝึกอบรมวิชาการด้านการผลิตในระบบเกษตรแบบเปิดเสร็จ ในสาขาพืช สาขาสัตว์ มาตรฐานที่ต้องปฏิบัติ มาตรการควบคุมที่ห้ามละเมิด

เทคโนโลยีที่จะนำใช้ เศรษฐศาสตร์การผลิต และเศรษฐกิจการตลาด โดยฝ่ายอำนวยการงาน ขยายพันธุ์พืช และงานขยายพันธุ์สัตว์ เพื่อให้เกษตรกรที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกในขบวนการผลิตระบบ เกษตร มีความรู้ ความเข้าใจ อย่างถ่องแท้ชัดเจน ถึงนโยบายวัตถุประสงค์ เป้าหมาย การมีส่วนร่วมได้ ส่วนเสีย วิธีการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างรอบด้าน เพื่อสร้างพัฒนาการ ความมุ่งมั่น อันนำไปสู่การ ตัดสินใจที่ถูกต้องของเกษตรกรที่จะร่วมกันรับผิดชอบนำพาภารกิจของตน ของส่วนรวม และของ ประเทศชาติ ไปสู่ความสำเร็จแห่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

แนวคิดการพัฒนาชนบทตามแนวพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมี แนวพระราชดำริที่สำคัญในการพัฒนาชนบท (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2554b) ไว้ได้ดังนี้

1. การสร้างความแข็งแกร่งให้ชุมชนด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานหลักที่จำเป็นต่อการผลิต เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองในระยะยาว อาทิ แหล่งน้ำ เนื่องจากน้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกษตรกร โดยเฉพาะที่ต้องพึ่งพาอาศัยน้ำฝนได้มีโอกาสที่จะผลิตให้ตลอดปี และเมื่อชุมชนแข็งแรงพร้อมดีแล้ว จึงสร้างโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของชุมชน เช่น เส้นทางคมนาคม ฯลฯ การพัฒนาในลักษณะที่เป็นการมุ่งเตรียมชุมชนให้พร้อมต่อการติดต่อกับโลก ภายนอก อย่างเป็นขั้นตอนนี้ทรงเรียกว่า "การระเบิดจากข้างใน" ตลอดจนพระราชทานสิ่งจำเป็นใน การประกอบอาชีพ เช่น ในปี 2558 ได้พระราชทานที่ดินแก่สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จัดสรร ให้พสกนิกรได้มีที่ดินทำกิน จำนวน 44,224 ไร่ ใน 5 จังหวัด ได้แก่ ปทุมธานี นครนายก ฉะเชิงเทรา นครปฐมและอยุธยา และมีพระราชดำริให้กรมปศุสัตว์จัดตั้ง "ธนาคารโค-กระบือ โดย เริ่มแรกให้นำกระบือ จำนวน 240 ตัวให้เกษตรกรผู้ยากจนที่ไม่มีโค-กระบือไว้ใช้แรงงานเป็นของ ตนเองในท้องที่อำเภอสระแก้ว และอำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี เช้า-ซื้อและผ่อนในราคาถูก

2. การส่งเสริมความรู้ในการทำมาหากินตามหลักวิชาการสมัยใหม่ ที่เหมาะสมแก่ราษฎร ปัญหาหลัก ประการหนึ่งของการพัฒนาการเกษตร ในปัจจุบัน คือประสิทธิภาพการผลิต โดยป็นหนึ่ง ทีมประสิทธิภาพการผลิต ทางการเกษตร คือความรู้ ความเข้าใจ ในการผลิตตามหลักวิชาการ สมัยใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้น ถึงความจำเป็นที่จะต้อง "ตัวอย่าง ความสำเร็จ" ใน เรื่องการพึ่งตนเอง เพื่อให้ราษฎรในชนบทได้มีโอกาสเห็นถึงตัวอย่างและนำไปปฏิบัติได้เอง และทรง ประารถนาที่จะให้ตัวอย่างของความสำเร็จทั้งหลายได้กระจายไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ

3. การทำความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่เข้าไปให้ถึงมือชาวชนบทอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องเป็นกระบวนการเดียวกัน และต้องเป็นเทคโนโลยีการผลิตที่ชาวบ้านรับได้และสามารถ

นำไปปฏิบัติอย่างได้ผลแท้จริง อาทิ การสร้างและพัฒนาเครื่องจักรกลการเกษตรให้เหมาะสมต่อ การผลิตและการใช้งานในประเทศไทย เช่น ควายเหล็ก รถไถสำหรับงานเตรียมดิน เป็นต้น

4. ปัญหาสภาพ แสดงบนแต่ละพื้นที่เป็นหลัก โดยเฉพาะทรงให้ความสำคัญกับความกระตือรือร้นของคนในพื้นที่ รวมทั้งปัญหาและความต้องการเหล่านั้นมากเป็นพิเศษ พระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคม วิทยาภูมิประเทศตามสังคมวิทยาคือนิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วยโดยที่จะตัดเขาให้เข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจ หลักการของการเข้าไปพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์...”

5. การรวมกลุ่มประชาชนเพื่อแก้ปัญหาหลักของชนบท ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญ ประการหนึ่งของการพัฒนาเพื่อสู่การพึ่งตนเอง โดยเฉพาะการรวมตัวกันในรูปของสหกรณ์ ทรงเน้นเสมอ ถึงความจำเป็นที่จะต้องกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวกันในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน หรือเพื่อให้การทำมาหากินของชุมชนโดยส่วนรวมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด จะเห็นได้ว่า กลุ่มสหกรณ์ในโครงการพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จในหลายโครงการพัฒนาขึ้นมาจากการรวมตัวกันของราษฎรกลุ่มเล็ก ๆ

6. การพัฒนาโดยกระตุ้นผู้นำชุมชนให้เป็นแกนนำในการพัฒนา เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทรงใช้ ในบางพื้นที่ตามความเหมาะสม ทรงพิจารณาผู้นำ โดยเน้นในด้านคุณธรรม ความโอปอ้อมอารี ความเป็นคนในท้องถิ่นและรักท้องถิ่น จากนั้นทรงอาศัยโครงสร้างสังคมไทย โดยการกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนที่มักจะมีฐานะดีให้เป็นผู้ดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่น โดยชาวบ้านที่ยากจนให้ความสนับสนุน ร่วมมือ ซึ่งในที่สุดแล้วผลแห่งความเจริญที่เกิดขึ้น ก็จะตกแก่ชาวบ้านในชุมชนนั้นทุกคน อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาชนบทโครงการพระราชดำรินั้น เป็นกิจกรรมที่กระจาย ครอบคลุมอย่างกว้างขวางในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่ล้าหลังและทุรกันดาร ซึ่งทรงให้ความสำคัญเป็นพิเศษ และเสด็จฯ เยี่ยมพื้นที่เหล่านั้นอยู่เสมอ จากเป้าหมายของการพัฒนาชนบทที่ทรงมุ่งเน้นในเรื่องพื้นฐานการพึ่งตนเองของประชาชนในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นฐานในเรื่องของปัจจัยการผลิตที่จำเป็น เช่น แหล่งน้ำ ที่ดินป่าไม้ ตลอดจนความรู้ในการที่จะใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์สูงสุด ทั้งหมดนี้ได้ช่วยให้ชนบทภายใต้โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ ปัจจุบันได้รับประโยชน์อย่างมาก และมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดังที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำรัสว่า “ที่ซึ่งเคยเสด็จพระราชดำเนินไปแล้ว ในปีต่อ ๆ มาจะดีขึ้น คนมีสุขภาพดี สภาพแวดล้อมดีขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้น คุ่มกับแรงที่เราเหนื่อยและเงินทองที่เสีย”

สรุปได้ว่า การพัฒนาชนบทที่ดีต้องเริ่มจากการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน โดยเริ่มจากการสร้างพื้นฐานโครงสร้างที่มั่นคงต่อการดำรงชีวิตและสืบเนื่องต่อการผลิต และส่งเสริมความรู้ต่อการทำมาหากิน ในรูปแบบใหม่ เช่น ความรู้ด้านหลักวิชาการผลิตรูปแบบใหม่ ความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตรกรรมใหม่ ๆ เข้ามาเสริม การพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อนำไปสู่การผลักดันความกระตือรือร้นของชุมชนให้เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่ม จากกลุ่มเล็ก ๆ กลายเป็นกลุ่มใหญ่ในการพัฒนาชุมชนของตัวเองด้วยการเพิ่มตัวเอง อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสำเร็จร่วมกันในอนาคต

แนวคิดการพัฒนาเกษตรกรรมอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งพระทัยที่จะให้ชาวชนบทที่มีอาชีพ เกษตรกรรมสามารถพึ่งตนเอง โดยอาศัยปัจจัยภายนอกให้น้อยที่สุด ทรงเห็นว่าการ จัดสรรทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน ที่สำคัญ ๆ จะช่วยแก้ไขปัญหาได้ในระยะยาว และบางกรณีจำเป็นต้องมีมาตรการแก้ไข ความเดือนร้อนเฉพาะหน้าของราษฎร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีแนวพระราชดำริ ถือเป็นหลักเกณฑ์หรือเทคนิควิธีการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรม หลายประการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554c) เช่น

1. การให้เกษตรกรอยู่ได้ด้วยตนเอง พระองค์ทรงพยายามทำทุกวิถีทางที่จะช่วยให้ เกษตรกรสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยการบรรเทาทุกข์ต่าง ๆ เช่น ได้มีพระราชดำริให้จัดตั้ง “ธนาคารข้าว” ขึ้น เพื่อให้ราษฎรมาขอยืมข้าวได้ เมื่อทำนาและมีข้าวเหลือจึงนำมาใช้คืน โดยให้ชาวบ้านดูแลจัดการกันเอง หรือเมื่อทรงทราบว่า มีราษฎรผู้ยากจนในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่ราบเชิงเขา จังหวัดปราจีนบุรี ตามพระราชดำริจำนวนมาก ต้องเช่าโค-กระบือไว้ใช้แรงงานในราคาแพง และบางครั้งเมื่อจำหน่าย ผลิตทางการเกษตรแล้วแทบไม่เหลืออะไร เพราะเงินที่ได้ต้องจ่ายเป็นค่าเช่าโค-กระบือเกือบหมด จึงมีพระราชดำริให้กรมปศุสัตว์จัดตั้ง “ธนาคารโค-กระบือ” ขึ้น เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากจนให้มีโค-กระบือไว้ใช้แรงงานเป็นของตนเอง โดยการเช่านี้ หรือวิธีการอื่นใด ในราคาที่ถูกลงจากส่วนราชการ องค์กร หรือเอกชน เป็นต้น

2. การเน้นมิให้เกษตรกรพึ่งพาอยู่กับ พืชเกษตรแค่เพียงอย่างเดียว ด้วยพระองค์ที่เห็นว่าการที่หาพืชเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว จะเกิดความเสียหายง่าย เนื่องจากความแปรปรวนของตลาดและความไม่แน่นอนของธรรมชาติ พระองค์จึงทรงมุ่งค้นคว้าทดลอง และวิจัยหาพันธุ์พืชใหม่ ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจ พืชเพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน และพืชสมุนไพร อาทิ พันธุ์ข้าว พระราชทานในพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญทุกปี ตลอดจนทรงศึกษาเกี่ยวกับแมลงศัตรูพืช รวมทั้งเห็นสัตว์ต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่น โค กระบือ แพะ แกะ พันธุ์ปลา ฯลฯ เพื่อแนะนำให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติได้ด้วยราคาถูก โดยเทคโนโลยีที่ง่ายและไม่สลับซับซ้อน ซึ่งเกษตรกรจะสามารถรับไปดำเนินการเองได้

3. การทดลองค้นคว้าต้องปฏิบัติอย่างค่อยเป็น ค่อยไป ซึ่งพระองค์ได้ทรงทำให้อาณาเขตพระราชฐานสวนจิตรลดาบางส่วนกลายเป็นสถานค้นคว้า ทดลอง ท่านเกษตรกรรมในทุก ๆ เรื่องตามโครงการสวนพระองค์ สวนจิตรลดาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 โดยทรงเน้นให้มีการค้นคว้าทดลองทั้งก่อน และหลังการผลิต ซึ่งพิจารณาตั้งแต่เรื่องความเหมาะสมของพืช และดิน ส่วนการค้นคว้าวิจัยหลังการผลิตคือ การดูเรื่องความสอดคล้องของตลาดคุณภาพของผลผลิต ทำอย่างไรจึงจะให้เกษตรกรได้มีความรู้เบื้องต้นในด้านการบัญชีและธุรกิจการเกษตรในลักษณะที่พอจะทำธุรกิจแบบพึ่งตนเองได้ เช่น “ศูนย์สาธิตสหกรณ์โครงการหุบกะพง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีผลการดำเนินงานเป็นอย่างดีและยกระดับขึ้นเป็นหมู่บ้านสหกรณ์ตัวอย่าง”

4. การพัฒนาและอนุรักษ์ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในระยะยาว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ดิน แหล่งน้ำ ฯลฯ ให้อยู่ในพื้นที่ที่จะมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตมากที่สุดรวมทั้งควรจะต้องมีรายได้เพิ่มขึ้นนอกเหนือไปจากภาคเกษตร เช่น การอุตสาหกรรมในครัวเรือน

5. การให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์หรือการอยู่ร่วมกันระหว่างธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมนุษย์ โครงการพระราชดำรินด้านการเกษตรหลายโครงการสะท้อนถึงความสัมพันธ์ดังกล่าว เป็นอย่างดี เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำ ทรงให้มีการปลูกป่าควบคู่กันไปด้วยเสมอ และป่าที่ปลูกนั้นจะมีทั้งป่าไม้ยืนต้น ป่าไม้ผล และป่าไม้ใช้สอย เพื่อให้ราษฎรมีผลไม้บริโภคและมีไม้ใช้สอยตามความจำเป็น และยังเป็นการปลูกป่าเพื่อช่วยยึดหน้าดินไม่ให้น้ำเซาะพังทลาย และเพื่อให้เกิดความชุ่มชื้นของดินและอากาศ ในบริเวณนั้น ๆ เป็นต้น

6. การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติให้มากที่สุด ทรงเน้นความจำเป็นที่จะลดค่าใช้จ่าย ในการทำมาหากินของเกษตรกรลงให้เหลือน้อยที่สุด โดยอาศัยพึ่งพิงธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับวิธีการที่สำคัญของพระองค์อีกประการหนึ่งคือ การประหยัด

7. การแนะนำและส่งเสริมการเกษตรที่สูง โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศของ ภาคเหนือ เพื่อให้ชาวไทยภูเขาสามารถได้สูง โดยไม่จำเป็นต้องเคลื่อนย้าย ถางป่า ทำไร่เลื่อนลอย หรือปลูกฝิ่น โดยพระองค์ ทรงเห็นว่าชาวไทยภูเขาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการรักษา แหล่งต้นน้ำลำธาร ดังนั้น วิธีการที่สำคัญคือ ทรงพยายามเข้าถึงชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ แม้ในพื้นที่ที่จะทุรกันดารและยากแค้นลำบาก พระองค์ก็เสด็จฯไปทรงเยี่ยมเยียน ดังพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2554 ณ ศาลาดุสิดาลัย ความตอนหนึ่งว่า

“...ก่อนที่จะเป็นโครงการหลวงนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ไปตามคอกต่าง ๆ ไม่ทราบว่่าก็ร้อยครั้ง ลงจากรถพระที่นั่ง หรือเฮลิคอปเตอร์ แล้วก็ต้องทรงพระดำเนินต่อไปอีก

หลายกิโลเมตร พระราชประสงค์ที่ทรงจัดตั้งโครงการหลวง ก็เพื่อที่จะช่วยชาวไทยภูเขาให้เขาสามารถช่วยตนเองได้ในการเลี้ยงชีพ ปลูกพืชที่มีประโยชน์ เช่น พืช ผัก ผลไม้ และไม้ดอกเมืองหนาวมากกว่า 200 ชนิด ทดแทนการปลูกพืชเสพติด ช่วยสร้างรายได้ให้ชาวไทยภูเขา สามารถเลี้ยงคริวเรือนของเขาได้ดีกว่าแต่ก่อน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น...

นอกจากนั้น โครงการหลวงยังช่วยลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า ถ้าเราช่วยชาวไทยภูเขาให้อยู่ดีกินดี โดยไม่ต้องปลูกพืชเสพติด เท่ากับช่วยบ้านเมืองของเราให้ปลอดภัยได้ทั่วประเทศ และได้รับการป่าไม้ รักษาดินให้เป็นประโยชน์ต่อไป ซึ่งประโยชน์อันนี้จะยั่งยืนมาก...

ขณะนี้ โครงการหลวงกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ที่มีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นิยมไปท่องเที่ยว และพักผ่อนจำนวนมากทุกปี ผลงานของโครงการหลวงเป็นที่ประจักษ์ไปทั่วโลก หลายประเทศมาขอรับคำแนะนำ จนกลายเป็นต้นแบบของการพัฒนาพื้นที่สูงให้แก่หลายประเทศไปแล้ว...

การที่พระองค์เสด็จฯ ไปในพื้นที่ทุรกันดารด้วยพระองค์เอง ทำให้ทรงเข้าถึงปัญหาของแต่ละพื้นที่ และหาวิธีแก้ไขได้ตรงจุด...”

8. การส่งเสริมอาชีพด้านเกษตร และปศุสัตว์ เมื่อปี พ.ศ. 2505 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมการเลี้ยงโคนมไทย-เดนมาร์ก พื้นที่อำเภอแมกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ร่วมกับพระเจ้า เพรเดริกที่ 9 แห่งประเทศเดนมาร์ก และต่อมาได้พัฒนาเป็นองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย รวมทั้งทรงริเริ่มให้จัดตั้งบริษัท ผลิตภัณฑ์นมหนองโพ จำกัด ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดำเนินการผลิตนมผง โดยต่อมาทรงโอนกิจการให้สหกรณ์โคนมราชบุรี จำกัด และได้เปลี่ยนชื่อเป็นสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด ในพระบรมราชูปถัมภ์

สรุปได้ว่า การพัฒนาเกษตรกร เป็นการพัฒนาอาชีพให้แก่ชาวชนบทให้มีรายได้จากการเกษตรกรรมในระยะยาวนาน ด้วยการจัดสรรทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ และช่วยแก้ไขปัญหาคาความเดือดร้อนอันเป็นพื้นฐานที่เป็นหลักการในเทคนิค วิธีการพัฒนาเกษตรกรให้บรรลุถึงเป้าหมายได้ด้วยการทำให้เกษตรกรอยู่ได้ด้วยตัวเอง โดยเน้นไม่ให้เกิดเกษตรกรพึ่งพาแค่พืชเกษตรเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีการทดลองขยายผลพืชและค้นคว้าวิจัยพิจารณาความเหมาะสมของการผลิตที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว เป็นศูนย์เรียนรู้ให้กับหมู่บ้านต้นแบบ ซึ่งตลอดระยะเวลา 28 ปีที่ผ่านมา ศูนย์ได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการเกษตร เป็นตัวอย่างและแหล่ง

เรียนรู้สาธิต ให้แก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกรของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้เข้ามาศึกษาดูงานตลอดจนฝึกอบรมและถ่ายทอดวิชาการและเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ รวมถึงการจัดทำแปลงสาธิตตัวอย่าง ทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ที่เรียกว่า “ครัวเรือนต้นแบบ” โดยมีการคัดเลือกเกษตรกรที่ขาดแคลนที่ดินทำกินและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก เพื่อเข้ามาอยู่อาศัย และได้จัดสรรที่ดินทำการผลิตให้พร้อมได้รับการส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีในรูปแบบเกษตรผสมผสาน โดยมีระยะเวลาให้ไม่เกิน 4 ปี ครัวเรือนต้นแบบก็สามารถเก็บเงินไปซื้อที่ดินทำการเกษตรของตัวเองได้ และยังเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และเทคนิควิธีด้านการเกษตรแก่เพื่อนบ้าน และเกษตรกรชาวลาวยุติกันเองอีกด้วย นอกจากนี้ ศูนย์พัฒนา และบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้มีบทบาทในการพัฒนาและบริการด้านการเกษตร ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ และเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการด้านการเกษตร เป็นสถานที่ฝึกอบรม สถานที่ฝึกงานสำหรับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร เกษตรกร รวมถึงนักเรียน และนักศึกษา ด้านแนวพันธุ์พืช สัตว์ สัตว์น้ำ เทคนิคและเทคโนโลยี กสิกรรมที่ดี เพื่อนำไปถ่ายทอดให้ชาวกสิกร กลุ่มผู้ผลิต และผู้ประกอบการด้านกสิกรรม ให้เติบโตใหญ่เข้มแข็ง และขยายผลออกสู่วงกว้างในขอบเขตทั่วประเทศ (ดวงตะวัน ศรีสมบัติ, 2565)

กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ (2565) ได้อธิบายเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ดังนี้

ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว เขียนเป็นตัวอักษรย่อว่า “สภบ” เป็นกองจกในการจัดตั้งหนึ่งของหน่วยงานวิชาการระดับ 2 ของกระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ มีภาระบทบาทเป็นสถานีการให้แก่กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ ในการผลิต การสนอง และบริการ ด้านแนวพันธุ์พืช สัตว์ สัตว์น้ำ เทคนิคและเทคโนโลยีเกษตรกรรมที่ดี สาธิตการปลูก-การเลี้ยง การฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมการผลิตเสบียงอาหาร และการผลิตสินค้า การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของเกษตรกร กลุ่มผู้ผลิต และผู้ประกอบการด้านเกษตรให้เติบโตใหญ่ เข้มแข็ง และขยายตัวออกสู่วงกว้างในขอบเขตทั่วประเทศ

ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว มีหน้าที่ (กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้, 2565) ดังนี้

1. ปฏิบัติกฎหมาย ดำรัส นิติกรรมของกระทรวงกสิกรรมป่าไม้
2. ศึกษา อบรม และเผยแพร่แนวทางนโยบายของพรรคและรัฐบาล เกี่ยวกับเรียกงานกสิกรรม ป่าไม้ และพัฒนาชนบท
3. สร้างแผนยุทธศาสตร์ นโยบาย สร้างแผนงาน แผนการ และโครงการเกี่ยวกับงานการพัฒนา และบริการด้านแนวพันธุ์พืช สัตว์ สัตว์น้ำ เทคนิค-เทคโนโลยีเกษตรกรรมสะอาด และเกษตรกรรมที่ดี เพื่อเสนอรัฐมนตรีกระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ พิจารณารับรองและอนุมัติพร้อมทั้งจัดตั้งปฏิบัติให้รับผลดี

4. ประกอบส่วนทุกกำลังแรง เพื่อส่งเสริมการผลิตเสปียงอาหารให้เพียงพอ เพื่อค้ำประกันความมั่นคงทางด้านเสปียงอาหารและโภชนาการ มีวัตถุประสงค์ป้อนโรงงานปรุ้งแต่ง มีผลผลิตที่สะอาด และปลอดภัย เพื่อส่งสั้ภายในทดแทนการนำเข้าและส่งออก

5. พัฒนาศูนย์ให้กลายเป็นตัวแบบด้านการปลูก-การเลี้ยง เป็นศูนย์ฝึกปฏิบัติตัวจริง ทศนศึกษา ศูนย์เรียนรู้ ถ่ายทอดบทเรียนของชาวกลสิกร ผู้ประกอบการ พนักงาน นักเรียน นักศึกษา และเยาวชน

6. ดำเนินการทดสอบ ทดลอง สาธิต และบริการด้านเทคนิคการปลูก-การเลี้ยง ที่ทันสมัย เร่งใส่ยกสมรรถภาพและคุณภาพของผลผลิตกลสิกรรรม เกี่ยวกับบรรดาพืช-สัตว์ ที่อยู่ในบัญชีส่งเสริมการผลิต ทดแทนการนำเข้า ในบรรดาพืช-สัตว์ ที่มีการเซ็นสัญญา สุขอนามัย และสุขอนามัยพืช (SPS) กับประเทศคู่ค้า อยู่ภายในศูนย์ฯ และครัวเรือนตัวแบบ เพื่อเป็นที่เรียนรู้ ถอดถอนบทเรียนให้แก่ชาวกลสิกร กลุ่มผู้ผลิต สหกรณ์ ผู้ประกอบการ นักเรียน-นักศึกษา

7. ผลิต-สนอง และบริการ ด้านแนวพันธุ์พืช สัตว์ สัตว์น้ำ เทคนิค-เทคโนโลยีกลสิกรรรมที่เกี่ยวกับพืช-สัตว์ ที่มีการเซ็นสัญญา สุขอนามัย และสุขอนามัยพืช (SPS) กับประเทศคู่ค้า ให้ครัวเรือนตัวแบบ ชาวกลสิกร กลุ่มผู้ผลิต สหกรณ์ ผู้ประกอบการ

8. ดำเนินการทดสอบ ทดลอง และสาธิตการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ สัตว์น้ำ แนวพันธุ์พืช การคุ้มครอง การคุ้มครองนำใช้ชลประทาน และการบำรุงดิน เราค้นหาเทคนิค เทคโนโลยีที่เหมาะสม หลุดพ้นต้นทุน เหมาะสมกับมูลเชื้อของชาวกลสิกรและค่าแรงของท้องถิ่น

9. สร้างตำรา คู่มือแนะนำ ด้านเทคนิควิชาการ เกี่ยวกับการปลูก และขยายพันธุ์ใหม่ให้ผลพันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการป้องกันพยาธิสัตว์ เทคนิคการเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์น้ำ ขยายพันธุ์สัตว์และสัตว์น้ำ การปรับปรุงดิน การผลิตปุ๋นอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมักสมุนไพโรไล่ศัตรูพืช การคุ้มครองนำไปใช้ชลประทาน และการบริหารจัดการน้ำ สร้างเป็นคู่มือในการฝึกอบรม และเผยแพร่ให้สังคมได้รับรู้อย่างกว้างขวาง

10. สนองการอบรม เผยแพร่ แนะนำ ให้คำปรึกษา ถ่ายทอดเทคนิค-เทคโนโลยีกลสิกรรรมสมัยใหม่ รวมทั้งผลสำเร็จในการทดสอบ- ทดลอง ของศูนย์ให้แก่ชาวกลสิกร อุ่มผู้ผลิต และผู้ประกอบการกลสิกรรรม ตอบสนองการบริการทั้งในและนอกพื้นที่ อย่างเช่น ด้านการปลูกฝัง การเลี้ยงสัตว์ การประมง และการปรับปรุงดิน

11. ประสานสมทบได้ร่วมมือกับสถาบันการศึกษา เหล่าบรรดาวิทยาลัยกลสิกรรรมและป่าไม้ โรงเรียน ศูนย์ และหัวหน้าวิทยากรระดับสอง ร่วมมือกับบรรดากรมที่เกี่ยวข้อง คู่ร่วมพัฒนา ทั้งภายในและต่างประเทศ ให้แน่นแฟ้น เพื่อนำเอาทุน เทคนิค แบบแผนวิธีการคุ้มครองมาพัฒนาศูนย์

12. ขึ้นแผนงบประมาณ โครงการจัดตั้งปฏิบัติ ตามเงื่อนไขตัวจริงในแต่ละระยะ เพื่อสร้างเงื่อนไขให้ศูนย์สามารถเคลื่อนไหว และสามารถสร้างรายรับด้านวิชาการ ก้าวไปสู่การกลุ่มตนเอง ต้น

ทางติดตาม ตรวจสอบตรา สรุปรายราคา ประเมินผลการจัดตั้งปฏิบัติงานของตน และรายงานให้ระดับบน รับทราบตามระเบียบหลักการ

13. คุ้มครอง นำใช้พนักงานภาครัฐ รวมทั้งทรัพย์สินสมบัติ วัตถุสิ่งของ พาหนะ และงบประมาณจากรัฐบาล การร่วมมือสองฝ่าย (ลาว-ไทย) บนพื้นฐานระเบียบกฎหมาย รับประกันความมั่นคงและผลประโยชน์สูงสุดของชาติ

14. ประกอบส่วนเข้าในการพัฒนาบรรดาวิทยาลัยกรรมและป่าไม้ และโรงเรียน ที่ขึ้นกับกระทรวงกลาโหมและป่าไม้ พร้อมทั้งสนองด้านเทคนิควิชาการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้บรรดาศูนย์สถานีท้องถิ่น ให้มีความเข้มแข็ง

15. ติดตาม ตรวจสอบตรา สรุปรายงาน และถอดถอนบทเรียนจากการจัดตั้งปฏิบัติแผนการ และโครงการต่าง ๆ ที่รับผิดชอบให้เป็นระบบ เพื่อรายงานระดับบนอย่างทันการณ์และเป็นระบบ

16. รวบรวม สรุปรายงานการเคลื่อนไหว การทำงาน ประจำเดือน 3 เดือน 6 เดือน 9 เดือน และประจำปีของศูนย์ ให้ระดับบน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นปกติและทันเวลา

17. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในนิติกรรมอื่น และการมอบหมายของรัฐมนตรี รอง รัฐมนตรี ผู้ชี้แนะ

ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว (2564) ได้อธิบายเกี่ยวกับศูนย์ที่มีลักษณะที่โดดเด่น 3 ด้านดังนี้

1. ด้านฐานการเรียนรู้ ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้พัฒนาฐานการเรียนรู้เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาที่ดิน การพัฒนาด้านวิชาการ เกษตรกร การพัฒนาด้านปศุสัตว์ และการพัฒนาด้านงานประมง เพื่อเป็นที่เรียนรู้ ถอดถอนบทเรียน ให้แก่สาวกสิกร กลุ่มผู้ผลิต สหกรณ์ ผู้ประกอบการ นักเรียน-นักศึกษา

2. ด้านหลักสูตรเรียนรู้ ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์หลักตามพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่พระราชทานช่วยเหลือให้กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในการจัดตั้งโครงการศูนย์พัฒนาดังกล่าว เพื่อเป็นแบบอย่าง และสถานที่ที่จะถ่ายทอดความรู้ วิชาการ และประสบการณ์จริงให้แก่ชาวบ้าน ตลอดจนนักพัฒนาชนบททั้งหลาย โดยให้มีลักษณะเช่นเดียวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์พัฒนา และบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตรเรียนรู้เผยแพร่ความรู้ทางเทคโนโลยีด้านการเกษตรเช่น งานชลประทาน งานพัฒนาที่ดิน งานวิชาการเกษตร งานปศุสัตว์ และงานประมง ไปถ่ายทอดและส่งเสริมเกษตรกรชาวลาว จนประสบความสำเร็จ สามารถเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่องค์ความรู้ เป็นสถานที่ฝึกอบรม สถานที่ฝึกงานสำหรับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร เกษตรกร รวมถึงนักเรียน และนักศึกษาเป็นจำนวนมาก

3. ด้านพัฒนาเกษตรกรรมแบบ ศูนย์พัฒนา และบริการด้านการเกษตรช่วยเหลือ-ช่วยเหลือ ได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการเกษตร เป็นตัวอย่างและแหล่งเรียนรู้สาธิต ให้แก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกรของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้เข้ามาศึกษาดูงานตลอดจนฝึกอบรมและถ่ายทอดวิชาการและเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ รวมถึงการจัดทำแปลงสาธิตตัวอย่างทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ที่เรียกว่า “ครัวเรือนต้นแบบ”

สรุปได้ว่า ศูนย์พัฒนา และบริการด้านการเกษตรช่วยเหลือ-ช่วยเหลือ เป็นตัวอย่างและแหล่งเรียนรู้สาธิต ให้แก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกรของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้เข้ามาศึกษาดูงานตลอดจนฝึกอบรมและถ่ายทอดวิชาการและเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ รวมถึงการจัดทำแปลงสาธิตตัวอย่างทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ที่เรียกว่า “ครัวเรือนต้นแบบ” ได้มีฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตร เผยแพร่ความรู้ทางเทคโนโลยีด้านการเกษตร เช่น งานชลประทาน งานพัฒนาที่ดิน งานวิชาการเกษตร งานปศุสัตว์ และงานประมง ไปถ่ายทอดและส่งเสริมเกษตรกรชาวลาว เพื่อนำไปถ่ายทอดให้ชาวกสิกร กลุ่มผู้ผลิต และผู้ประกอบการด้านกสิกรรม ให้เติบโตใหญ่เข้มแข็ง และขยายผลออกสู่วงกว้างในขอบเขตทั่วประเทศ โดยรวมแล้วศูนย์มีหลักสูตร และการบริหารจัดการที่ดี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จุฑาทิพย์ ภัทธราวาท (2555) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมสหกรณ์เพื่อสร้างคุณค่าและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี แก่ประชาชน ส.ส.ท. โดยกระบวนการจัดทำแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วยการจัดเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมาย จำนวน 4 ครั้ง การจัดเวทีระดมความคิดเห็นในกลุ่มผู้สนใจเข้าเป็นสมาชิก 2 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 84 คน การรวบรวมข้อมูลจากประชาชนโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 337 ชุด การจัดให้มีการศึกษาดูงานสำหรับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์และแกนนำสมาชิก 3 ครั้ง การจัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อการจัดทำแผนกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมของประชาชน จากนั้นจึงได้นำเสนอแก่คณะกรรมการนโยบาย ส.ส.ท. แล้วจึงนำมาปรับปรุงเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ ผลการสำรวจข้อมูลประชาชน พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อสหกรณ์อยู่ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 90.5 สนใจเป็นสมาชิกสหกรณ์ ความสนใจใช้บริการสหกรณ์เรียงลำดับตามความต้องการจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การออม การกู้ยืมเงิน สวัสดิการ ร้านค้า-ร้านอาหาร ห้องสมุด บริการสินค้าเงินผ่อน ที่พัก รถบริการ ที่ปรึกษา ด้านการเงิน และปั้มน้ำมัน ส่วนสาระสำคัญของแผนกลยุทธ์สหกรณ์บริการสื่อสารณะ จำกัด ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “เป็นองค์กรที่มุ่งสร้างคุณค่าและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีแก่ประชาชน ส.ส.ท.” และมีกลยุทธ์ทั้งสิ้น 4 กลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์การสร้าง Trust กลยุทธ์การพัฒนาระบบบริหารจัดการ กลยุทธ์การสร้างสรรคบริการเพื่อสมาชิกและประชาชน และกล

ยุทธศาสตร์สร้างสังคมเรียนรู้สู่คุณค่า ภายใต้การขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัตินั้นได้ประกอบไปด้วยโครงการที่สำคัญ 14 โครงการ และคณะผู้วิจัยได้จัดทำแผนที่กลยุทธ์ที่แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงของวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์สู่การบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ ที่กำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์ ส่วนข้อเสนอสำหรับโครงสร้างการบริหารงานสหกรณ์ และข้อเสนอสำหรับแนวทางการขับเคลื่อนแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติพบว่า เป้าหมายสุดท้าย (Ultimate Goal) ของ ส.ส.ท. และสหกรณ์บริการ Thai PBS เป็นสิ่งเดียวกัน คือ การสร้างสรรคสังคมคุณภาพ และคุณธรรม จึงอาจกล่าวได้ว่า การขับเคลื่อนพันธกิจของ ส.ส.ท. และสหกรณ์บริการสื่อสารมวลชน ย่อมเป็นเสมือนการเสริมพลังเพื่อการบรรลุเป้าหมายซึ่งกันและกัน ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญ ได้แก่การแต่งตั้งคณะกรรมการเสริมสร้างสหกรณ์ โดยช่วง 3 ปีแรกของการจัดตั้งสหกรณ์ แนวทางการสนับสนุนสหกรณ์ด้านสถานที่ เงินทุน การประสานงาน เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องสหกรณ์แก่ประชาชน การสนับสนุนให้มีสื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่องค์ความรู้ด้านสหกรณ์แก่ประชาชน และการกำหนดให้สหกรณ์ให้สหกรณ์เป็นวาระแห่ง Thai PBS ในช่วง 3 ปีแรกของการจัดตั้ง เพื่อการรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักเห็นความสำคัญของสหกรณ์ ในการเป็นกลไกในการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่บนหลักการพึ่งพาและร่วมมือกัน

นริศรทอง อธิราช (2557) ได้ศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อแก้ปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร โดยจากการศึกษาเกษตรกรจังหวัดสกลนคร เป็นตัวอย่างกรณีศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาที่ดินของเกษตรกรที่นโยบายของรัฐจะต้องเขาไปแก้ไขโดยรวมก็คือปัญหาเกษตรกรที่มีที่ดินทำกินแต่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นทำให้ต้องบุกรุกใช้ประโยชน์ที่ดินรกร้างว่างเปล่าของรัฐหรือเขตป่าสงวนแห่งชาติปัญหาเกษตรกรที่มีที่ดินทำกินแต่ไม่เพียงพอต่อเช่าที่ดินเพิ่มเติมบางส่วนเพื่อยกระดับรายได้ให้สูงขึ้นปัญหาเกษตรกรต้องเช่าที่ดินทำกินทั้งหมดโดยไม่มีที่ดินทำกินเลยและปัญหาเกษตรกรที่ไร้ที่ดินมีอาชีพรับจ้างทำงานทั้งภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร 2) ปัญหาที่ดินของเกษตรกรดังกล่าวพบว่านโยบายของรัฐควรกำหนดมาตรการที่เข้มข้นในการดำเนินการเช่นการกำหนดเขตการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ การจัดระบบเอกสารสิทธิใหม่โดยให้มีเอกสารสิทธิใหม่โดยให้มีเอกสารสิทธิชนิดเดียวคือโฉนดที่ดินการเร่งรัดในการจัดระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับที่ดินทำกินเพื่อกำหนดมาตรการควบคุมโดยข้อมูลนี้เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่ายและโปร่งใสและการหาหนทางนำที่ดินที่ถูกทอดทิ้งมาใช้ให้เป็นประโยชน์เพื่อเป็นที่ดินทำกินของเกษตรกรทั้งนี้โดยสรุปควรกำหนดมาตรการที่ชัดเจนโดยรวมคือมาตรการปฏิรูปที่ดินการจัดให้มีธนาคารที่ดินการจัดรูปที่ดินและมาตรการการจัดเก็บภาษีที่ดิน 3) นโยบายของรัฐกับการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกรจังหวัดสกลนครพบว่าเกษตรกรยังคงประสบปัญหาการไม่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินปัญหาขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรกรรมปัญหาที่ดินทำกินถูกทอดทิ้งหรือรกร้างว่างเปล่าและปัญหาเกษตรกรผู้ไม่มีสิทธิโดยด้วยกฎหมายในที่ดิน

รัชณีพร สุทธิภาศิลป์ (2560) แผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาผลกระทบ และศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน เป็นการวิจัยต่อเนื่อง 3 ปี ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและวิเคราะห์เชิงปริมาณจากข้อมูลปฐมภูมิขององค์กรชุมชนที่เข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ ทั้งหมด 11 ชุมชน ใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) วิเคราะห์ศักยภาพด้วย SWOT Analysis อภิปรายผลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรขาดความรู้ด้านการตลาดสินค้าเกษตร ขาดการวางแผนการผลิตให้เหมาะสมกับการตลาด โดยเฉพาะตลาดในอาเซียน การศึกษาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน พบว่า มีจุดแข็งคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนการพัฒนาด้านการเกษตรในระยะ 3 ปี ทั้งยังมีการบริหารงานในเชิงรุก แต่ยังมีจุดอ่อน คือ ขาดการขับเคลื่อนการดำเนินงานในส่วนของกระบวนการและการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกของหน่วยงาน พบว่า มีโอกาสที่สำคัญ คือ กลุ่มเกษตรกรในชุมชนมีความตั้งใจจริงที่จะพัฒนากลุ่ม และมีผลผลิตจำนวนมากเอื้อต่อการแปรรูปในอุตสาหกรรมที่จะส่งออกสู่ตลาดอาเซียน แต่พบอุปสรรคคือ ราคาผลผลิตยังคงถูกกำหนดโดยพ่อค้าคนกลาง จากศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสร้างเป็นกลยุทธ์ในการเพิ่มขีดความสามารถในกรอบประชาคมอาเซียนได้ จำนวน 3 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์พลิกฟื้น คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนโครงการในการพัฒนาการเกษตรของชุมชนให้ได้ระดับมาตรฐานอาเซียน อย่างเป็นรูปธรรม 2) กลยุทธ์เชิงรุก คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสร้างระบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และ 3) กลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเปิดตลาดสินค้าเกษตรในชุมชน เพื่อจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพสนองความต้องการให้แก่คนในชุมชน

กนกพร นันทดี และคณะ (2562) ได้ศึกษาความต้องการรับบริการวิชาการด้านการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอสันทรายจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 206 คนในปะเพาะปลูก 2561/62 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์พหุคูณแบบคัดเลือกผลการศึกษาริบทของเกษตรกรพบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุเฉลี่ย 54 ปีมีสถานภาพสมรสส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนปลายมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คนเกษตรกรมีพื้นที่ในการทำเกษตรเฉลี่ย 5.87 ไร่ต่อครัวเรือนสวนใหญ่มีลักษณะการทำเกษตรกรรมแบบปลูกพืชไร่เป็นหลักมีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 119,264.42 บาทต่อปี มีจำนวนแรงงานในการทำเกษตรกรรมเฉลี่ย 3 คนเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สินในครัวเรือน มีประสบการณ์ในการทำเกษตรกรรมต่ำกว่า 30 ปี ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคมไม่มีการเข้าร่วมกิจกรรมหรือประเพณีท้องถิ่นในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

ส่วนใหญ่ไม่มีการเข้าร่วมอบรมประชุมหรือศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ ด้านการเกษตรเฉลี่ย 26 ครั้งต่อเดือนใช้แหล่งน้ำในการทำเกษตรกรรมจากคลองชลประทานเป็นหลักเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการผลิตสินค้าแปรรูปหรือผลิตภัณฑ์จากการเกษตรในชุมชนและในครัวเรือนเกษตรกรมีความต้องการรับการบริการวิชาการด้านการเกษตรในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยมีระดับความต้องการในด้านการพัฒนาองค์ความรู้ทางการเกษตรมากที่สุดในส่วนของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการรับการบริการวิชาการด้านการเกษตรของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงบวก ได้แก่ อายุและพื้นที่ทำการเกษตรสวนในเชิงลบ ได้แก่ รายได้จากการทำเกษตรกรรมสำหรับผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำเกษตรกรรมของเกษตรกรที่สำคัญ ได้แก่ ราคาสินค้าเกษตรไม่แน่นอนการประสบปัญหาภัยแล้งการมีปัญหาด้านสุขภาพจากการมีอายุเพิ่มมากขึ้นการขาดปัจจัยการผลิตอีกทั้งโครงการที่เข้ามาส่งเสริมส่วนมากเป็นโครงการที่มีการดำเนินงานระยะสั้นจึงขาดความต่อเนื่องและความชัดเจนในการสร้างผลกระทบแก่ชุมชนในระยะยาวเกษตรกรจึงมีข้อเสนอแนะต่อคณะผลิตกรรมการเกษตรว่าควรส่งเสริมให้ความรู้ในการผลิตพืชให้ได้มาตรฐานตามหลักวิชาการส่งเสริมการวางแผนด้านการผลิตและการตลาดร่วมกับชุมชนส่งเสริมการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐานโดยเน้นการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยแก่เกษตรกรและควรจัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่มีความต่อเนื่องในระยะยาว

พุฒิสรรค์ เครือคำ และคณะ (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสนทราย จำนวน 350 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ถดถอย พบว่าคุณผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุเฉลี่ย 53 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีสถานภาพสมรสมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มีสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 155,659.90 บาทต่อปีมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 6 ไร่ ได้รับข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่าง ๆ เฉลี่ย 25 ครั้งต่อเดือน ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 1 ครั้งต่อเดือน เข้าร่วมประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชนเฉลี่ย 5 ครั้งต่อปี มีการเข้าร่วมกิจกรรมการเกษตรเฉลี่ย 3 ครั้งต่อเดือน เข้าร่วมฝึกอบรมและดูงานด้านการเกษตรเฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี และมีประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 22 ปี และเกษตรกรมีความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่าตัวแปรอิสระ คือ เพศ สถานภาพ สมาชิกในครัวเรือนและการเข้าร่วมประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชน มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามคือความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรไม่ทราบถึงช่องทางและวิธีการติดต่อหรือขอคำแนะนำจาก

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่ขาดการติดตามผลงานจากการส่งเสริม และเจ้าหน้าที่ไม่มีการศึกษาความต้องการของเกษตรกรก่อนการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ และมีข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการประชาสัมพันธ์ช่องทางหรือวิธีการติดต่อหรือจัดศูนย์รับฟังปัญหาของเกษตรกร หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมีการติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกรในพื้นที่ความรับผิดชอบอยู่เสมอ และควรมีการศึกษาความต้องการและความพร้อมของเกษตรกรก่อนการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ

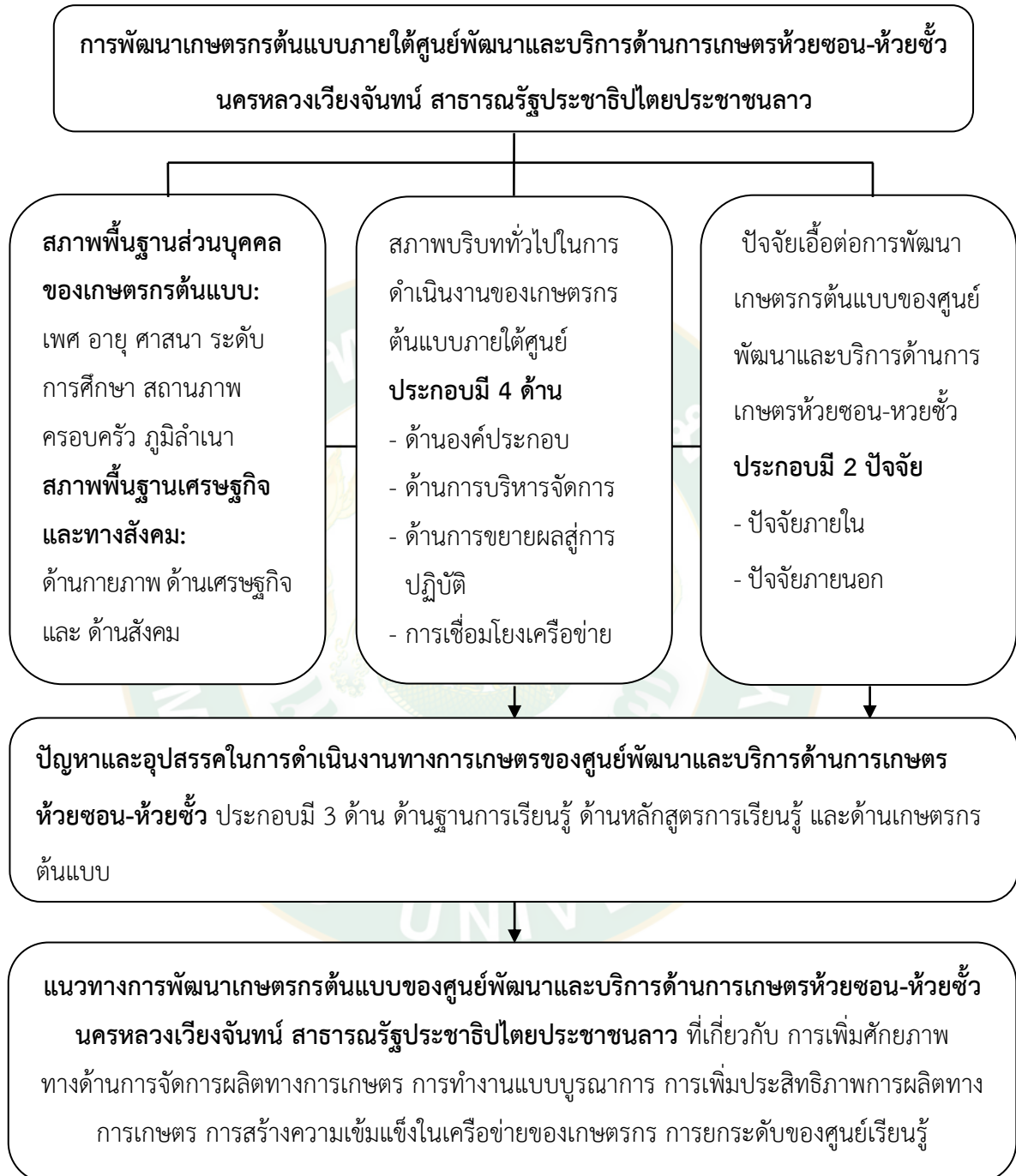
ณิชากัทร ดุลยกุล (2564) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดนราธิวาส โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรต้นแบบของศูนย์เรียนรู้ฯ ของจังหวัดนราธิวาส จำนวน 13 ราย เก็บข้อมูลโดย การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรต้นแบบของศูนย์เรียนรู้ฯ มีการปลูกลองกอง ปาล์มน้ำมัน มังคุด ข้าวและยางพารา รวมถึงการทำเกษตรผสมผสาน ภายใต้การถือครองที่ดิน ของตนเอง มีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 223,2276.92 บาทต่อปีและมีรายได้นอกภาคเกษตร เฉลี่ย 38,625 บาทต่อปีมีการให้บริการแก่เกษตรกรทั่วไปเฉลี่ย 1,657 คนต่อปีสภาพปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรพบว่า ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว เนื่องจากมีผลผลิตที่มีจำนวนมาก รวมถึงปัญหาการเชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์เครือข่ายและการบูรณาการทำงานของหน่วยงานภาคีเครือข่าย ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาพบว่า ปัจจัยภายในด้านศักยภาพของเกษตรกร ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีการบริหารจัดการที่ดีมีการสื่อสารการทำงานสำหรับปัจจัยภายนอก การมีเครือข่ายและบูรณาการทำงานร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน สำหรับแนวทางการพัฒนาพบว่า ควรเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการผลผลิต รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งการทำงานของคณะกรรมการและทำงานอย่างมีส่วนร่วม เพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ฯ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ภิรมภณ มณีธร (2566) ได้ศึกษา ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดสู่ประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณสุขภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบประเมินที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยจากกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด 4 ชุมชน ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีศักยภาพและประสงค์เข้าร่วมโครงการผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า จาก 3 ใน 4 กลุ่มเกษตรกรไม่สามารถพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในรูปแบบใหม่ โดยพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญดังนี้ 1) กำลังการผลิตวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อการผลิตในเชิงพาณิชย์ 2) กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน 3) การขาดสุขอนามัยด้านการผลิตอาหาร 4) การขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการแรงงาน ด้านการจัดทำบัญชี และมาตรฐานใน

การผลิตอาหารปลอดภัย 5) การขาดแคลนเงินทุนและเข้าถึงแหล่งทุน และ 6) ตัวของผู้นำเกษตรกรที่ไม่เปิดรับสิ่งใหม่ ซึ่งหากเกษตรกรต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดสู่ประโยชน์เชิงพาณิชย์ เกษตรกรต้องสามารถจัดปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรให้มีคุณภาพ มาตรฐาน สร้างมูลค่าเพิ่มและมีความปลอดภัย ปรับแนวคิด วิธีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกที่พร้อมให้การสนับสนุน ลดข้อจำกัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ปรับรูปแบบการผลิตจากผลิตภัณฑ์ต้นน้ำไปสู่การผลิตผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปปลายน้ำมูลค่าสูงที่ได้มาตรฐาน เพื่อสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้กับชุมชน สามารถเพิ่มกำลังการผลิตให้รองรับกับการผลิตเพื่อจำหน่ายปริมาณมากโดยได้รับการรับรองมาตรฐานสุขอนามัยต่าง ๆ เพื่อจำหน่ายได้ในเชิงพาณิชย์ และสามารถแข่งขันได้ในระดับอาเซียน ในส่วนของแนวทางต่อยอดไปสู่ประโยชน์เชิงสาธารณะคือ นำผลการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถทางด้านการผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรของชุมชนอื่นหรือเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรรมต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) เป็นการนำวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยภายในเขตพื้นที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว กลุ่มสมาชิกเกษตรกรรมต้นแบบ 94 ครัวเรือน ที่อยู่ในพื้นที่อำเภอนาชายทอง คือ 1) ตำบลนายาง 2) ตำบลนาซอน 3) ตำบลห้วยซั่ว 4) ตำบลหนองคันคู 5) ตำบลน้ำเกี๋ยง 6) ตำบลนาซับ 7) ตำบลห้วยซ่าง 8) ตำบลด่านชี และ 9) เขตศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และอยู่ในพื้นที่อำเภอสังข์ทอง คือ ตำบลใหญ่ณาเจริญ จึงเป็นพื้นที่สาธิตของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

อำเภอสังข์ทอง 16 ครอบคลุม

อำเภอนาชายทอง 78 ครอบคลุม

ภาพที่ 2 สถานที่ดำเนินการวิจัย

ที่มา: ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว (2564)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเชิงปริมาณ

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว และเจ้าหน้าที่ห้องการกสิกรรมและป่าไม้ อำเภอสังขั้ทอง จำนวน 2 ราย และเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวน 30 ราย และกลุ่มสมาชิกเกษตรกรต้นแบบในอำเภอนาชายทอง จำนวน 78 ครัวเรือน และอำเภอสังขั้ทอง จำนวน 16 ครัวเรือน (ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว, 2565)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มสมาชิกเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ทั้งหมด 2 อำเภอ ได้แก่ กลุ่มสมาชิกเกษตรกรต้นแบบที่อยู่พื้นที่อำเภอนาชายทอง จำนวน 78 ครัวเรือน และอำเภอสังขั้ทอง จำนวน 16 ครัวเรือน เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสิ้น 94 ครัวเรือน เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทำการศึกษาสภาพบริบททั่วไปในการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และการวิเคราะห์ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตารางที่ 1 รายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

รายละเอียดการเก็บข้อมูลแบบสอบถามครัวเรือนต้นแบบ	จำนวน/ครัวเรือน
1. ตำบลนายาง อำเภอนาชายทอง	18
2. ตำบลนาขร อำเภอนาชายทอง	6
3. ตำบลหัวซั่ว อำเภอนาชายทอง	5
4. ตำบลหนองคันคู อำเภอนาชายทอง	9
5. ตำบลน้ำเกลี้ยง อำเภอนาชายทอง	9
6. ตำบลมาซับ อำเภอนาชายทอง	9
7. ตำบลหัวซ้าง อำเภอนาชายทอง	6
8. ตำบลด่านชี อำเภอนาชายทอง	12
9. ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว	4
10. ตำบลใหญ่ณาเจริญ อำเภอสังขั้ทอง	16
รวม	94

กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เพื่อที่จะเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการวิจัยเป็นการกำหนดผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) โดยใช้วิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์บุคคล 2 ราย คือ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และรองหัวหน้าห้องการกสิกรรมและป่าไม้ อำเภอสังขะทอง และเลือกผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยเป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ทั้งสิ้น 30 ราย คือ หัวหน้าแขนงงาน และเจ้าหน้าที่วิชาการที่อยู่ใน 7 แขนงการ คือ 1) แขนงการบริการและการร่วมมือ 2) แขนงชลประทาน 3) แขนงพัฒนาที่ดิน 4) แขนงการปลูกฝัง 5) แขนงการเลี้ยงสัตว์และสัตว์แพทย์ 6) แขนงการประมง 7) แขนงการส่งเสริมสาธิตและฝึกอบรม โดยได้มีการเชิญกลุ่มเป้าหมายมาสนทนาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตร และแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน โดยแบ่งกลุ่มละ 10 ราย เพื่อทำการพูดคุยแบบกลุ่มร่วมกัน และใช้เวลาในการพูดคุยกัน 2 ชั่วโมงโดยประมาณ (นายดิฐ เลชะกล, 2560)

แหล่งข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง ทั้งสิ้น 94 ครัวเรือนเป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรรมต้นแบบที่อยู่พื้นที่อำเภอนาชายทอง จำนวน 78 ครัวเรือน ได้แก่ 1) ตำบลนายาง จำนวน 18 ครัวเรือน 2) ตำบลนาซอน จำนวน 6 ครัวเรือน 3) ตำบลห้วยซั่ว จำนวน 5 ครัวเรือน 4) ตำบลหนองคันคู จำนวน 9 ครัวเรือน 5) ตำบลน้ำเกียง จำนวน 9 ครัวเรือน 6) ตำบลนาซบ จำนวน 9 ครัวเรือน 7) ตำบลห้วยซ่าง จำนวน 6 ครัวเรือน 8) ตำบลด่านซี จำนวน 12 ครัวเรือน และ 9) เขตศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว 4 ครัวเรือน และกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรรมต้นแบบที่อยู่พื้นที่อำเภอสังขะทอง มี 1 ตำบลได้แก่ตำบลใหญ่นาเจริญ จำนวน 16 ครัวเรือนเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) การศึกษาข้อมูล จากเอกสาร ตำรา อาทิ ผลงานวิจัย แผนพัฒนา แนวคิด ทฤษฎี แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และข้อมูลต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ถึง “การพัฒนาเกษตรกรรมต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นหาข้อมูลจาก ห้องสมุด เว็บไซต์ และสถาบันศึกษาที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะของคำถามปลายปิด (Close-end Question) และคำถามปลายเปิด (Open-end Question) เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มสมาชิกเกษตรกรที่อยู่พื้นที่อำเภอนาขายทอง จำนวน 78 ครัวเรือน และอำเภอสังขัทอง จำนวน 16 ครัวเรือน ที่เป็นกลุ่มสาธิตของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ทั้งหมด 94 ครัวเรือน เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างและส่วนประกอบของแบบสอบถามประกอบไปด้วยคำถาม 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ มีลักษณะของคำถามแบบปลายปิด (Close-ended Questionnaire) ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา สถานภาพครัวเรือน ภูมิลำเนา รูปแบบแบบสอบถามใช้แบบ ตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 สภาพบริบททั่วไปของเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 3 ด้านในประเด็นของบริบททั่วไป มีลักษณะของคำถามแบบปลายปิด (Close-ended Questionnaire) ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ โดยกำหนดรูปแบบแบบสอบถามใช้แบบ ตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 3 สภาพการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ประกอบด้วย ด้านองค์ประกอบด้านบริหารจัดการ ด้านการขยายผลสู่การปฏิบัติ และด้านการเชื่อมโยงเครือข่าย ใช้ลักษณะแบบสอบถามออกแบบตามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

ส่วนที่ 4 วิเคราะห์ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 2 ปัจจัย ดังนี้ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ลักษณะแบบสอบถามออกแบบตามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured

Interview) ที่มีการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (Open-end Question) เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เสนอความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ โดยไม่มีการขึ้นาคำตอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด และเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (มานพ คณะโต, 2550) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมาย โดยแบบสัมภาษณ์จะประกอบไปด้วยคำถาม 3 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ประกอบด้วยคำถาม 3 ข้อเกี่ยวกับ ด้านฐานการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ และด้านพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพทางการจัดการการผลิตทางการเกษตร การทำงานแบบบูรณาการ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร การสร้างความเข้มแข็งในเครือข่ายของเกษตรกร การยกระดับของศูนย์เรียนรู้

การตรวจสอบแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปทดสอบความตรง(Validity) ความเชื่อมั่น(Reliability) ของเครื่องมือ ดังนี้

การตรวจสอบความถูกต้อง (Validity)

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมาปรึกษาต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาจำนวน 5 ท่าน เพื่อทำการพิจารณาตรวจสอบว่าแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยนั้นเหมาะสม หรือวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาวิจัยหรือไม่ โดยการประเมินความตรงของข้อคำถามตามเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

+1 คือ แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด

0 คือ ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด

-1 คือ แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่ตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด

เมื่อประเมินความตรงของแบบทดสอบและแบบสอบถามแล้ว ให้นำค่าคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) จากสูตรของ Rovinelli and Hambleton (1977) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

โดย	IOC	=	ค่าดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	=	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	=	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

จากนั้นพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงจุดประสงค์ หรือตรงตามเนื้อหา สามารถนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างได้ (อารยา องค์กรเยี่ยม และพงศ์ธรา วิจิตเวชไพศาล, 2561) ซึ่งจากการทดสอบคำถามโดยผ่านการตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 สามารถนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างได้

การทดสอบความน่าเชื่อถือได้ (Reliability)

โดยนำเครื่องมือ หรือแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความตรงแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปทดสอบกับเจ้าหน้าที่ที่มีลักษณะใกล้เคียง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยจำนวน 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือว่ามีลักษณะเชื่อถือได้เพียงใด โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ตรวจสอบก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง ตามสูตร Cronbach (1951) ดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_x^2} \right]$$

โดย	α	=	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	n	=	จำนวนข้อของแบบสอบถามทั้งหมด
	$\sum S_i^2$	=	ผลรวมค่าคะแนนแปรปรวนในแต่ละข้อ
	S_x^2	=	ค่าความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

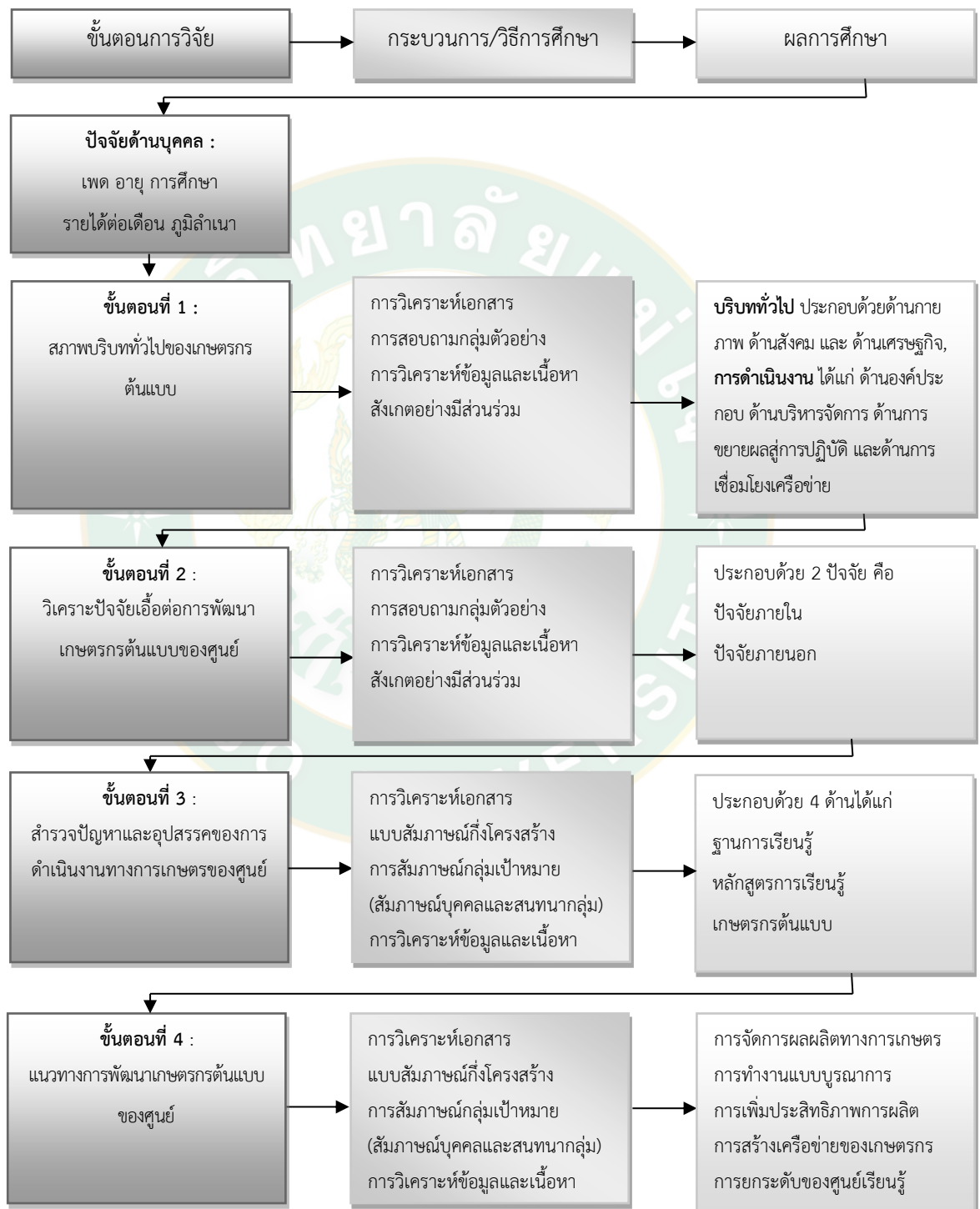
ในการวิจัยโดยทั่วไปได้กำหนดให้ค่าความเชื่อมั่นที่ได้นั้นจะต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจึงจะมีความเชื่อมั่นที่น่าเชื่อถือได้ (ไพศาล วรคำ, 2559) สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย หรือกลุ่มตัวอย่าง เวลา และสถานที่อื่น ๆ ที่มีความใกล้เคียงกันได้

โดยผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นรวม (α) เท่ากับ .754 ส่วนข้อความคำถามปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นรวม (α) เท่ากับ .864 แสดงให้เห็นว่าคำถามทั้ง 2 ประเด็นมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นรวมเกิน 0.70 ดังนั้นจึงสามารถนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไปได้

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยสามารถแบ่งการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ตามขั้นตอน และกระบวนการดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 ขั้นตอนในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ

1. ดำเนินการเตรียมแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวนทั้งสิ้น 94 ครัวเรือนที่อยู่พื้นที่อำเภอนาขายทอง จำนวน 78 ครัวเรือน และอำเภอสังขะทอง จำนวน 16 ครัวเรือน
2. ดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการวิจัยจาก คณบดี คณะวิทยาศาสตร์สังคม มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว เพื่อใช้ในการขออนุญาตสอบถามข้อมูลการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยผู้วิจัย
3. ทำการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามทั้งก่อนและหลังการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ
4. ทำการพิมพ์แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 94 ฉบับ และผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 5 วัน

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยมีขั้นตอนการเก็บ ข้อมูลดังนี้

1. เลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)
2. การเตรียมเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ในการวิจัย โดยต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ที่เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ สมุดจดบันทึก กระดาษ A0 และปากกา ให้มีความพร้อม
3. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผ่านทางคณะวิทยาศาสตร์สังคม มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว เพื่อขออนุญาตดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลก็คือผู้อำนวยการศูนย์ โดยมีการขออนุญาตดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึกข้อมูล และบันทึกเสียง ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษามีความเกี่ยวข้องกับตัวบุคคล ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงการยินยอมของผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมทั้งการรักษาความลับ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้แนะนำข้อมูลส่วนตัวพร้อมทั้งอธิบายความเป็นมา วัตถุประสงค์ของการศึกษา ขั้นตอนในการดำเนินการศึกษา รวมทั้งรายละเอียดจากการนำข้อมูลไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลหลัก หลังจากนั้นผู้วิจัยก็จะดำเนินการสัมภาษณ์บุคคล และในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยเป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ทั้งสิ้น 30 ราย คือ หัวหน้าแขนงงาน และเจ้าหน้าที่วิชาการที่อยู่ใน 7 แขนงงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน โดยแบ่งกลุ่มละ 10 ราย เพื่อสนทนาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตร และแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อทำการพูดคุยแบบกลุ่มร่วมกัน และใช้เวลาในการพูดคุยกัน 2 ชั่วโมงโดยประมาณ โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 1 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency), ค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 6 ข้อ มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด (Closed - ended Questionnaire) ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา สถานภาพครัวเรือน ภูมิสำเนา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และ (Open-ended Questionnaire)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพบริบททั่วไปของเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 27 ข้อ มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด (Closed-ended Questionnaire) ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การดำเนินงานด้านการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 32 ข้อ ในลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนกำหนดตามวิธีลิเคิร์ต (Likert, 1932) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ จำนวน 5 ระดับ ตามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) (มนสิช สิทธิสมบูรณ์, 2550) คือ

มากที่สุด	ระดับคะแนน	5 คะแนน
มาก	ระดับคะแนน	4 คะแนน
ปานกลาง	ระดับคะแนน	3 คะแนน
น้อย	ระดับคะแนน	2 คะแนน
น้อยที่สุด	ระดับคะแนน	1 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยในแบบสอบถาม การแปลความหมายคะแนน วิเคราะห์ โดยการหาความกว้างของอันตรภาคชั้น สร้างตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ โดยมีความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8\end{aligned}$$

ดังนั้น การกำหนดค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น สามารถแบ่งได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 18 ข้อ ในลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนกำหนดตามวิธีลิเคิร์ต (Likert, 1932) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ จำนวน 5 ระดับ ตามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) (มนสิข สิริสมบุญ, 2550) คือ

มากที่สุด	ระดับคะแนน	5 คะแนน
มาก	ระดับคะแนน	4 คะแนน
ปานกลาง	ระดับคะแนน	3 คะแนน
น้อย	ระดับคะแนน	2 คะแนน
น้อยที่สุด	ระดับคะแนน	1 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยในแบบสอบถาม การแปลความหมายคะแนน วิเคราะห์ โดยการหาความกว้างของอันตรภาคชั้น สร้างตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ โดยมีความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{อัตราภาคขั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= 0.8
 \end{aligned}$$

ดังนั้น การกำหนดค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น สามารถแบ่งได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
 ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
 ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
 ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
 ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เป็นการบรรยายความข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการศึกษาข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2556) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อแยกแยะและสรุปประเด็นสำคัญเพื่อค้นหาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตร รวมถึงแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว โดยนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์และการสนทนาแบบคำต่อคำมากำหนดเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นคำถามหลักในการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ 1) การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) คือ การเลือกหาจุดที่น่าสนใจอันจะทำให้เข้าใจง่ายมีการสรุปย่อปรับข้อมูลดิบที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) การแสดงข้อมูล (Data Display) คือ กระบวนการวิเคราะห์ การเลือกข้อมูลตัวอย่าง หรือสารสนเทศที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อแสดงตัวอย่างให้เห็นก่อให้เกิดความเข้าใจอันจะโยงไปสู่การวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป โดยการแสดงข้อมูลกระทำในรูปของการเขียนเล่าเรื่อง (Narrative Text) 3) การสร้างข้อสรุป และยืนยันผลสรุป (Conclusion and Verification) เป็นการสังเคราะห์ข้อความย่อย ๆ ในช่วงแรกเข้าด้วยกันเป็นบทสรุป และตรวจสอบยืนยันเป็นผลสรุปการวิจัย ขั้นสุดท้าย (นิศา ชูโต, 2551)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษางานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรรมต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพบริบททั่วไปในการดำเนินงานของเกษตรกรรมต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว 2) วิเคราะห์ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรรมต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และ 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ทำการศึกษาเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยผลการวิเคราะห์ ดังนี้

สภาพบริบททั่วไปในการดำเนินงานของเกษตรกรรมต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรรมต้นแบบ

เพศ

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรมต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 54 ราย คิดเป็น ร้อยละ 57.4 และเพศหญิง จำนวน 40 ราย คิดเป็น ร้อยละ 42.6 ตามลำดับ (ตารางที่ 2) เนื่องจากว่า การลงพื้นที่สอบถามและสัมภาษณ์ส่วนมากผู้มาให้ข้อมูลเป็นหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนส่วนมากจะเป็นเพศชายจึงทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีเพศชายมากกว่าเพศหญิง

อายุ

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรรมต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 34 ราย คิดเป็น ร้อยละ 36.2 รองลงมาคือมีอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 26 ราย คิดเป็น ร้อยละ 27.7 ส่วนผู้ที่มีอายุ 51-60 ปี จำนวน 21 ราย คิดเป็น ร้อยละ 22.3 อายุ 31-40 ปี จำนวน 11 ราย คิดเป็น ร้อยละ 11.7 และมีอายุ 21-30 ปี มีจำนวนน้อยสุด 2 ราย คิดเป็น ร้อยละ 2.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 2) เนื่องจากว่า ผู้ที่ทำเกษตรกรรมส่วนมากจะมีอายุสูง 41 ถึง 61 ปีขึ้นไป ส่วนลูกหลานก็ส่วนใหญ่ทำอาชีพอื่นอย่างเช่น ทำงานข้าราชการ ค้าขาย และอื่น ๆ

ศาสนา

จากการศึกษาในความเชื่อทางศาสนาพบว่า เกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว 99% ส่วนมากมีความเชื่อทางศาสนาพุทธ ในจำนวน 93 ราย คิดเป็น ร้อยละ 98.9 และมีความเชื่อเรื่องผี มีเพียง 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 2) เนื่องจากว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนมากเป็นชนเผ่าลาวที่มีการเชื่อถือทางศาสนาพุทธมาตั้งแต่ปู่ย่าตายาย และได้สืบทอดมาถึงลูกหลาน ทำให้คนส่วนใหญ่ในเขตชุมชนนี้เชื่อถือศาสนาพุทธมากกว่าศาสนาอื่น ๆ

ระดับการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 35 ราย คิดเป็น ร้อยละ 37.2 รองลงมา มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวน 26 ราย คิดเป็น ร้อยละ 27.7 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวน 19 ราย คิดเป็น ร้อยละ 20.2 และระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีจำนวน 6 ราย คิดเป็น ร้อยละ 6.4 ระดับอนุปริญญา มีจำนวน 5 ราย คิดเป็น ร้อยละ 5.3 และไม่ได้รับการศึกษา มีจำนวน 3 ราย คิดเป็น ร้อยละ 3.2 ตามลำดับ (ตารางที่ 2) เนื่องจากว่า ประชาชนที่ทำอาชีพการเกษตรส่วนใหญ่ เรียนจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ก็จะไม่ศึกษาต่อเนื่องจากเมื่อก่อนสถานะครัวเรือนไม่มั่นคง และส่วนผู้ที่เรียนถึงประถมศึกษาเป็นเพราะว่าเมื่อก่อนพวกเขาต้องได้ย้ายถิ่นฐานอยู่เรื่อย

สถานภาพ

จากการศึกษาสถานภาพพบว่า เกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ส่วนมากมีสถานภาพสมรสแล้ว จำนวน 84 ราย คิดเป็น ร้อยละ 89.4 สถานภาพโสด จำนวน 4 ราย คิดเป็น ร้อยละ 4.3 และสถานภาพหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ จำนวน 3 ราย คิดเป็น ร้อยละ 3.2 สถานภาพเป็นหม้าย จำนวน 3 ราย คิดเป็น ร้อยละ 3.2 ตามลำดับ (ตารางที่ 2) เนื่องจากว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส เป็นเพราะว่ามีสถานะครัวเรือนที่มั่นคงในการดำรงชีพอยู่ในบ้าน และสืบทอดกันมาช้านาน

ภูมิลำเนา

จากการศึกษาภูมิลำเนา พบว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนมากอาศัยอยู่ที่ตำบลนายาง จำนวน 18 ราย คิดเป็น ร้อยละ 19.1 รองลงมาอาศัยอยู่ที่ตำบลใหญ่ณาเจริญ จำนวน 16 ราย คิดเป็น ร้อยละ 17 อาศัยอยู่ที่ตำบลด่านชี จำนวน 12 ราย คิดเป็น ร้อยละ 12.8 และอาศัยอยู่ที่ตำบลหนองคันคู ตำบลน้ำเกี๋ย ตำบลนาซับ มีจำนวนตำบลละ 9 ราย คิดเป็น ร้อยละ 9.6 และตำบลนาซร ตำบลหัวซ้าง มีจำนวนตำบลละ 6 ราย คิดเป็น ร้อยละ 6.4 ส่วนน้อยสุดคือตำบลหัวซั่ว จำนวน 5 ราย คิดเป็น ร้อยละ 5.3 และอยู่ที่เขตของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวน 4 ราย คิดเป็น ร้อยละ 4.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 2) เนื่องจากว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนใหญ่มีอาศัยอยู่ที่ตำบลนา

ยางเป็นเพราะว่าศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว มีที่ตั้งอยู่ที่ตำบลนายาง อำเภอนาชายทอง และเป็นพื้นที่ที่ประชาชนที่มีการทำการเกษตรอ้อมรอบศูนย์ และส่วนอยู่ที่ตำบลใหญ่ณาเจริญ อำเภอสงัดทอง ที่นี้ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร และมีพื้นที่เหมาะสมต่อการขยายผลให้เป็นพื้นที่สาธิตทางเกษตรให้แก่ชุมชน จึงให้ประชาชนสนใจเข้าร่วมโครงการของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

ตารางที่ 2 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรต้นแบบ

(n=94)

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	54	57.4
หญิง	40	42.6
อายุ		
21-30 ปี	2	2.1
31-40 ปี	11	11.7
41-50 ปี	34	36.2
51-60 ปี	21	22.3
61 ปีขึ้นไป	26	27.7
$\bar{x} = 4.62$ S.D. = 1.079 Min-Max = 2-6		
ศาสนา		
พุทธ	93	98.9
เชื่อเรื่องผี	1	1.1
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	3	3.2
ประถมศึกษา	19	20.2
มัธยมศึกษาตอนต้น	35	37.2
มัธยมศึกษาตอนปลาย	26	27.7
อนุปริญญา	5	5.3
ปริญญาตรีขึ้นไป	6	6.4

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n=94)

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพ		
โสด	4	4.3
สมรส	84	89.4
หย่าร้าง/แยกกันอยู่	3	3.2
หม้าย	3	3.2
ภูมิลำเนา		
ตำบลนายาง	18	19.1
ตำบลนาขร	6	6.4
ตำบลหัวขัว	5	5.3
ตำบลหนองคันคู	9	9.6
ตำบลน้ำเกี๋ยง	9	9.6
ตำบลนาซับ	9	9.6
ตำบลหัวช้าง	6	6.4
ตำบลด่านซี	12	12.8
ตำบลใหญ่ณาเจริญ	16	17
ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยขัว	4	4.3

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรต้นแบบ**สมาชิกในครัวเรือน**

จากการศึกษาเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน จำนวน 36 ราย คิดเป็น ร้อยละ 38.3 รองลงมา มีสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 5 คน จำนวน 28 ราย คิดเป็น ร้อยละ 29.8 มีสมาชิกในครัวเรือน 5 คน จำนวน 14 ราย คิดเป็น ร้อยละ 14.9 และมีสมาชิกในครัวเรือน 3 คน จำนวน 12 ราย คิดเป็น ร้อยละ 12.8 ส่วนน้อยสุด มีสมาชิกในครัวเรือน 2 คน จำนวน 4 ราย คิดเป็น ร้อยละ 4.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่าส่วนใหญ่สมาชิกในครัวเรือนที่เป็นลูกหลานได้ออกเรือนไปแล้ว ส่วนหนึ่งก็ไปหางานทำในตัวเมืองและที่อื่น ๆ จึงทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ไม่มาก

แรงงานในครัวเรือน

จากการศึกษาเกี่ยวกับจำนวนแรงงานในครัวเรือนของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนใหญ่มีแรงงานในครัวเรือน 2 คน จำนวน 28 ราย คิดเป็น ร้อยละ 29.8 รองลงมามีแรงงานในครัวเรือนมากกว่า 4 คน จำนวน 25 ราย คิดเป็น ร้อยละ 26.6 มีแรงงานในครัวเรือน 3 คน จำนวน 23 ราย คิดเป็น ร้อยละ 24.5 มีแรงงานในครัวเรือนมากกว่า 5 คน จำนวน 8 ราย คิดเป็น ร้อยละ 8.5 และมีแรงงานในครัวเรือน 1 คน จำนวน 6 ราย คิดเป็น ร้อยละ 6.4 ส่วนน้อยสุดมีแรงงานในครัวเรือน 5 คน จำนวน 4 ราย คิดเป็น ร้อยละ 4.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า แรงงานในครัวเรือนมีจำกัดส่วนมากจะมีแต่พ่อแม่ หรือปู่ย่าที่ยังคงทำอาชีพเกษตรอยู่ ส่วนวัยหนุ่มสาวจะออกไปหางานทำที่อื่น หรือไม่ก็ไปศึกษาต่อ

อาชีพหลัก

จากการศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหลักของครัวเรือนเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนใหญ่คือทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จำนวน 69 ราย คิดเป็น ร้อยละ 73.4 รองลงมาทำอาชีพหลักเกี่ยวกับการเป็นพนักงานราชการ จำนวน 13 ราย คิดเป็น ร้อยละ 13.8 ทำอาชีพหลักเกี่ยวกับค้าขาย จำนวน 9 ราย คิดเป็น ร้อยละ 9.6 และทำอาชีพหลักเกี่ยวกับการทำธุรกิจส่วนตัว จำนวน 2 ราย คิดเป็น ร้อยละ 2.1 ส่วนน้อยสุดคือทำอาชีพหลักเกี่ยวกับการตัดเย็บเสื้อผ้า จำนวน 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนใหญ่ยึดถืออาชีพในการทำเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว

อาชีพรอง

จากการศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพรองของครัวเรือนเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนใหญ่คือทำอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 45 ราย คิดเป็น ร้อยละ 47.9 รองลงไม่มีอาชีพ จำนวน 28 ราย คิดเป็น ร้อยละ 29.8 ค้าขาย จำนวน 14 ราย คิดเป็น ร้อยละ 14.9 และการตัดเย็บเสื้อผ้า จำนวน 3 ราย คิดเป็น ร้อยละ 3.2 การรับจ้างเป็นคณงานก่อสร้าง จำนวน 2 ราย คิดเป็น ร้อยละ 2.1 ส่วนน้อยสุดคือการหัตถกรรมทอผ้าและการทำอู่ซ่อมรถ จำนวนอาชีพละ 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนใหญ่ยึดถืออาชีพในการทำเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว และไม่ได้ทำอาชีพเสริมเพราะเพราะไม่มีความชำนาญในการทำอาชีพอื่น

ประสบการณ์

จากการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำอาชีพทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนใหญ่คือมีประสบการณ์ทำอาชีพทางการเกษตรมากกว่า 15 ปีขึ้นไป จำนวน 68 ราย คิดเป็น ร้อยละ 72.3 รองลงมามีประสบการณ์ 1-5 ปี จำนวน 9 ราย คิดเป็น ร้อยละ 9.6 มีประสบการณ์ 6-10 ปี จำนวน 8 ราย คิดเป็น ร้อยละ 8.5 มีประสบการณ์ 11-15 ปี จำนวน 5 ราย คิดเป็น ร้อยละ 5.3 และน้อยสุดคือมีประสบการณ์น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 4 ราย คิดเป็น ร้อยละ 4.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

เนื่องจากว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนใหญ่ทำอาชีพทางการเกษตรตั้งแต่จำความได้ จึงมีประสบการณ์ทำอาชีพทางการเกษตรมากกว่า 15 ปี หรือมากกว่า 20 ปีเป็นต้นมา

ปีที่เริ่มทำอาชีพทางการเกษตรในครัวเรือน

จากการศึกษาเกี่ยวกับปีที่เริ่มทำอาชีพทางการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนมากคือ เริ่มทำอาชีพทางการเกษตรตั้งแต่ปี พ.ศ 2564 เป็นต้นไป จำนวน 30 ราย คิดเป็น ร้อยละ 31.9 รองลงมาคือเริ่มทำตั้งแต่ปี พ.ศ 2533-2538 จำนวน 20 ราย คิดเป็น ร้อยละ 21.3 เริ่มทำตั้งแต่ปี พ.ศ 2554-2558 จำนวน 12 ราย คิดเป็น ร้อยละ 12.6 เริ่มทำก่อนปี พ.ศ 2533 จำนวน 9 ราย คิดเป็น ร้อยละ 9.6 และเริ่มทำตั้งแต่ปี พ.ศ 2549-2553 และปี พ.ศ 2559-2563 จำนวนละ 7 ราย คิดเป็น ร้อยละ 7.4 น้อยสุดเริ่มทำตั้งแต่ปี พ.ศ 2544-2548 จำนวน 5 ราย คิดเป็น ร้อยละ 5.3 และปี พ.ศ 2539-2543 จำนวน 4 ราย คิดเป็น ร้อยละ 4.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า เกษตรกรต้นแบบนี้เริ่มทำตั้งแต่เด็กจนโต หรือพูดได้ว่าทำอาชีพนี้นับแต่ภายหลังที่ประเทศชาติ ได้รับการสถาปนาเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปี พ.ศ 2533 เป็นต้นมา และนับแต่นั้นพ่อแม่ได้พาทำตั้งแต่ตอนเล็ก ๆ เพราะเมื่อก่อนก็มีแต่อาชีพที่เลี้ยงชีพได้ทำให้มีกินมีใช้ และไม่อดอยากกันมาแต่ช้านาน

การถือครองพื้นที่ดินเพื่อการเกษตร

เป็นเจ้าของพื้นที่ดิน จากการศึกษากับการเป็นเจ้าของพื้นที่ดินของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนมากคือ เป็นเจ้าของพื้นที่ดินน้อยกว่า 10 ไร่ จำนวน 35 ราย คิดเป็น ร้อยละ 37.2 รองลงมาคือการเป็นเจ้าของพื้นที่ดิน 11-20 ไร่ จำนวน 19 ราย คิดเป็น ร้อยละ 20.2 ไม่มีพื้นที่ดิน จำนวน 16 ราย คิดเป็น ร้อยละ 17 เป็นเจ้าของพื้นที่ดิน 21-30 ไร่ จำนวน 9 ราย คิดเป็น ร้อยละ 9.6 เป็นเจ้าของพื้นที่ดินมากกว่า 71 ไร่ขึ้นไป จำนวนละ 6 ราย คิดเป็น ร้อยละ 6.4 และเป็นเจ้าของพื้นที่ดิน 41-50 ไร่ จำนวน 5 ราย คิดเป็น ร้อยละ 5.3 ส่วนน้อยสุดในการเป็นเจ้าของพื้นที่ดิน 31-40 ไร่ จำนวน 2 ราย คิดเป็น ร้อยละ 2.1 และเป็นเจ้าของพื้นที่ดิน 51-60 ไร่ และ 61-70 ไร่ จำนวนละ 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

พื้นที่ดินเช่า จากการศึกษากับการเช่าพื้นที่ดินเพื่อทำเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนมากไม่ได้มีการเช่าพื้นที่ดิน จำนวน 90 ราย คิดเป็น ร้อยละ 95.7 และเกษตรกรต้นแบบได้ทำการเช่าพื้นที่ดินเพื่อทำเกษตรมีการเช่า น้อยกว่า 10 ไร่ 21-30 ไร่ 31-40 ไร่ และมากกว่า 71 ไร่ขึ้นไป จำนวนละ 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

พื้นที่ดินจากญาติ จากการศึกษากับการใช้พื้นที่ดินจากญาติเพื่อทำเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนมากไม่ได้มีการใช้พื้นที่ดินจากญาติ จำนวน 87 ราย คิดเป็น ร้อยละ 92.5 และเกษตรกรต้นแบบได้มีการใช้พื้นที่ดินจากญาติเพื่อทำเกษตรมีการเช่า น้อยกว่า 10 ไร่ จำนวนละ 5 ราย คิดเป็น ร้อยละ 5.3 และได้มีการใช้พื้นที่ดินจากญาติเพื่อทำเกษตรมีการเช่า 21-30 ไร่ และมากกว่า 71 ไร่ขึ้นไป จำนวนละ 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

พื้นที่จากคนอื่น ๆ (จากศูนย์) จากการศึกษาเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ดินจากจากคนอื่น ๆ (จากศูนย์) เพื่อทำเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนมากไม่ได้มีการใช้พื้นที่ดินจากจากคนอื่น ๆ (จากศูนย์) จำนวน 90 ราย คิดเป็น ร้อยละ 95.7 และเกษตรกรต้นแบบได้มีการใช้พื้นที่ดินจากจากคนอื่น ๆ (จากศูนย์) เพื่อทำเกษตรมี 5 ไร่ จำนวนละ 2 ราย คิดเป็น ร้อยละ 2.1 และได้มีการใช้พื้นที่ดินจากจากคนอื่น ๆ (จากศูนย์) เพื่อทำเกษตรมี 3 ไร่ และ 4 ไร่ จำนวนละ 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

จากผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่า การถือครองพื้นที่ดินเพื่อการเกษตรนั้น เกษตรกรต้นแบบส่วนมากจะมีพื้นที่ดินทำการผลิตทางการเกษตรเป็นของตนเอง ไม่ได้เช่า ไม่ได้มีการใช้พื้นที่ดินจากญาติหรือพื้นที่ดินจากคนอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะมีการถือครองที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง แต่ก็จะมีบางท่านที่ไม่มีพื้นที่ทำการผลิตก็จะได้รับการสนับสนุนจากญาติพี่น้องโดยเฉพาะพื้นที่จากพ่อแม่ของตน และบางท่านก็ได้รับการสนับสนุนจากในการแบ่งพื้นที่ทำการผลิตทางการเกษตรจากศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยเหลือ-ช่วยเหลือ

ลักษณะรายได้ของครัวเรือน

จากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะรายได้ของครัวเรือนของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนมากมีรายได้สม่ำเสมอ เพียงพอเหลือเก็บ จำนวน 47 ราย คิดเป็น ร้อยละ 50 รองลงมามีรายได้สม่ำเสมอ เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ และมีรายได้ไม่สม่ำเสมอ ไม่เพียงพอแต่มีหนี้สิน จำนวน 19 ราย คิดเป็น ร้อยละ 20.2 และน้อยสุดมีรายได้ไม่สม่ำเสมอ ไม่เพียงพอและมีหนี้สิน จำนวน 9 ราย คิดเป็น ร้อยละ 9.6 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า ลักษณะรายได้ในครัวเรือนของเกษตรกรต้นแบบนั้นมาจากหลายทาง จึงทำให้ส่วนมากมีรายได้สม่ำเสมอ และเพียงพอเหลือเก็บได้

รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน (1 บาท = 500 กีบ)

จากการศึกษาเกี่ยวกับรายได้เฉลี่ยในครัวเรือนของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนมากมีรายได้ 50,001 - 100,000 บาท/ปี จำนวน 44 ราย คิดเป็น ร้อยละ 46.8 รองลงมามีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท/ปี จำนวน 24 ราย คิดเป็น ร้อยละ 25.5 มีรายได้ 100,001 - 150,000 บาท/ปี จำนวน 18 ราย คิดเป็น ร้อยละ 19.1 มีรายได้ 150,001 - 200,000 บาท/ปี จำนวน 6 ราย คิดเป็น ร้อยละ 6.4 และน้อยสุดมีรายได้ 200,001 - 250,000 บาท/ปี จำนวน 2 ราย คิดเป็น ร้อยละ 2.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) แสดงว่า รายได้เฉลี่ยในครัวเรือนของเกษตรกรต้นแบบส่วนมากมีรายได้ 50,001 - 100,000 บาท/ปี มีรายได้ไม่มาก และไม่น้อย แต่มีรายได้ประจำ

รายได้จากการทำเกษตร (1 บาท = 500 กีบ)

จากการศึกษาเกี่ยวกับรายได้จากการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนมากมีรายได้ 50,001 - 100,000 บาท/ปี จำนวน 45 ราย คิดเป็น ร้อยละ 47.9 รองลงมามีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท/ปี จำนวน 43 ราย คิดเป็น ร้อยละ 45.7 มีรายได้ 100,001 -

150,000 บาท/ปี จำนวนละ 4 ราย คิดเป็น ร้อยละ 4.3 และน้อยสุดมีรายได้ 150,001 - 200,000 บาท/ปี และมีรายได้ 200,001 - 250,000 บาท/ปี จำนวน 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) แสดงว่า รายได้จากกิจกรรมของเกษตรกรต้นแบบ ส่วนมากมีรายได้ 50,001 - 100,000 บาท/ปี นั้นมีรายได้ไม่มาก เพราะส่วนใหญ่เกษตรกรต้นแบบทำการเกษตรเพื่อยังชีพ เหลือกินเหลือใช้ค่อยแบ่งขายเป็นสินค้า นอกจากนี้เกษตรกรต้นแบบยังมีข้อจำกัดทางด้านความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการผลผลิตให้กลายเป็นสินค้าออกสู่ตลาดได้

การออมเงินของครัวเรือน (1 บาท = 500 กีบ)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการออมเงินในครัวเรือนของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า เกษตรกรต้นแบบ ส่วนมากไม่มีเงินออม จำนวน 39 ราย คิดเป็น ร้อยละ 41.5 รองลงมามีเงินออม 50,001 - 100,000 บาท/ปี จำนวน 28 ราย คิดเป็น ร้อยละ 29.8 มีเงินอมน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท/ปี จำนวน 19 ราย คิดเป็น ร้อยละ 20.2 มีเงินออม 150,001 - 200,000 บาท/ปี จำนวนละ 5 ราย คิดเป็น ร้อยละ 5.3 และน้อยสุดมีเงินออก 100,001 - 150,000 บาท/ปี จำนวนละ 2 ราย คิดเป็น ร้อยละ 2.1 และมีเงินออม 200,001 - 250,000 บาท/ปี จำนวน 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า ค่าครองชีพ และราคาสินค้าในแต่ละอย่างสูงมากเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันพบความลำบากจึงทำให้เกษตรกรต้นแบบไม่มีเงินออม เพราะเงินเก็บออมได้นำมาใช้ในการจับจ่ายใช้สอย และลงทุนในการผลิตทางการเกษตรมาก

ภาระหนี้สินกับแหล่งเงินทุนในการทำเกษตร (1 บาท = 500 กีบ)

ภาระหนี้สินเข้าในการลงทุนในการทำเกษตร จากการศึกษเกี่ยวกับภาระหนี้สินเข้าในการลงทุนในการทำเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรต้นแบบ พบว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนมากไม่มีหนี้สิน จำนวน 39 ราย คิดเป็น ร้อยละ 41.5 รองลงมามีหนี้สินน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท/ปี จำนวน 69 ราย คิดเป็น ร้อยละ 73.4 มีหนี้สิน 50,001 - 100,000 บาท/ปี จำนวน 20 ราย คิดเป็น ร้อยละ 21.3 มีหนี้สิน 50,001 - 100,000 บาท/ปี จำนวนละ 4 ราย คิดเป็น ร้อยละ 4.3 และน้อยสุดมีหนี้สิน 150,001 - 200,000 บาท/ปี จำนวนละ 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า เกษตรกรต้นแบบมีรายได้ประจำจากผลผลิตในการทำเกษตร และส่วนมากก็ไม่ได้จับจ่ายใช้สอยในการซื้ออาหารการกินในครัวเรือน จึงทำให้เกษตรกรต้นแบบไม่มีหนี้สิน

แหล่งที่มาของเงินทุนในการทำเกษตร จากการศึกษเกี่ยวกับแหล่งที่มาของเงินทุนในการทำเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนมากมาจากเงินทุนของตนเองจำนวน 76 ราย คิดเป็น ร้อยละ 80.9 รองลงมาจากการกู้ยืมจากธนาคาร จำนวน 11 ราย คิดเป็น ร้อยละ 11.7 และกู้ยืมจากสหกรณ์การเกษตร จำนวนละ 4 ราย คิดเป็น ร้อยละ 4.3 นอกจากนี้ก็กู้ยืมจากญาติพี่น้อง จำนวน 3 ราย คิดเป็น ร้อยละ 3.2 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า ส่วนใหญ่ไม่มี

หน่วยงานใดเข้าไปส่งเสริม หรือไม่ก็เป็นเพราะเกษตรกรไม่รู้การเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อนำมาทำการผลิต การเกษตรให้เป็นสินค้าได้

การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่

จากการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่ของเกษตรกร ต้นแบบ พบว่า ส่วนมากเกษตรกรต้นแบบมีพื้นที่แปลงใหญ่ จำนวน 54 ราย คิดเป็น ร้อยละ 57.4 รองลงไม่มีพื้นที่แปลงใหญ่ จำนวน 21 ราย คิดเป็น ร้อยละ 22.3 นอกจากนี้ก็มีสินค้าหลักของแปลงใหญ่เป็นชนิดเดียวกับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวน 17 ราย คิดเป็น ร้อยละ 81.1 และมีสินค้าหลักของแปลงใหญ่ต่างชนิดกับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวน 2 ราย คิดเป็น ร้อยละ 2.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า เกษตรกรต้นแบบมีพื้นที่กว้างใหญ่ และได้รับการส่งเสริมเรียนรู้จากการทำพื้นที่แปลงใหญ่จากศูนย์นำแนวคิดการทำ เกษตรกลายเป็นพื้นที่แปลงใหญ่ในเขตของตน

การเป็นสมาชิกในระบบการส่งเสริมแปลงใหญ่ของศูนย์ให้เกษตรกรต้นแบบ

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกในระบบการดำเนินงานส่งเสริมแปลงใหญ่ของศูนย์ให้ เกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนมากเกษตรกรต้นแบบเป็นสมาชิกในระบบการดำเนินงานส่งเสริมแปลง ใหญ่ของศูนย์ จำนวน 59 ราย คิดเป็น ร้อยละ 62.8 และไม่ได้เป็นสมาชิกในระบบการดำเนินงาน ส่งเสริมแปลงใหญ่ของศูนย์ จำนวน 35 ราย คิดเป็น ร้อยละ 37.2 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจาก ว่า ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้ดำเนินงานส่งเสริมให้เกษตรกรต้นแบบได้ มีการขยายผลผลิตสินค้าทางการเกษตรให้ใหญ่ขึ้นจนกลายเป็นพื้นที่แปลงใหญ่ และส่วนมากเกษตรกร ต้นแบบเป็นสมาชิกแปลงใหญ่ของศูนย์และประกอบมีพืชที่เป็นชนิดเดียวกับศูนย์ในพื้นที่แปลงใหญ่ ของตนเอง

วัตถุประสงค์หลักที่ทำการเกษตร

จากการศึกษาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์หลักในการทำการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนมากทำการเกษตรเพื่อยังชีพส่วนหนึ่งที่เหลือนำไปเพื่อจำหน่าย จำนวน 81 ราย คิดเป็น ร้อยละ 86.2 รองลงมาเพื่อยังชีพ จำนวน 9 ราย คิดเป็น ร้อยละ 9.6 และเพื่อจำหน่าย จำนวน 4 ราย คิด เป็น ร้อยละ 4.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า วัตถุประสงค์หลักในการทำการเกษตรทำเพื่อยัง ชีพและอีกส่วนที่เหลือนำไปเพื่อจำหน่ายนั้น เพราะเกษตรกรต้นแบบไม่มีความรู้มากพอในการทำ การเกษตรให้มีผลผลิตกลายเป็นสินค้าได้

สถานภาพทางสังคม

จากการศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนมากเป็นเพียง เกษตรต้นแบบ จำนวน 55 ราย คิดเป็น ร้อยละ 58.5 รองลงมาเป็นผู้นำองค์กรการปกครองส่วน ท้องถิ่นเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกเทศบาล จำนวน 25 ราย คิดเป็น ร้อยละ

26.6 และไม่มีสถานภาพเป็นผู้นำทางสังคม จำนวน 10 ราย คิดเป็น ร้อยละ 10.6 ตามด้วยผู้นำกลุ่ม เช่น กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรชุมชน กลุ่มแปรรูปเกษตรกร จำนวน 4 ราย คิดเป็น ร้อยละ 4.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า เกษตรต้นแบบส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นแค่เกษตรกรต้นแบบ และอีกส่วนที่เหลือมีสถานภาพเป็นเกษตรกรต้นแบบ เป็นผู้นำองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในบุคคลเดียวกัน เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มเกษตรกรชุมชน

การปฏิบัติเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมของท้องถิ่นในการทำเกษตร

จากการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของท้องถิ่นในการทำเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนใหญ่ในช่วงก่อนการเพาะปลูกยังมีความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม จำนวน 53 ราย คิดเป็น ร้อยละ 56.4 รองลงมาที่ไม่ได้มีการปฏิบัติแล้ว จำนวน 37 ราย คิดเป็น ร้อยละ 39.4 และช่วงเก็บเกี่ยวกับช่วงเก็บรักษาผลผลิตก็ยังมี การปฏิบัติพิธีกรรมอยู่ จำนวน 2 ราย คิดเป็น ร้อยละ 2.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจาก เกษตรกรต้นแบบส่วนใหญ่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังยึดถือจารีตประเพณี ยังคงปฏิบัติเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของท้องถิ่นในการทำเกษตร โดยเฉพาะในช่วงก่อนการเพาะปลูกเกษตรกรที่อยู่ในหมู่บ้านจะพร้อมพากันออกมาทำพิธีกรรมเช่นไหว้เจ้าที่หัวนาหลักบ้าน ด้วยอาหาร ของหวาน เครื่องดื่ม ให้กับเจ้าที่เพื่อขอพรขอฟ้าขอฝนขอให้พืชผลงอกงามได้รับผลผลิตที่ดีมีกำไร ส่วนบางเขตพื้นที่ที่ไม่มีพิธีกรรมใด ๆ แล้วเนื่องจากไม่มีผู้เฒ่าผู้แก่ที่รู้จักจารีตแล้ว

การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช

จากการศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนใหญ่ใช้วิธีผสมผสาน จำนวน 37 ราย คิดเป็น ร้อยละ 39.4 รองลงมาที่ใช้วิธีภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 29 ราย คิดเป็น ร้อยละ 30.9 ใช้สารเคมี จำนวน 23 ราย คิดเป็น ร้อยละ 24.5 และใช้วิธีอื่น ๆ (ไม่ได้ใช้ปล่อยตามธรรมชาติ) จำนวน 5 ราย คิดเป็น ร้อยละ 5.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรต้นแบบใช้วิธีผสมผสานไม่มีหลักการตายตัวในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช จึงทำให้มีใช้วิธีภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้าง บางครั้งก็ใช้สารเคมีบ้าง หรือไม่ก็ไม่ได้ใช้ปล่อยตามธรรมชาติ

วิธีการเรียนรู้เรื่องการทำเกษตร

จากการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้เรื่องการทำเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนใหญ่เรียนรู้จากการฝึกอบรมหรือการทำกิจกรรมกลุ่ม จำนวน 66 ราย คิดเป็น ร้อยละ 70.2 รองลงมาที่เรียนรู้จากแหล่งศึกษาดูงานหรือสถานที่จริง จำนวน 12 ราย คิดเป็น ร้อยละ 12.8 เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ในชุมชน จำนวน 13 ราย คิดเป็น ร้อยละ 13.8 และอื่น ๆ (จาก YouTube) จำนวน 2 ราย คิดเป็น ร้อยละ 2.1 เรียนรู้จากสถานศึกษา จำนวน 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า เกษตรกรต้นแบบได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมใน

การฝึกอบรมความรู้ทางการเกษตรจากศูนย์และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ศูนย์ได้ทำการส่งเสริมให้กับเกษตรกรต้นแบบ

การประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่อการทำเกษตร

จากการศึกษาเกี่ยวกับการประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่อการทำเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรต้นแบบไม่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่อการทำเกษตร จำนวน 56 ราย คิดเป็น ร้อยละ 59.6 รองลงมาก็มีปัญหาดินเปรี้ยว หรือดินเค็ม หรือเพาะปลูกพืชไม่ขึ้น จำนวน 26 ราย คิดเป็น ร้อยละ 27.7 มีปัญหาด้านอื่น ๆ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม จำนวน 6 ราย คิดเป็น ร้อยละ 6.4 และมีขยะมากหรือขยะส่งกลิ่นเหม็น จำนวน 5 ราย คิดเป็น ร้อยละ 5.3 น้ำเน่าเสียหรือมีกลิ่นเหม็น จำนวน 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า ไม่พบผู้ที่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่อการทำเกษตรในพื้นที่ จึงเป็นเหตุให้ไม่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่อการทำเกษตร

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนส่งผลต่อสุขภาพของเกษตรกรต้นแบบ

จากการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนส่งผลต่อสุขภาพของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ร้อยละ 100 ไม่มีผลกระทบต่อสุขภาพ สุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า ยังไม่มีกรณีแจ้งว่า ได้รับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพที่ร้ายแรงในแต่ละชุมชน

การได้รับการสนับสนุนงบประมาณ/ปัจจัยทางการผลิต ในช่วง 3 ปี

จากการศึกษาเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนงบประมาณ/ปัจจัยทางการผลิต ในช่วง 3 ปีผ่านมาของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรต้นแบบได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการก็คือศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวน 47 ราย คิดเป็น ร้อยละ 50 รองลงมาคือไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใด จำนวน 46 ราย คิดเป็น ร้อยละ 48.9 และได้รับการสนับสนุนหน่วยงานเอกชน หรือบริษัทส่งเสริมการเกษตร จำนวน 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้มีการส่งเสริมทางด้านความรู้ สนับสนุนแนวพันธุ์พืช พันธุ์ศาสตร์ และวัสดุอุปกรณ์ทำการเกษตรให้แก่เกษตรกรต้นแบบมาโดยตลอด

การอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรกรผู้นำชุมชนของหมู่บ้านหรือหน่วยงานอื่น

จากการศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรกรผู้นำชุมชนของหมู่บ้านหรือหน่วยงานอื่นของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรต้นแบบเคยได้รับการอบรม จำนวน 85 ราย คิดเป็น ร้อยละ 90.4 และไม่เคยได้รับการอบรม จำนวน 9 ราย คิดเป็น ร้อยละ 9.6 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เนื่องจากว่า ผู้ที่เป็นสมาชิกเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จะได้รับได้รับสิทธิ์การฝึกอบรม การศึกษาดูงานทางเกษตรในแต่ละระยะ

การรับฟังข่าวสารและการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการทำเกษตร

การรับฟังข่าวสารทางการเกษตร จากการศึกษาเกี่ยวกับการรับฟังข่าวสารทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรต้นแบบได้รับการรับฟังข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวน 53 ราย คิดเป็น ร้อยละ 56.4 รองลงมาได้รับการรับฟังข่าวสารทางการเกษตรจากผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 28 ราย คิดเป็น ร้อยละ 29.8 ไม่ได้มีการรับฟังข่าวสารทางการเกษตรจากที่ใด จำนวน 9 ราย คิดเป็น ร้อยละ 9.6 และได้รับการรับฟังข่าวสารทางการเกษตรจากที่อื่น ๆ หรือจากสื่อต่าง ๆ จำนวน 4 ราย คิดเป็น ร้อยละ 4.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการทำเกษตร จากการศึกษาเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการทำเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรต้นแบบได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้เหมาะสม จำนวน 61 ราย คิดเป็น ร้อยละ 64.9 รองลงมาก็ไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ จำนวน 31 ราย คิดเป็น ร้อยละ 33 และได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้ แต่ไม่เหมาะสม จำนวน 2 ราย คิดเป็น ร้อยละ 2.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

จากผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรต้นแบบส่วนใหญ่ได้รับรู้ และรับฟังข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นอกจากนั้น เกษตรกรต้นแบบก็ได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้เหมาะสมในการทำเกษตรเป็นจำนวนมาก ส่งผลทำให้ได้รับผลผลิตมากขึ้นกว่าเดิม

ตารางที่ 3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรต้นแบบ

(n=94)

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
สมาชิกในครัวเรือน		
2 คน	4	4.3
3 คน	12	12.8
4 คน	36	38.3
5 คน	14	14.9
มากกว่า 5 คน	28	29.8
$\bar{x} = 4.53$ S.D. = 1.170 Min-Max = 2-6		
แรงงานในครัวเรือน		
1 คน	6	6.4
2 คน	28	29.8
3 คน	23	24.5
4 คน	25	26.6
5 คน	4	4.3
$\bar{x} = 3.18$ S.D. = 1.320 Min-Max = 1-6		
อาชีพหลัก		
เกษตรกรกรรม	69	73.4
พนักงานราชการ	13	13.8
ค้าขาย	9	9.6
ธุรกิจ	2	2.1
ตัดเย็บเสื้อผ้า	1	1.1
อาชีพรอง		
ไม่มี	28	29.8
เกษตรกรกรรม	45	47.9
ค้าขาย	14	14.9
คนงานก่อสร้าง	2	2.1
ตัดเย็บเสื้อผ้า	3	3.2
หัตถกรรมทอผ้า	1	1.1

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n=94)

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
อยู่ซ่อมรถ	1	1.1
ประสบการณ์เกษตรกร		
น้อยกว่า 1 ปี	4	4.3
1 - 5 ปี	9	9.6
6 - 10 ปี	8	8.5
11 - 15 ปี	5	5.3
มากกว่า 15 ปีขึ้นไป	68	72.3
ปีเริ่มทำอาชีพทางการเกษตร		
ก่อนปี พ.ศ 2533	9	9.6
ปี พ.ศ 2533-2538	20	21.3
ปี พ.ศ 2539-2543	4	4.3
ปี พ.ศ 2544-2548	5	5.3
ปี พ.ศ 2549-2553	7	7.4
ปี พ.ศ 2554-2558	12	12.8
ปี พ.ศ 2559-2563	7	7.4
ปี พ.ศ 2564 เป็นต้นไป	30	31.9
เป็นเจ้าของพื้นที่ดิน		
ไม่มี	16	17
น้อยกว่า 10 ไร่	35	37.2
11-20 ไร่	19	20.2
21-30 ไร่	9	9.6
31-40 ไร่	2	2.1
41-50 ไร่	5	5.3
51-60 ไร่	1	1.1
61-70 ไร่	1	1.1
มากกว่า 71 ไร่ขึ้นไป	6	6.4
$\bar{x} = 2.06$ S.D. = 2.119 Min-Max = 0-8		

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n=94)

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
พื้นที่ดินเช่า		
ไม่มี	90	95.7
น้อยกว่า 10 ไร่	1	1.1
21-30 ไร่	1	1.1
31-40 ไร่	1	1.1
มากกว่า 71 ไร่ขึ้นไป	1	1.1
$\bar{x} = .17$ S.D. = .969 Min-Max = 0-8		
พื้นที่ดินจากญาติ		
ไม่มี	87	92.5
น้อยกว่า 10 ไร่	5	5.3
11-20 ไร่	1	1.1
77 ไร่	1	1.1
$\bar{x} = .07$ S.D. = .302 Min-Max = 0-2		
พื้นที่จากศูนย์		
ไม่มี	90	95.7
3 ไร่	1	1.1
4 ไร่	1	1.1
5 ไร่	2	2.1
$\bar{x} = .17$ S.D. = .969 Min-Max = 0-8		
ลักษณะรายได้ของครัวเรือน		
มีรายได้สม่ำเสมอ เพียงพอเหลือเก็บ	47	50.0
มีรายได้สม่ำเสมอ เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ	19	20.2
มีรายได้ไม่สม่ำเสมอ ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สิน	19	20.2
มีรายได้ไม่สม่ำเสมอ ไม่เพียงพอและมีหนี้สิน	9	9.6
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท/ปี	24	25.5
50,001 - 100,000 บาท/ปี	44	46.8

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n=94)

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
100,001 - 150,000 บาท/ปี	18	19.1
150,001 - 200,000 บาท/ปี	6	6.4
200,001 - 250,000 บาท/ปี	2	2.1
$\bar{x} = 2.13$ S.D. = .942 Min-Max = 1-5		
รายได้จากการทำเกษตรกร		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท/ปี	43	45.7
50,001 - 100,000 บาท/ปี	45	47.9
100,001 - 150,000 บาท/ปี	4	4.3
150,001 - 200,000 บาท/ปี	1	1.1
200,001 - 250,000 บาท/ปี	1	1.1
$\bar{x} = 1.64$ S.D. = .716 Min-Max = 1-5		
การออมเงินของครัวเรือน		
ไม่มี	39	41.5
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท	19	20.2
50,001 - 100,000 บาท	28	29.8
100,001 - 150,000 บาท	2	2.1
150,001 - 200,000 บาท	5	5.3
มากกว่า 250,001 บาท	1	1.1
$\bar{x} = 3114$ S.D. = 1.241 Min-Max = 0-6		
ภาระหนี้สิน		
ไม่มี	39	41.5
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท	19	20.2
50,001 - 100,000 บาท	28	29.8
100,001 - 150,000 บาท	2	2.1
150,001 - 200,000 บาท	5	5.3
มากกว่า 250,001 บาท	1	1.1
$\bar{x} = .34$ S.D. = .665 Min-Max = 0-4		

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n=94)

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งเงินทุนในการทำเกษตรกร		
เงินทุนของตนเอง	76	80.9
กู้ยืมจากธนาคาร	11	11.7
กู้ยืมจากสหกรณ์การเกษตร	4	4.3
กู้ยืมจากญาติพี่น้อง	3	3.2
สินค้าหลักของศูนย์		
พันธุ์ผัก	19	20.2
พันธุ์ปศุสัตว์	63	67.0
พันธุ์ต้นกล้าไม้	7	7.4
เครื่องมือการเกษตร	4	4.3
แปลงใหญ่ในพื้นที่		
มี	54	57.4
สินค้าหลักของแปลงใหญ่เป็นชนิดเดียวกับศูนย์	17	18.1
สินค้าหลักของแปลงใหญ่ต่างชนิดกับศูนย์	2	2.1
ไม่มี	21	22.3
การเป็นสมาชิกแปลงใหญ่ของศูนย์		
เป็น	59	62.8
ไม่เป็น	35	37.2
วัตถุประสงค์หลักทำนทำการเกษตร		
เพื่อยังชีพส่วนหนึ่งที่เหลือนำไปเพื่อจำหน่าย	81	86.2
เพื่อยังชีพ	9	9.6
เพื่อจำหน่าย	4	4.3
สถานภาพทางสังคม		
ผู้นำองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	25	26.6
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกเทศบาล		
ผู้นำกลุ่ม เช่น กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรชุมชน กลุ่มแปรรูป	4	4.3
เกษตรกร		

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n=94)

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีสถานภาพเป็นผู้นำทางสังคม	10	10.6
อื่น ๆ (สถานภาพเป็นแค่เกษตรกรต้นแบบ)	55	58.5
การปฏิบัติเกี่ยวกับความเชื่อ		
ช่วงก่อนการเพาะปลูก	53	56.4
ช่วงเก็บเกี่ยว	2	2.1
ช่วงเก็บรักษาผลผลิต	2	2.1
ไม่ปฏิบัติ	37	39.4
การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช		
ใช้วิธีผสมผสาน	37	39.4
ใช้สารเคมี	23	24.5
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	29	30.9
ใช้วิธีอื่น ๆ (ไม่ได้ใช้ ปล่อยตามธรรมชาติ)	5	5.3
วิธีการเรียนรู้เรื่องการทำการเกษตร		
เรียนรู้จากการฝึกอบรมหรือการทำกิจกรรมกลุ่ม	66	70.2
เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ ปรารชญชาวบ้านหรือผู้รู้ในชุมชน	12	12.8
เรียนรู้จากแหล่งศึกษาดูงานหรือสถานที่จริง	13	13.8
เรียนรู้จากสถานศึกษา	1	1.1
อื่น ๆ	2	2.1
การประสบปัญหาสิ่งแวดล้อม		
น้ำเน่าเสียหรือมีกลิ่นเหม็น	1	1.1
มีขยะมากหรือขยะส่งกลิ่นเหม็น	5	5.3
ปัญหาดินเปรี้ยว หรือดินเค็ม หรือเพาะปลูกพืชไม่ขึ้น	26	27.7
ไม่มีปัญหา	56	59.6
อื่น ๆ (ภัยแล้ง น้ำท่วม)	6	6.4
ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่อสุขภาพ		
ไม่มีผลต่อสุขภาพ สุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง	94	100

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n=94)

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร		
กลุ่มเกษตรกรต้นแบบของศูนย์	86	91.5
กลุ่มเกษตรกรชุมชน	4	4.3
กลุ่มแปรรูปเกษตรกร	1	1.1
สมาชิกแปลงใหญ่	1	1.1
อื่น ๆ (สมาชิกสหกรณ์)	2	2.1
การได้รับการสนับสนุนงบประมาณ/ปัจจัยทางการผลิต ในช่วง 3 ปี		
ไม่ได้รับ	46	48.9
หน่วยงานราชการ(ศูนย์)	47	50
หน่วยงานเอกชน(บริษัทส่งเสริมการเกษตร)	1	1.1
การอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรกรผู้นำชุมชน		
เคย	85	90.4
ไม่เคย	9	9.6
การรับฟังข่าวสารทางการเกษตร		
ไม่มี	9	9.6
ผู้ใหญ่บ้าน	28	29.8
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของศูนย์	53	56.4
อื่น ๆ (จากสื่อต่าง ๆ)	4	4.3
การนำเทคโนโลยีสมัย ใหม่มาใช้ในเกษตร		
ไม่ได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้	31	33
ได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้เหมาะสม	61	64.9
ได้มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มาใช้แต่ไม่เหมาะสม	2	2.1

การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

จากผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบที่มีต่อการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว อยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.27) (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ผลรวมการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

(n=94)

การดำเนินงานของศูนย์ฯ	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านองค์ประกอบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว	4.48	.630	มากที่สุด
2. ด้านการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว	4.53	.589	มากที่สุด
3. ด้านการขยายผลสู่การปฏิบัติของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว	4.23	.723	มากที่สุด
4. ด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว	3.86	.572	มาก
รวม	4.27	.628	มากที่สุด

หมายเหตุ ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง ความคิดเห็นมากที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง ความคิดเห็นมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ความคิดเห็นปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง ความคิดเห็นน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง ความคิดเห็นน้อยที่สุด

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบที่มีต่อการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แบ่งออกเป็น 4 ด้าน จากผลการศึกษาได้แสดงให้เห็น ดังนี้

1. องค์ประกอบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบต่อองค์ประกอบของการดำเนินงานทางการเกษตรในการส่งเสริมและให้บริการต่อเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว อยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.48, S.D. = .630) (ตารางที่ 5) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นออกเป็น 4 ด้าน แสดงให้เห็นว่า

1.1 ด้านเกษตรกรต้นแบบ

การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ด้านเกษตรกรต้นแบบ อยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.27, S.D. = .772) (ตารางที่ 5) เมื่อพิจารณาเป็น 7 ประเด็นหลัก พบว่า

ประเด็น 1 ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ในความเป็นเกษตรกรต้นแบบ ผลความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า โดยรวมเจ้าหน้าที่ศูนย์มีความเพียงพอต่อการเป็นผู้นำทางการเกษตรอย่างชาญฉลาด ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.41) แสดงให้เห็นว่า ในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์ได้ให้การสนับสนุนทางการเกษตรตลอดเวลา ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.66) เจ้าหน้าที่ศูนย์ได้มีการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับเกษตรกรต้นแบบ ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.55) และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ยินดีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับเกษตรกรต้นแบบ และภาคส่วนอื่น ๆ รวมทั้งยังมีทีมงานร่วมนำพาดำเนินการกิจกรรมเกษตรด้วย ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.54) เจ้าหน้าที่ศูนย์ได้มีการคิดอย่างเป็นระบบ มีความเป็นจิตอาสา และนักพัฒนาพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.52) นอกจากนั้น การดำเนินกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ศูนย์มีความโปร่งใส ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.50) และเป็นผู้มีความรู้เฉพาะด้านในสาขาที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ได้ ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.49) ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ศูนย์ก็ยังมีภาวะความเป็นผู้นำและมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรไปสู่เกษตรกรอื่นได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.46) และมีความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี (ค่าเฉลี่ย 4.36)

ส่วนประเด็น 2 การมีคุณสมบัติพื้นฐานของการเป็นเกษตรกรต้นแบบของเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ผลความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์มีคุณสมบัติพื้นฐานของการเป็นเกษตรกรต้นแบบ ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) มีความสามารถเป็นเกษตรกรต้นแบบ และมีจุดเรียนรู้ให้กับผู้อื่นได้ ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.07) และ

ได้มีความสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยี พร้อมให้คำแนะนำ และคำปรึกษาให้กับผู้อื่นได้ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.94)

ส่วนประเด็น 3 การมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงานด้านเกษตรกรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ให้กับเกษตรกรต้นแบบ ผลความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์ได้มีการนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาอาชีพให้กับตน ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.03) และมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจให้เกษตรกรต้นแบบในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.02) ได้มีการบันทึกข้อมูลและใช้ข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์ วางแผน ก่อนเริ่มดำเนินการและบริหารจัดการผลผลิต ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้ นอกจากนี้ยังสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลทั้งจากเจ้าหน้าที่ศูนย์และผ่านทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอื่น ๆ ของศูนย์ เช่น Internet, Smart Phone เป็นต้น ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.93)

ส่วนประเด็น 4 การบริหารจัดการผลผลิตและการตลาดของเจ้าหน้าที่ศูนย์ ผลความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69) ซึ่งศูนย์ได้มีการจัดการของเหลือหรือการจัดการของเสียจากการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 4.01) มีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และทุน ฯลฯ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.76) และมีความสามารถในการเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดเพื่อให้ได้จำหน่ายผลผลิต ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.66)

ส่วนประเด็น 5 ศูนย์ได้แนะนำให้มีมาตรฐานถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค ทุกครั้ง ผลความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้า และความปลอดภัยของผู้บริโภคทุกครั้ง ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 4.18) โดยมีกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์หรือมาตรฐานอื่น ๆ ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.79) พร้อมทั้งมีความรู้หรือได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์ หรือ มาตรฐานอื่น ๆ ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.72)

ส่วนประเด็น 6 ศูนย์ได้แนะนำให้มีมารับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ผลความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) ซึ่งศูนย์ได้มีกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.41) และศูนย์ได้ให้แนะนำด้านกระบวนการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (เศรษฐกิจสีเขียว) ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.28)

ส่วนประเด็น 7 ความภูมิใจในความเป็นเกษตรกรที่ดีของเจ้าหน้าที่ศูนย์และเกษตรกรต้นแบบผลความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ พบว่า ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.70) ซึ่งทุกภาคส่วนมีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพการเกษตร ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.73) พร้อมทั้งมีความสุขและพึงพอใจในการประกอบอาชีพการเกษตร ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.71) และมีรัก

วางแผนพื้นที่และอาชีพทางการเกษตรไว้ให้รุ่นต่อไปอีกด้วย ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.65) ตามลำดับ

1.2 แปลงเรียนรู้

การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ ในองค์ประกอบด้านแปลงเรียนรู้ อยู่ในระดับที่มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.67, S.D. = .609) ซึ่งศูนย์ได้มีสถานที่เหมาะสมในการพบปะพูดคุยเรียนรู้ ให้บริการ มีวัสดุ อุปกรณ์ที่พร้อม ทำเลที่ดี เข้าถึงง่าย มีแผนผังศูนย์และมีการวางผังที่ดี และมีสถานที่เหมาะสมสามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิต ฝึกปฏิบัติให้กับเกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้ได้ อยู่ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.83) นอกจากนี้ ศูนย์มีที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชน เดินทางเข้าถึงสะดวก ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.52) และศูนย์ยังมีการผลิตสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

1.3 หลักสูตรการเรียนรู้

การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ ในองค์ประกอบด้านหลักสูตรการเรียนรู้ ผ่านการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.55, S.D. = .572) โดยศูนย์มีแผนการเรียนรู้ให้เกษตรกรที่จะเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ และได้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับการพัฒนาและความต้องการของชุมชน ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.63) นอกจากนี้ ศูนย์มีหลักสูตรการเรียนรู้เกิดจากการมีส่วนร่วมกับเกษตรกรต้นแบบ และผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน พร้อมได้มีการกำหนดเป็นประเด็นในการถ่ายทอดเพื่อให้การผลิตสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับชุมชน ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.55) และศูนย์ได้เน้นประเด็นหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ด้วยการเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิตอีกด้วย ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.46) ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

1.4 ฐานเรียนรู้

การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ ในองค์ประกอบด้านฐานเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.56, S.D. = .569) ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์มีการจัดทำเอกสาร โปสเตอร์ สื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ สำหรับแจกให้ผู้มาใช้บริการ ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.62) นอกจากนี้ ศูนย์ยังเป็นจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรบนความพร้อมของศูนย์เรียนรู้ที่

สอดคล้องและสนับสนุนหลักสูตรการเรียนรู้ ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.46) และศูนย์เป็นจุด สาคิตบนความพร้อมของศูนย์เรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.44) พร้อมนั้นศูนย์มีองค์ความรู้ของฐานการเรียนรู้ประจำไว้ที่ฐานการเรียนรู้ เกษตรกร สามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และรวมถึงมีฐานเรียนรู้ที่ครบถ้วน สอดคล้องกับเนื้อหา สภาพดี/ถาวร เหมาะสำหรับเข้าเรียนรู้ ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.40) ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

2. การบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

การบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวง เวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.53, S.D. = .589) ซึ่งการบริหารจัดการของศูนย์ได้แยกเป็น 6 ประเด็น คือ ศูนย์ได้มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ต่าง ๆ และกำหนดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน อยู่ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.74) พร้อมนั้นศูนย์ก็มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่มีคุณภาพ มีแผนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และมีผลการดำเนินงานที่ชัดเจน ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.71) นอกจากนั้นศูนย์มีข้อมูลและแผนที่การ แบ่งเขตที่เหมาะสม มีความสอดคล้อง และมีคุณภาพ ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59) และศูนย์ก็ ยังมีการประชุมคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.71) ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

3. การขยายผลสู่การปฏิบัติของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

การขยายผลสู่การปฏิบัติของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นคร หลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกร ต้นแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.23, S.D. = .723) ซึ่งการขยายผลสู่การปฏิบัติของศูนย์ได้แยกเป็น 4 ประเด็น คือ เกษตรกรได้เข้ามาเรียนรู้จากศูนย์ เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา อยู่ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.65) พร้อมนั้นเกษตรกรนำความรู้จากศูนย์ ไปปฏิบัติใช้จริง เกษตรกรที่เข้ารับการอบรมมีการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปปฏิบัติต่อ ในระดับที่ มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.63) นอกจากนั้น ศูนย์ก็ยังได้มีการทำงานโดยการเชื่อมโยงกับแปลงใหญ่ ใน ระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.99) และได้มีการสนับสนุนความรู้จากศูนย์ให้กับสมาชิกแปลงใหญ่ด้วย ใน ระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.64) ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

4. การเชื่อมโยงเครือข่ายของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

การเชื่อมโยงเครือข่ายของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวง เวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ

อยู่ในระดับที่มาก ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 3.86, S.D. = .572) ซึ่งการเชื่อมโยงเครือข่ายของศูนย์ได้แยกเป็น 7 ประเด็น คือ ศูนย์ได้มีการประสานความร่วมมือระหว่างศูนย์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการกิจกรรมของศูนย์เช่น หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานอื่น ๆ โดยเฉพาะศูนย์เรียนรู้อื่น ๆ ทั้งภายใน และต่างประเทศ อยู่ในระดับที่มากที่สุดมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.35) พร้อมนั้นศูนย์ยังได้มีการประสานความร่วมมือระหว่างศูนย์กับหน่วยงานวิชาการต่าง ๆ ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.30) และมีการประสานความร่วมมือหรือองค์ความรู้กับศูนย์เครือข่ายภายในอำเภอและจังหวัด ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) ส่วนศูนย์ได้มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานเอกชน ในระดับที่น้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.49) ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว
(n=94)

การดำเนินงานของศูนย์ฯ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านองค์ประกอบ	4.48	.630	มากที่สุด
1.1 ด้านเกษตรกรต้นแบบ	4.27	.772	มากที่สุด
1.1.1 เจ้าหน้าที่ศูนย์มีความเพียงพอต่อการเป็นผู้นำทางการเกษตรอย่างชาญฉลาด	4.41	.739	มากที่สุด
1) มีภาวะความเป็นผู้นำ และมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรไปสู่เกษตรกรอื่นได้	4.46	.713	มากที่สุด
2) เป็นผู้มีความรู้เฉพาะด้านในสาขาที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ได้	4.49	.786	มากที่สุด
3) มีความเป็นจิตอาสาและนักพัฒนาพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา	4.52	.744	มากที่สุด
4) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ยินดีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับเกษตรกรต้นแบบ และภาคส่วนอื่น ๆ	4.54	.650	มากที่สุด
5) การดำเนินกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ศูนย์มีความโปร่งใส	4.50	.800	มากที่สุด
6) มีทีมงานร่วมนำพาดำเนินการกิจกรรมเกษตร	4.54	.634	มากที่สุด
7) ได้มีการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับเกษตรกรต้นแบบ	4.55	.784	มากที่สุด
8) เจ้าหน้าที่ศูนย์ได้มีการคิดอย่างเป็นระบบ	4.52	.826	มากที่สุด
9) ได้ให้การสนับสนุนทางการเกษตรตลอดเวลา	4.66	.498	มากที่สุด
10) ความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี	4.36	.760	มากที่สุด
1.1.2 คุณสมบัติพื้นฐานของการเป็นเกษตรกรต้นแบบของเจ้าหน้าที่ศูนย์	4.60	.555	มากที่สุด
1) มีความสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยีพร้อมให้คำแนะนำ และคำปรึกษาให้กับผู้อื่นได้	3.94	.959	มาก
2) มีความสามารถเป็นเกษตรกรต้นแบบ และมีจุดเรียนรู้ให้กับผู้อื่นได้	4.07	.883	มาก
1.1.3 ศูนย์ได้มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจให้เกษตรกรต้นแบบ	4.02	.829	มาก
1) สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลทั้งจากเจ้าหน้าที่ศูนย์และผ่านทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอื่น ๆ ของศูนย์ เช่น Internet, Smart Phone เป็นต้น	3.93	.895	มาก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

(n=94)

การดำเนินงานของศูนย์ฯ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
2) ได้มีการบันทึกข้อมูลและใช้ข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์ วางแผน ก่อนเริ่มดำเนินการและบริหารจัดการการผลิต ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้	3.93	.930	มาก
3) มีการนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาอาชีพให้กับตน	4.03	.885	มาก
1.1.4 การบริหารจัดการการผลิตและการตลาดของเจ้าหน้าที่ศูนย์	3.69	.928	มาก
1) มีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และทุน ฯลฯ	3.76	.838	มาก
2) มีความสามารถในการเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดเพื่อให้ได้จำหน่ายผลผลิต	3.66	.911	มาก
3) มีการจัดการของเหลือ หรือการจัดการของเสียจากการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ	4.01	.945	มาก
1.1.5 ศูนย์ได้แนะนำให้มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและ ความปลอดภัยของผู้บริโภค ทุกครั้ง	4.18	.972	มาก
1) มีความรู้หรือได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์ หรือ มาตรฐานอื่น ๆ	3.72	.885	มาก
2) มีกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์หรือมาตรฐานอื่น ๆ	3.79	.828	มาก
1.1.6 ศูนย์ได้แนะนำให้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคม	4.14	.837	มาก
1) ศูนย์ได้ให้แนะนำมีกระบวนการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (เศรษฐกิจสีเขียว)	4.28	.885	มากที่สุด
2) ศูนย์ได้มีกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง	4.41	.710	มากที่สุด
1.1.7 ความภูมิใจในความเป็นเกษตรกรที่ดีของเจ้าหน้าที่ศูนย์ และเกษตรกรต้นแบบ	4.70	.525	มากที่สุด

ตารางที่ 5 (ต่อ)

(n=94)

การดำเนินงานของศูนย์ฯ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1) มีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพการเกษตร	4.73	.490	มากที่สุด
2) รักหวงแหนพื้นที่และอาชีพทางการเกษตรไว้ให้รุ่นต่อไป	4.65	.562	มากที่สุด
3) มีความสุขและพึงพอใจในการประกอบอาชีพการเกษตร	4.71	.521	มากที่สุด
1.2 แปลงเรียนรู้	4.67	.609	มากที่สุด
1.2.1 ศูนย์มีการผลิตสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ	4.51	.864	มากที่สุด
1.2.2 ศูนย์มีสถานที่เหมาะสมในการพบปะพูดคุย/เรียนรู้/ให้บริการ มีวัสดุ อุปกรณ์ที่พร้อม/ทำเลที่ดีเข้าถึงง่าย มีแผนผังศูนย์และมีการวางผังที่ดี	4.83	.500	มากที่สุด
1.2.3 ศูนย์มีสถานที่เหมาะสมสามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิตฝึกปฏิบัติให้กับเกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้ได้	4.83	.455	มากที่สุด
1.2.4 ศูนย์ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน เดินทางเข้าถึงสะดวก	4.52	.617	มากที่สุด
1.3 หลักสูตรการเรียนรู้	4.55	.572	มากที่สุด
1.3.1 ศูนย์ได้เน้นประเด็นหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (เพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิต)	4.46	.667	มากที่สุด
1.3.2 ศูนย์มีหลักสูตรการเรียนรู้เกิดจากการมีส่วนร่วมกับเกษตรกรต้นแบบ และผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน พร้อมได้มีการกำหนดเป็นประเด็นในการถ่ายทอดเพื่อให้การผลิตสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับชุมชน	4.55	.541	มากที่สุด
1.3.3 ศูนย์มีแผนการเรียนรู้ให้เกษตรกรที่จะเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ และได้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับการพัฒนาและความต้องการของชุมชน	4.63	.508	มากที่สุด
1.4 ฐานเรียนรู้	4.46	.569	มากที่สุด
1.4.1 ศูนย์เป็นจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรบนความพร้อมของศูนย์เรียนรู้ที่สอดคล้องและสนับสนุนหลักสูตรการเรียนรู้	4.46	.522	มากที่สุด

ตารางที่ 5 (ต่อ)

(n=94)			
การดำเนินงานของศูนย์ฯ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.4.2 ศูนย์เป็นจุดสาธิตบนความพร้อมของศูนย์เรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้	4.44	.520	มากที่สุด
1.4.3 ศูนย์มีองค์ความรู้ของฐานการเรียนรู้ประจำไว้ที่ฐานการเรียนรู้ เกษตรกรสามารถเข้ามาศึกษา เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	4.40	.535	มากที่สุด
1.4.4 ศูนย์มีการจัดทำเอกสาร โปสเตอร์ สื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์สำหรับแจกให้ผู้มาใช้บริการ	4.62	.674	มากที่สุด
1.4.5 ศูนย์มีฐานเรียนรู้ที่ครบถ้วน สอดคล้องกับเนื้อหา สภาพ ติ/ถาวร เหมาะสำหรับเข้าเรียนรู้	4.40	.592	มากที่สุด
2. การบริหารจัดการของศูนย์	4.53	.589	มากที่สุด
2.1 ศูนย์มีการประชุมคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง	3.71	.728	มาก
2.2 ศูนย์มีข้อมูล/แผนที่การแบ่งเขตที่เหมาะสม สอดคล้องและมีคุณภาพ	4.59	.782	มากที่สุด
2.3 ศูนย์มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่มีคุณภาพ	4.71	.541	มากที่สุด
2.4 ศูนย์มีแผนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ชัดเจน	4.71	.521	มากที่สุด
2.5 ศูนย์มีผลการดำเนินงานที่ชัดเจน	4.71	.500	มากที่สุด
2.6 ศูนย์มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และกำหนดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน	4.74	.462	มากที่สุด
3. การขยายผลสู่การปฏิบัติของศูนย์	4.23	.723	มากที่สุด
3.1 เกษตรกรได้เข้ามาเรียนรู้จากศูนย์เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา	4.65	.599	มากที่สุด
3.2 เกษตรกรนำความรู้จากศูนย์ไปปฏิบัติใช้จริง เกษตรกรที่เข้ารับการอบรมมีการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปปฏิบัติต่อ	4.63	.604	มากที่สุด
3.3 การเชื่อมโยงสู่แปลงใหญ่ได้มีการสนับสนุนความรู้จากศูนย์ให้กับสมาชิกแปลงใหญ่	3.64	.866	มาก
3.4 การทำงานของศูนย์เชื่อมโยงกับแปลงใหญ่	3.99	.823	มาก
4. การเชื่อมโยงเครือข่ายของศูนย์	3.86	.572	มาก
4.1 ได้มีการประสานความร่วมมือหรือองค์ความรู้กับศูนย์เครือข่ายภายในอำเภอและจังหวัด	4.26	.638	มากที่สุด

ตารางที่ 5 (ต่อ)

(n=94)

การดำเนินงานของศูนย์ฯ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
4.2 ได้มีการประสานความร่วมมือระหว่างศูนย์ฯกับหน่วยงานวิชาการต่าง ๆ	4.30	.504	มากที่สุด
4.3 ได้มีการประสานความร่วมมือระหว่างศูนย์ฯกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการกิจกรรมของศูนย์	4.35	.523	มากที่สุด
4.3.1 ภาครัฐ	4.40	.493	มากที่สุด
4.3.2 เอกชน	1.49	.772	น้อยที่สุด
4.3.3 หน่วยงานท้องถิ่น	4.18	.507	มาก
4.3.4 อื่น ๆ (ศูนย์เรียนรู้อื่น ๆ ภายในและต่างประเทศ)	4.02	.568	มาก
รวมทุกด้าน	4.27	.628	มากที่สุด

หมายเหตุ ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง ความคิดเห็นมากที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง ความคิดเห็นมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ความคิดเห็นปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง ความคิดเห็นน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง ความคิดเห็นน้อยที่สุด

**ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร
ห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า โดยรวมเกษตรกรต้นแบบมีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.25, S.D. = .749) (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ผลรวมปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

(n=94)

ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ปัจจัยภายใน	4.07	.765	มาก
2. ปัจจัยภายนอก	4.43	.734	มากที่สุด
รวม	4.25	.749	มากที่สุด

หมายเหตุ ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง ความคิดเห็นมากที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง ความคิดเห็นมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ความคิดเห็นปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง ความคิดเห็นน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง ความคิดเห็นน้อยที่สุด

ปัจจัยภายใน

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า โดยรวมเกษตรกรต้นแบบมีความคิดเห็นต่อกับปัจจัยภายใน อยู่ในระดับที่มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.07, S.D. = .765) ซึ่งผลการวิเคราะห์ในแต่ละด้านของปัจจัยภายใน แสดงให้เห็นว่า

1. ด้านศักยภาพของเกษตรกรต้นแบบ

การศึกษาพบว่า โดยรวมเกษตรกรต้นแบบมีความคิดเห็นต่อกับปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบในด้านศักยภาพ อยู่ในระดับที่มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.16, S.D. = .686) ซึ่งในด้านศักยภาพของเกษตรกรต้นแบบได้แยกเป็น 3 ประเด็น คือ

เกษตรกรต้นแบบมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.65) รองลงมาเกษตรกรต้นแบบได้มีความรู้ ทักษะด้านการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหลักของศูนย์ อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.05) และเกษตรกรต้นแบบก็ยังมีภาวะความเป็นผู้นำของเกษตรกรต้นแบบ อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.77) ซึ่งผลของแต่ละประเด็นได้แสดงให้เห็นตามลำดับ (ตารางที่ 7)

2. ด้านองค์ประกอบของศูนย์

การศึกษาพบว่า โดยรวมเกษตรกรต้นแบบมีความคิดเห็นต่อกับปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบในด้านองค์ประกอบของศูนย์ อยู่ในระดับที่มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.40, S.D. = .734) ซึ่งในด้านองค์ประกอบของศูนย์ ได้แยกเป็น 3 ประเด็น คือ ศูนย์มีแปลงเรียนรู้ที่มีการผลิตอย่างต่อเนื่องสามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิตวิธีและสาธิตผลให้กับชุมชนได้ อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.72) รองลงมาคือศูนย์มีหลักสูตรการเรียนรู้ตอบโจทย์ ประเด็นปัญหาของการผลิตสินค้าเกษตรในชุมชนได้ อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59) และศูนย์ก็มีฐานเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตร สามารถมาเรียนรู้ได้ตลอดเวลา อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.88) ซึ่งผลของแต่ละประเด็นได้แสดงให้เห็นตามลำดับ (ตารางที่ 7)

3. ด้านเทคโนโลยี

การศึกษาพบว่า โดยรวมเกษตรกรต้นแบบมีความคิดเห็นต่อกับปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบในด้านเทคโนโลยี อยู่ในระดับที่มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.04, S.D. = .791) โดยแยกเป็น 3 ประเด็น คือ ศูนย์มีการนำใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตหรือทำให้ผลผลิตมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.21) รองลงมาคือ ศูนย์มีนวัตกรรมที่เกิดจากการดำเนินงานศูนย์ อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.04) และศูนย์ก็เป็นต้นแบบของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับพื้นที่ตัวจริง อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.86) ซึ่งผลของแต่ละประเด็นได้แสดงให้เห็นตามลำดับ (ตารางที่ 7)

4. ด้านการบริหารจัดการ

การศึกษาพบว่า โดยรวมเกษตรกรต้นแบบมีความคิดเห็นต่อกับปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบในด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับที่มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.02, S.D. = .881) โดยแยกเป็น 3 ประเด็น คือ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน วางแผนการดำเนินการ การผลิต การตลาด การบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.22) รองลงมาคือเกษตรกรต้นแบบได้มีการวางแผนการดำเนินงานการผลิต การตลาด การบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.18) และศูนย์ได้เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.65) ซึ่งผลของแต่ละประเด็นได้แสดงให้เห็นตามลำดับ (ตารางที่ 7)

5. ด้านการสื่อสาร

การศึกษาพบว่า โดยรวมเกษตรกรต้นแบบมีความคิดเห็นต่อปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบในด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับที่มาก ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 3.77, S.D. = .735) โดยแยกเป็น 2 ประเด็นคือ ศูนย์ได้มีการจัดทำโครงการประชาสัมพันธ์ด้วยการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น ข่าวสารประชาสัมพันธ์ บทความ ภาพถ่าย วิดีโอ และสไลด์ต่าง ๆ อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มาก (ค่าเฉลี่ย 4.00) และศูนย์ได้มีการจัดทำประชาสัมพันธ์ด้วยการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ภายนอก และภายใน ศึกษานโยบาย เป้าหมาย และพันธกิจของหน่วยงาน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน และดำเนินงานร่วมกันอยู่ในระดับความคิดเห็นที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.54) ซึ่งผลของแต่ละประเด็นได้แสดงให้เห็นตามลำดับ (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์

(n=94)			
ปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านศักยภาพของเกษตรกรต้นแบบ	4.16	.686	มาก
1.1 ความรู้ ทักษะด้านการเกษตรที่เกี่ยวกับสินค้าหลักของศูนย์	4.05	.628	มาก
1.2 ภาวะความเป็นผู้นำของเกษตรกรต้นแบบ	3.77	.848	มาก
1.3 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์	4.65	.581	มากที่สุด
2. ด้านองค์ประกอบของศูนย์	4.40	.734	มากที่สุด
2.1 หลักสูตรการเรียนรู้ตอบโจทย์ ประเด็นปัญหาของการผลิตสินค้าเกษตรในชุมชนได้	4.59	.679	มากที่สุด
2.2 ฐานเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตร สามารถมาเรียนรู้ได้ตลอดเวลา	3.88	.949	มาก
2.3 แปลงเรียนรู้มีการผลิตอย่างต่อเนื่องสามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิตวิธีและสาธิตผลให้กับชุมชนได้	4.72	.576	มากที่สุด
3. ด้านเทคโนโลยี	4.04	.791	มาก
3.1 มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตหรือทำให้ผลผลิตมีประสิทธิภาพ	4.21	.670	มากที่สุด

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n=94)

ปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
3.2 เป็นต้นแบบของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับพื้นที่ตัวจริง	3.86	.887	มาก
3.3 มีนวัตกรรมที่เกิดจากการดำเนินงานศูนย์	4.04	.815	มาก
4. ด้านการบริหารจัดการ	4.02	.881	มาก
4.1 เกษตรกรต้นแบบได้มีการวางแผนการดำเนินงานการผลิต การตลาด การบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม	4.18	.983	มาก
4.2 คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน วางแผนการดำเนินการ การผลิต การตลาด การบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม	4.22	.918	มากที่สุด
4.3 ศูนย์ได้เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล	3.65	.744	มาก
5. ด้านการสื่อสาร	3.77	.735	มาก
5.1 การจัดทำประชาสัมพันธ์ด้วยการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ภายนอก และภายใน ศึกษานโยบาย เป้าหมาย และพันธกิจของหน่วยงาน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน และดำเนินงานร่วมกัน	3.54	.799	มาก
5.2 การจัดทำประชาสัมพันธ์ด้วยการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น ข่าวสารประชาสัมพันธ์ บทความ ภาพถ่าย วิดีโอ และสไลด์ต่าง ๆ	4.00	.672	มาก
รวม	4.07	.765	มาก
หมายเหตุ ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง ความคิดเห็นมากที่สุด			
ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง ความคิดเห็นมาก			
ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ความคิดเห็นปานกลาง			
ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง ความคิดเห็นน้อย			
ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง ความคิดเห็นน้อยที่สุด			

ปัจจัยภายนอก

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า โดยรวมเกษตรกรต้นแบบมีความคิดเห็นต่อกับปัจจัยภายนอก อยู่ในระดับที่มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.43, S.D. = .734) ซึ่งผลการวิเคราะห์ในแต่ละด้านของปัจจัยภายนอกได้แสดงให้เห็นว่า

1. ด้านสังคม

การศึกษาพบว่า โดยรวมเกษตรกรต้นแบบมีความคิดเห็นต่อกับปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบในด้านสังคม อยู่ในระดับที่มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.46, S.D. = .734) โดยแยกเป็น 2 ประเด็นคือ การมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการโดยผู้นำและคณะกรรมการชุมชน อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.50) และรองลงมาคือ การสร้างเครือข่ายด้านการเกษตร และความร่วมมือในการดำเนินงานของศูนย์ อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.43) ซึ่งผลของแต่ละประเด็นได้แสดงให้เห็นตามลำดับ (ตารางที่ 8)

2. ด้านการบูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ

การศึกษาพบว่า โดยรวมเกษตรกรต้นแบบมีความคิดเห็นต่อกับปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบในด้านการบูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ อยู่ในระดับที่มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.40, S.D. = .734) โดยแยกเป็น 3 ประเด็นคือ ความร่วมมือในการให้ความสำคัญของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การขยายเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรอื่น ๆ เชิญวิทยากรร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารงานเป็นต้น อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.50) รองลงมาคือ การสนับสนุนวิชาการ/การฝึกอบรม/การพัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกรต้นแบบ อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.39) และการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของศูนย์ อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.32) ซึ่งผลของแต่ละประเด็นได้แสดงให้เห็นตามลำดับ (ตารางที่ 8) ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 ปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์

(n=94)

ปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านสังคม	4.46	.734	มากที่สุด
1.1 การมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการ โดยผู้นำและคณะกรรมการชุมชน	4.50	.773	มากที่สุด
1.2 การสร้างเครือข่ายด้านการเกษตร และความร่วมมือในการดำเนินงานของศูนย์	4.43	.695	มากที่สุด
2. ด้านการบูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ	4.40	.734	มากที่สุด
2.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของศูนย์	4.32	.765	มากที่สุด
2.2 ความร่วมมือในการให้ความสำคัญของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การขยายเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรอื่น ๆ เชิญวิทยากรร่วมเป็นคณะกรรมการ การบริหารงานเป็นต้น	4.50	.730	มากที่สุด
2.3 การสนับสนุนวิชาการ/การฝึกอบรม/การพัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกรต้นแบบ	4.39	.707	มากที่สุด
รวม	4.43	.734	มากที่สุด

หมายเหตุ ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง ความคิดเห็นมากที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง ความคิดเห็นมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ความคิดเห็นปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง ความคิดเห็นน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง ความคิดเห็นน้อยที่สุด

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า เมื่อก่อนศูนย์ได้มีลักษณะที่โดดเด่น 3 ด้านคือ ด้านฐานการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ และด้านพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ซึ่งปัจจุบันได้พบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารและการดำเนินงานด้านการเกษตร ดังนี้

ด้านฐานการเรียนรู้

ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้มีพัฒนามาเป็นระยะเวลา 29 ปี ที่ศูนย์ได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการเกษตร เป็นตัวอย่างและแหล่งเรียนรู้สาธิต ให้แก่เจ้าหน้าที่ และเกษตรกรของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้เข้ามาศึกษาดูงานตลอดจนฝึกอบรมและถ่ายทอดวิชาการและเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์รวมถึงการจัดทำแปลงสาธิตตัวอย่างทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ เช่น มีโครงสร้างพื้นฐานที่ประกอบด้วยระบบสาธารณูปโภค อาทิ ไฟฟ้า ประปา เส้นทางคมนาคมภายใน และรอบศูนย์ฯ ก่อสร้างอาคารที่ทำการศูนย์ฯ อาคารฝึกอบรม เรือนพัก ฝึกอบรม โรงอาหาร โรงเก็บวัสดุและเมล็ดพันธุ์ ลานตากเมล็ดพันธุ์ คอกสัตว์ และบ่อเลี้ยงปลา นอกจากนี้ได้มีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยซอน และพื้นที่ดินแปร่งใหญ่ในการสาธิตอย่างเป็นระบบ ปัจจุบันโครงสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกในการสาธิตต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว มีลักษณะที่เก่าแก่ เสื่อมโทรม ไม่สามารถดำเนินการได้ ทำให้เป็นอุปสรรคในการทำงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์ และในบางส่วนก็ไม่สามารถทำการจัดฝึกอบรม และสาธิตให้แก่เกษตรกรที่เข้ามาศึกษาดูงาน และเรียนรู้ได้ เนื่องจากศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่วขาดปัจจัยทางด้านงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซม และจัดซื้อเครื่องมือที่ทันสมัยรวมไปถึงนวัตกรรมใหม่ที่สามารถตอบสนองความต้องการในการสาธิตให้แก่ชาวสีกองได้ ดังคำกล่าวจากการสัมภาษณ์ ผ.อ. ดวงตะวัน ศรีสมบัติ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ต่อปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานทางการเกษตรด้านเกษตรกรต้นแบบกล่าวว่า

“ในการดำเนินงานในฐานการเรียนรู้ นั้น พวกเราพบปัญหาและอุปสรรคหลายพอสมควร เนื่องจาก ฐานการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พวกเรา มีลักษณะเป็นอันเก่าไม่ได้ปรับปรุง การปฏิบัติยังอยู่ในรูปแบบดั้งเดิม และรูปแบบจำลองก็ยังเป็นรูปแบบเก่า บางเครื่องก็ฟังไม่สามารถซ่อมแซมได้ ฐานเรียนรู้ยังไม่เป็นระบบ ขาดเครื่องมือ และเครื่องจักรกลที่ทันสมัยโดยเฉพาะเครื่องมือการเกษตร ที่ทันสมัย เช่น เครื่องจักรเกี่ยวข้าว ตำนาน ปลุกข้าว เครื่องอบเครื่องคัดเมล็ด เครื่องบำรุงดิน เครื่องพุนดิน พื้นฐานโครงสร้างไม่ได้รับการปรับปรุงซ่อมแซม เนื่องจากศูนย์มีงบเพียงน้อยนิดขาดงบประมาณในการปรับปรุง และอีกปัญหามาจากการปรับปรุงและการจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานของศูนย์ผ่านมาปล่อยให้ล่าช้าเกินไป การบริหารงานยังอยู่ในรูปแบบเก่า ทำให้พื้นฐานโครงสร้างต่าง ๆ เสื่อมโทรมลง แต่ปัจจุบันบางอย่างก็ได้รับการปรับปรุงแล้ว และบางอย่างก็อยู่ในการดำเนินการออกแบบปรับปรุงศูนย์ใหม่หมดแก้ไขให้ดีขึ้น”

(ดวงตะวัน ศรีสมบัติ, สัมภาษณ์วันที่ 19 มิถุนายน 2566)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้แสดงความคิดเห็นต่อปัญหาที่เป็นอุปสรรคการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบ ให้รับรู้ว่า

“ปัจจุบันการทำงานของพวกเรามีข้อจำกัดทางด้านเครื่องมือ ในการทำงานด้านการเกษตรที่ทันสมัย เครื่องมือที่ใช้ในปัจจุบันยังมีลักษณะที่เก่า ไม่สามารถตอบโจทย์ในการทำงานของพวกเราได้ พวกเราขาดงบประมาณในการปรับปรุง รวมถึงขาดความรู้ในการซ่อมแซมเครื่องมือทำการเกษตร ปัจจุบันเครื่องมือในฐานะเรียนรู้และสาธิตของพวกเรา บางอย่างก็ใช้งานได้ บางอย่างก็ไม่สามารถใช้งานได้ ทำให้พวกเรามีอุปสรรคในการทำงานเป็นอย่างมาก”

(กลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์ สพบ ห้วยซอน-ห้วยซั่ว, สนทนากลุ่มวันที่ 20 มิถุนายน 2566)

ด้านหลักสูตรการเรียนรู้

ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตรเรียนรู้เผยแพร่ความรู้ทางเทคโนโลยีด้านการเกษตร เช่น งานชลประทาน งานพัฒนาที่ดิน งานวิชาการเกษตร งานปศุสัตว์ และงานประมง ไปถ่ายทอดและส่งเสริมเกษตรกรชาวลาว จนประสบความสำเร็จ สามารถเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่องค์ความรู้ เป็นสถานที่ฝึกอบรม สถานที่ฝึกงาน สำหรับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร เกษตรกร รวมถึงนักเรียน และนักศึกษาเป็นจำนวนมาก มาถึงปัจจุบันหลักสูตรเรียนรู้ในด้านการเรียนการสอนยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้เข้มข้นเท่าที่ควร เนื่องมาจากการขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ และพนักงานในศูนย์ยังมีระดับการศึกษาที่ต่ำ การยกระดับทางด้านทางด้านวิชาเฉพาะของพนักงานไม่เข้มข้นเท่าที่ควร จึงทำให้หลักสูตรเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่วพบอุปสรรค และเป็นสิ่งท้าทายในการดำเนินงานการพัฒนา และส่งเสริมการขยายผลด้านการผลิตของเกษตรกรได้ ดังคำกล่าวจากการสัมภาษณ์ ผ.อ. ดวงตะวัน ศรีสมบัติ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ต่อปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานทางการเกษตรด้านเกษตรกรต้นแบบกล่าวว่า

“สำหรับปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรการปลูก การเลี้ยง ในงานการเกษตรของพวกเรายังไม่เข้มข้นทางด้านนี้เท่าที่ควร ความเข้มข้นจะอยู่ในระดับหนึ่ง ถ้าให้คะแนนความเข้มข้นของหลักสูตรก็จะอยู่ในระดับ 6 เนื่องมาจากการขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ และพนักงานในศูนย์ยังมีระดับการศึกษาที่ต่ำ ส่วนมากจบการศึกษาชั้นสูงหรืออนุปริญญา การยกระดับของพนักงานภายในศูนย์ทางด้านวิชาเฉพาะยังไม่สูงพอถือว่าอย่างต่ำมากในศูนย์ ควรจะต้องมีพนักงานที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปสรุปแล้ว ก็เป็นเพราะระดับวิชาเฉพาะของพนักงานยังไม่ตอบโจทย์ได้จึงทำให้หลักสูตร

เรียนรู้มีข้อจำกัดในพัฒนาหลักสูตร แต่ปัจจุบันก็หาแหล่งทุนส่งพนักงานไปยกระดับ
วิชาเฉพาะในแต่ละปีคาดว่าจะเร่งปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรให้ดีขึ้น”

(ดวงตะวัน ศรีสมบัติ, สัมภาษณ์วันที่ 19 มิถุนายน 2566)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้
แสดงความคิดเห็นต่อปัญหาที่เป็นอุปสรรคการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบ ให้รับรู้ว่

“ในด้านหลักสูตรเรียนรู้พวกเรายังได้ปฏิบัติตามหลักสูตรเดิมที่มีถ้าหากมองถึง
ปัญหาของหลักสูตรในการปฏิบัติงานทางการเกษตรพวกเรามองว่า หลักสูตรยังเป็น
หลักสูตรที่ดังเดิม ยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้เข้มแข็งที่สอดคล้องกับความต้องการของ
เกษตรกรเท่าที่ควร อันที่จริง พวกเรามีความต้องการพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย
ขึ้น แต่ด้วยความจำกัดทางด้านความรู้ ความสามารถของพวกเราทำให้เป็นอุปสรรคใน
การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร”

(กลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์ สพบ ห้วยซอน-ห้วยซั่ว, สนทนากลุ่มวันที่ 20 มิถุนายน 2566)

ด้านพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ

ในการดำเนินงานทางการเกษตรด้านเกษตรกรต้นแบบ ศูนย์พัฒนาและบริการด้าน
การเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์หลักของโครงการในการทำหน้าที่เป็น
แหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการด้านการเกษตร ที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และเหมาะสม
กับวิถีชีวิตของประชาชนลาว จนประสบความสำเร็จ สามารถเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่องค์ความรู้
เป็นสถานที่ฝึกอบรม สถานที่ฝึกงานสำหรับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร เกษตรกร รวมถึงนักเรียนและ
นักศึกษาเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันศูนย์ได้ร่วมมือกับ TICA ขยายการส่งเสริมเกษตรกรเป็นครัวเรือน
ต้นแบบในพื้นที่โดยรอบศูนย์เพิ่มเป็นจำนวน 94 ครัวเรือนที่อยู่ใน 9 เขตตำบล 2 เขตอำเภอเช่น
อำเภอนาชายทอง 8 ตำบล+เขตศูนย์ คือ 1) ตำบลนายาง จำนวน 18 ครัวเรือน 2) ตำบลนาซอน
จำนวน 6 ครัวเรือน 3) ตำบลห้วยซั่ว จำนวน 5 ครัวเรือน 4) ตำบลหนองคันคูล จำนวน 9 ครัวเรือน 5)
ตำบลน้ำเกี๋ยง จำนวน 9 ครัวเรือน 6) ตำบลนาซบ จำนวน 9 ครัวเรือน 7) ตำบลหัวซ้าง จำนวน 6
ครัวเรือน 8) ตำบลด่านซี จำนวน 12 ครัวเรือน และ 9) เขตศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร
ห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวน 4 ครัวเรือน และส่วนอำเภอสังข์ทอง มี 1 ตำบลได้แก่ตำบลใหญ่ณาเจริญ
จำนวน 16 ครัวเรือน ซึ่งสมาชิกดังกล่าวนี้เป็นผู้สมัครใจเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ
ภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว เนื่องจากสมาชิกดังกล่าวมีความ
ต้องการในการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถทางด้านเกษตร ผ่านการสังเกตเกษตรกร
ต้นแบบในแต่ละพื้นที่พบว่า เกษตรกรต้นแบบพบปัญหาในการขาดความรู้ทางด้านเทคนิคเฉพาะด้าน
ในการทำเกษตรกรโดยเฉพาะการปลูก การเลี้ยง และการดูแลรักษาซึ่งมีรูปแบบปฐมประธาน ขาด

แหล่งทุนงบประมาณ และแรงงานในการดำเนินกิจกรรมขยายผลทางการเกษตร และยังขาดการวางแผนในการผลิตที่ติดพันกับการปรุงแต่ง แปรรูป และเชื่อมโยงสู่การตลาดได้ยาก จึงทำให้เป็นอุปสรรค ในงานพัฒนาและส่งเสริมครัวเรือนเกษตรกรต้นแบบ ดังคำกล่าวจากการการสัมภาษณ์ ผอ. ดวงตะวัน ศรีสมบัติ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ต่อปัญหาและอุปสรรค การดำเนินงานทางการเกษตรด้านเกษตรกรต้นแบบกล่าวว่า

“ปัญหาและอุปสรรค ของการดำเนินงานทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ จะมีปัญหาและอุปสรรค 4 ปัญหาหลัก ๆ คือ หนึ่ง ส่วนมากเกษตรกรต้นแบบเขายังขาดความรู้ทางด้านวิชาเฉพาะด้านเช่น ยังขาดความรู้ทางด้านเทคนิคเฉพาะด้านในการทำเกษตรกรโดยเฉพาะการปลูกการเลี้ยงการรักษายังมีรูปแบบปฐมุชประธาน สองขาดแหล่งทุน และงบประมาณยังมีข้อจำกัดที่นำมาสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร สาม ขาดแรงงานในครัวเรือนกสิกรต้นแบบ แรงงานเสริมมีข้อจำกัดต่อการส่งเสริมการทำงานด้านการเกษตรนั้นมันน้อย สี่ ขาดการวางแผนในการผลิตที่ติดพันกับการตลาดและการปรุงแต่ง กสิกรต้นแบบจะรู้จักแต่การเลี้ยง การปลูก แต่เวลาขายไม่มีความรู้ คิดแต่ว่าไม่มีที่ขาย ไม่มีตลาดจำหน่าย เพราะตนไม่สามารถเข้าถึงตลาด”

(ดวงตะวัน ศรีสมบัติ, สัมภาษณ์วันที่ 19 มิถุนายน 2566)

นอกจากนั้น จากการการสัมภาษณ์ นาย สดวิชัย ภูวงค์ รองหัวหน้าห้องกรการกสิกรรม-ป่าไม้ อำเภอสงขันธ์ทอง ต่อปัญหาและอุปสรรค การดำเนินงานทางการเกษตรด้านเกษตรกรต้นแบบ ได้กล่าวเพิ่มอีกว่า

“ปัญหาและอุปสรรค ของการดำเนินงานทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ ส่วนมากเกษตรกรไม่ค่อยมีความรู้ในการวางแผนการผลิต การตลาด และการปรุงแต่ง พนักงานของศูนย์ ยังไม่มีการวางแผนการผลิตให้ครัวเรือนตัวแบบไปสู่ตลาดที่ยั่งยืน หมายความว่าเจ้าหน้าที่ศูนย์ยังไม่ได้ลงไปให้ความรู้และแนะนำ วิธีการการวางแผนในด้านการปรุงแต่ง การห่อหุ้ม ไม่ได้นำพาการทำแปรรูปและการตลาด ให้กับพวกเขา ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่จะให้คำแนะนำความรู้ทางการปลูก การเลี้ยง แต่ไม่ได้แนะนำถึงผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากการผลิตแล้วจะปรุงแต่งยังไงจะหุ้มห่ออย่างไร สร้างเป็นแบรนด์ของตัวเองยังไงและจะมีการส่งขายที่ไหน มีตลาดรองรับที่ไหน ยังไม่มี ถ้าหากผลผลิตเยอะเราจะทำยังไงจะแปรรูปยังไง จะปรุงแต่งแบบไหนให้เป็นสินค้าโอท็อปหรือเป็นสินค้าประจำหมู่บ้าน แต่เนื่องจากการผลิตของชาวกสิกรยังไม่มากนัก เพราะพวกเขามีลักษณะการทำกสิกรรม ในรูปแบบการปลูกการเลี้ยงเพื่อยังชีพ พอกินพอใช้ ทำเป็นเศรษฐกิจยังไม่มากนัก แต่ในอนาคตมองว่าศูนย์ควรจะสนับสนุน ส่งเสริม และผลักดัน

ให้ชาวเกษตรกรมีแผนงานในการผลิตเป็นสินค้าให้มากขึ้น สามารถก้าวไปถึงการแปรรูป
 ประดงแต่งให้เป็นสินค้าที่ตอบโจทย์ และตอบสนองความต้องการทางการตลาดภายใน
 และต่างประเทศได้”

(สตีวีชัย ภูรวงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2566)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้
 แสดงความคิดเห็นต่อปัญหาที่เป็นอุปสรรคการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบ ให้รับรู้ว่า

“ผ่านการลงติดตามงานด้านการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบในแต่ละเขต
 พบว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบนั้น ส่วนมาเกษตรกร
 ต้นแบบเขายังใช้วิธีการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมปฐมประฐาน ยังขาดความรู้ทางด้าน
 เทคนิคในการปลูก การเลี้ยง และการรักษาที่ถูกรวิธี เกษตรกรต้นแบบมีความคิดในการ
 ขยายผลแต่ขาดความรู้เฉพาะด้าน ขาดงบประมาณในการลงทุน ขาดแรงงานเสริม
 รวมถึงขาดความรู้ทางการแปรรูป และการตลาดอย่างมาก”

(กลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์ สพบ ห้วยซอน-ห้วยซั่ว, สนทนากลุ่มวันที่ 20 มิถุนายน 2566)

ผ่านการรวบรวมข้อมูลที่ได้สนทนาจากข้อมูลข้อสุดท้ายในแบบสอบถามกับกลุ่มเกษตรกร
 ต้นแบบทั้งหมดต่อกับปัญหาและอุปสรรคที่เป็นข้อจำกัดในการดำเนินงานทางการเกษตร ได้พบว่า

1. ปัจจุบันเกษตรกรยังขาด ความรู้ และประสบการณ์ด้านการเกษตร ในรูปแบบเทคนิคใหม่ ๆ ที่จะนำมาส่งเสริมการปลูกการเลี้ยงให้ถูกรวิธี
2. เกษตรกรยังขาดความรู้ และประสบการณ์ทางการผลิต เช่น การทำอาหารเสริมสัตว์
 เทคนิคการขยายพันธุ์พืชใหม่ การผสมพันธุ์สัตว์ใหญ่ การเลี้ยงปลาในหนองดิน และเทคนิคการเลี้ยง
 จิ้งหรีด การทำปุ๋ยมขม การผสมดิน การตัดแต่ง ต่อก้านกิ่งไม้ การทำเชื้อเห็ด และปลูกเห็ด ที่ถูกรวิธี
3. เกษตรกรมีพื้นที่แต่ยังขาดแหล่งทุน และงบประมาณ ในการลงทุนบุกเบิกพื้นที่ ซื้อวัสดุ
 อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมในการผลิต
4. เกษตรกรขาดความรู้ และเทคนิคการประดงแต่ง การแปรรูปจากผลผลิตที่ได้ให้กลายเป็น
 สินค้าที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาด และศูนย์การค้าต่าง ๆ ได้
5. เกษตรกรยังขาดความรู้ และความสามารถในด้านการติดต่อสื่อสารด้านตลาดรองรับ และ
 ขาความสามารถในการเชื่อมโยงกับแหล่งทุนในการส่งเสริมการผลิต และการจำหน่ายสินค้า

นอกจากนั้น กลุ่มเกษตรกรต้นแบบ ได้มีข้อความคิดเห็นที่เป็นข้อเสนอแนวทางการพัฒนา
 เกษตรต่อศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคส่วน
 อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เสนอให้ มีการจัดฝึกอบรม อยู่ระดับตำบล ระดับศูนย์อยู่ภายใน และต่างประเทศ อย่าง
 น้อย หนึ่ง ปี สอง ครั้ง

2. เสนอให้ มีการสนับสนุนทุนในการไปทัศนศึกษาแลกเปลี่ยนบทเรียนภายใน และต่างประเทศ อย่างน้อย หนึ่ง ปี สอง ครั้ง

3. เสนอให้ มีวิชาการอาสาสมัครที่มีความรู้ และความเชี่ยวชาญทางด้านการเกษตรประจำหมู่บ้าน

4. เสนอให้มีนักวิชาการหรือทีมงานเจ้าหน้าที่ศูนย์ ลงติดตาม และแนะนำวิธีการปลูก การเลี้ยง การให้อาหาร และการดูแลรักษาสัตว์ และพืชผลอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

5. เสนอให้ เพิ่มการสนับสนุนหรือสนองแนวพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์น้ำ สัตว์ปีก และสัตว์ใหญ่ รวมถึงวัคซีน วัสดุอุปกรณ์ในการสาธิตให้แก่กลุ่มกสิกร และประชาชนที่มีความสนใจในการทำอาชีพกสิกรให้มากขึ้น

6. เสนอให้มีการสนองเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น เครื่องอัดเม็ดหัวอาหาร และนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ทันสมัย ในการแยกเมล็ด ปลูกข้าว เกี่ยวข้าว และอื่น ๆ

7. เสนอให้มีกองทุน (งบประมาณ) สนับสนุนกิจกรรมทางการเกษตร หรือมีการจัดหาแหล่งทุนสนับสนุนทุนเข้าในการส่งเสริมการผลิตให้แก่กลุ่มกสิกร

8. เสนอให้ มีการจัดหาตลาดจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร และมีการกำหนดราคาที่ชัดเจน มีความเหมาะสม และเป็นธรรมให้กับเกษตรกร พ่อค้าแม่ค้า และผู้บริโภค โดยไม่ให้มีการเอารัดเอาเปรียบกัน

9. เสนอให้ สร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรได้มีความรู้ทางการแปรรูปสินค้า และการสร้างเครือข่ายด้านการตลาด รวมไปถึงวิธีการโฆษณาสินค้า ให้เทียบทันกับยุคสมัยใหม่

ผ่านการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ สนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์ และการรวบรวมข้อมูลข้อสุดท้ายในแบบสอบถามจากที่ได้ทำการสนทนาเกษตรกรต้นแบบทั้งหมด สรุปได้ว่า เมื่อก่อนศูนย์ได้มีลักษณะที่โดดเด่น 3 ด้านคือ ด้านฐานการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ และด้านพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ซึ่งปัจจุบันได้พบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารและการดำเนินงาน ดังนี้

1. ฐานการเรียนรู้ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน และเครื่องมือสาธิตในพื้นที่ของศูนย์มีลักษณะเก่าแก่ ทрудโทรมเป็นอย่างมาก ขาดการบูรณะรักษา ซ่อมแซมวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือในการบุกเบิกพื้นที่ในการดำเนินงานกิจกรรมทางการเกษตร เนื่องจากศูนย์ขาดแหล่งทุน และงบประมาณในการลงทุนบุกเบิกพื้นที่ จัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเครื่องมือที่เหมาะสมในการผลิต การบริหารจัดการ และการดำเนินงานทางการเกษตร ซึ่งส่งผลให้เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน และขยายผลให้กลายเป็นศูนย์สาธิตที่พร้อมใช้งาน และครบวงจรได้

2. ด้านหลักสูตรเรียนรู้ พบว่า ในด้านหลักสูตรการเรียน-การสอน ของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้มีความเทียบพร้อมเท่าที่ควร เนื่องมาจากการขาดบุคลากรที่มีคุณภาพทางด้านความรู้ ความสามารถในการดำเนินงานทางการเกษตรที่

หลากหลาย นอกจากนี้ยังพบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์ยังมีข้อจำกัดทางด้านการศึกษา การยกระดับวิชาเฉพาะของเจ้าหน้าที่ศูนย์ยังไม่มาก ทำให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

3. ด้านเกษตรกรต้นแบบ ปัจจุบันเกษตรกรพบปัญหาการขาดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ทางด้านการเกษตรในรูปแบบเทคนิคใหม่ ๆ ที่จะนำมาส่งเสริมการปลูก การเลี้ยงอย่างถูกวิธี ขาดความรู้ทางด้านเทคนิคเฉพาะด้านในการดำเนินงานกิจกรรมทางการเกษตร ขาดแหล่งทุนงบประมาณ และแรงงานในการผลิต นอกจากนี้ ยังขาดการวางแผนในการผลิตที่ติดพันกับการแปรรูป และเชื่อมโยงสู่การตลาด ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานเกษตรสู่การขยายผลในการผลิตของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สัมพันธ์กับการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล การสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์ และกลุ่มเกษตรกรต้นแบบ สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยแบ่งออกเป็นประเด็นที่สำคัญดังนี้

การยกระดับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่วให้เป็นศูนย์สาธิตที่ครบวงจร

ยกระดับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่วให้เป็นศูนย์สาธิตที่ครบวงจร ด้วยการสำรวจกายภาพทางภูมิศาสตร์อีกครั้ง และทำการออกแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน จัดผังบริเวณ จัดวางอาคารสำนักงาน โรงงาน อาคารพักอาศัย ฟาร์ม สวนผลไม้ และอาคารใช้งานอเนกประสงค์อื่น ๆ รวมไปถึงจัดหาเทคโนโลยี เครื่องจักร อุปกรณ์ เครื่องมือ นวัตกรรมใหม่ ๆ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องสนองต่อพื้นที่ดำเนินงานให้กับศูนย์เรียนรู้สาธิตครบวงจร จากแนวคิดเชิง “นามธรรม” ไปสู่ความเป็น “รูปธรรม” ด้วยการปฏิบัติจริง และปรับเปลี่ยนสถานที่ศูนย์แห่งนี้เป็นการสร้างระบบนิเวศ การอยู่ร่วมกันของสถานที่ทำการเกษตร โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสาธิต สวนผลไม้-ขยายพันธุ์พืช ขยายพันธุ์สัตว์ มีฟาร์มพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์สัตว์ใหญ่ สัตว์เล็ก รวมถึงงานปศุสัตว์ เป็นศูนย์กลางจำหน่ายผลผลิต ด้วยการเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลเกื้อกูลอนุรักษ์ด้วยระบบนิเวศสีเขียว

การสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานทางเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพให้กับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

ผู้อำนวยการ คือผู้นำบุคลากรทั้งหมด กระทำภารกิจในการดำเนินงาน วางข้อกำหนดแนวทางการดำเนินงานในทุก ๆ ภารกิจ และทุก ๆ กิจกรรมอย่างเป็นระบบตามรายสาขาวิชาชีพพื้นฐานจนถึงระดับสูง ให้เป็นไปตามนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย อันเป็นที่รับรู้ของทุก ๆ ฝ่ายทั้งภายใน-ภายนอกองค์กร รวมทั้งต้องเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดของทุก ๆ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นแก่องค์กร และสาธารณะ ดังนั้นคุณลักษณะที่เหมาะสมคือ ต้องมีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ ชี้แจงปัญหา ทำความเข้าใจแก่บุคลากรในองค์กรได้อย่างชัดเจน และสร้างจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม ให้แก่บุคลากรทุก ๆ คนในองค์กร จัดสรรงบประมาณและทุนการศึกษาในการส่งเสริมยกระดับการศึกษาให้บุคลากรทุก ๆ ปี เพิ่มงานเพิ่มแรงงานเพิ่มรางวัลรายได้ให้เป็นขวัญกำลังใจในการทำงานของพนักงาน ให้เกิดจิตอาสาและความสมัครใจในการทำงานร่วมกัน เพื่อการสร้างสรรคัวัฒนธรรมความสำเร็จในองค์กรของตน และสังคมประเทศชาติ

การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรต้นแบบในการวางแผน และบริหารจัดการผลผลิตทางการเกษตร

สิ่งสำคัญในการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรต้นแบบ ควรวางแผน และบริหารจัดการผลผลิตทางการเกษตร ภารกิจหลักของบุคลากรทุกฝ่าย ต้องทำการขยายผล ประมวล รวบรวมความรู้ในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย และแผนงาน เพื่อถ่ายทอดสู่มวลสมาชิกตามรายการกลุ่มการผลิตแต่ละชนิด ด้วยรูปแบบทางวิชาการ ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ โดยต้องมุ่งเน้นการเรียน การสอนที่เรียนรู้ง่าย เข้าใจเร็ว รวมทั้งต้องประเมินผล ติดตาม ทบทวน นับแต่ศูนย์ฝึกอบรมฯ (ขณะทำการอบรม) จนถึงฟาร์มการผลิต อย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง และเจ้าหน้าที่หรือพนักงานศูนย์ทุกฝ่ายของงานขยายผล แม้แต่ฝ่ายธุรการ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างละเอียดถ่องแท้ถึง มาตรฐาน และมาตรการควบคุม การเลี้ยงสัตว์ และการปลูกพืชโดยเฉพาะงานอารักขาดูแล การขยายพันธุ์สัตว์ การให้คำแนะนำ สัตวบาล และการขยายพันธุ์พืช เพราะทุกคนต้องเป็นครูผู้ฝึกอบรมสมาชิกเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ และผู้ปลูกพืชด้วยตนเอง โดยร่วมกันจัดทำตำราวิชาการ เอกสาร และการบรรยายให้ครบถ้วนว่าด้วยภาคทฤษฎี ภายในศูนย์ฝึกอบรมฯ และติดตามปมเพาะ ภาคปฏิบัติ จนถึงฟาร์มสมาชิกเกษตรกรฯ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่อันสำคัญยิ่งอีกประการ คือ การฝึกอบรม เรียนรู้ด้วยตัวเองให้รู้จัก และปรับตัวทำงานร่วมกับทุก ๆ ฝ่ายในองค์กร ด้วยความรัก ความผูกพัน แบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูล ยอมรับ และเคารพซึ่งกันและกัน เพราะทุก ๆ คนล้วนเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร นอกจากนั้น เกษตรกรต้นแบบต้องนำความรู้ที่ประมวลสะสมจากการเรียน-การสอนที่ได้รับจากศูนย์ฝึกอบรมต่าง ๆ รวมทั้งที่เกิดจากประสบการณ์ในการทำงาน เสนอบอกเล่าแก่สมาชิกอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง และละเอียดรอบด้าน ร่วมเรียนรู้ และรับฟังปัญหาการผลิตของสมาชิกฯ เป็นสะพานนำความรู้ และวิธีการแก้ไขปัญหา

จากผู้เชี่ยวชาญของศูนย์ฝึกอบรมฯ มาสู่มวลสมาชิกฯ ในทุก ๆ กรณีปัญหา เน้นย้ำแก่สมาชิกอย่างจริงจังสม่ำเสมอ คือ ความรู้จากมาตรการควบคุมการผลิตเป็นสินค้าในเกษตรทุกระบบ ต้องนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

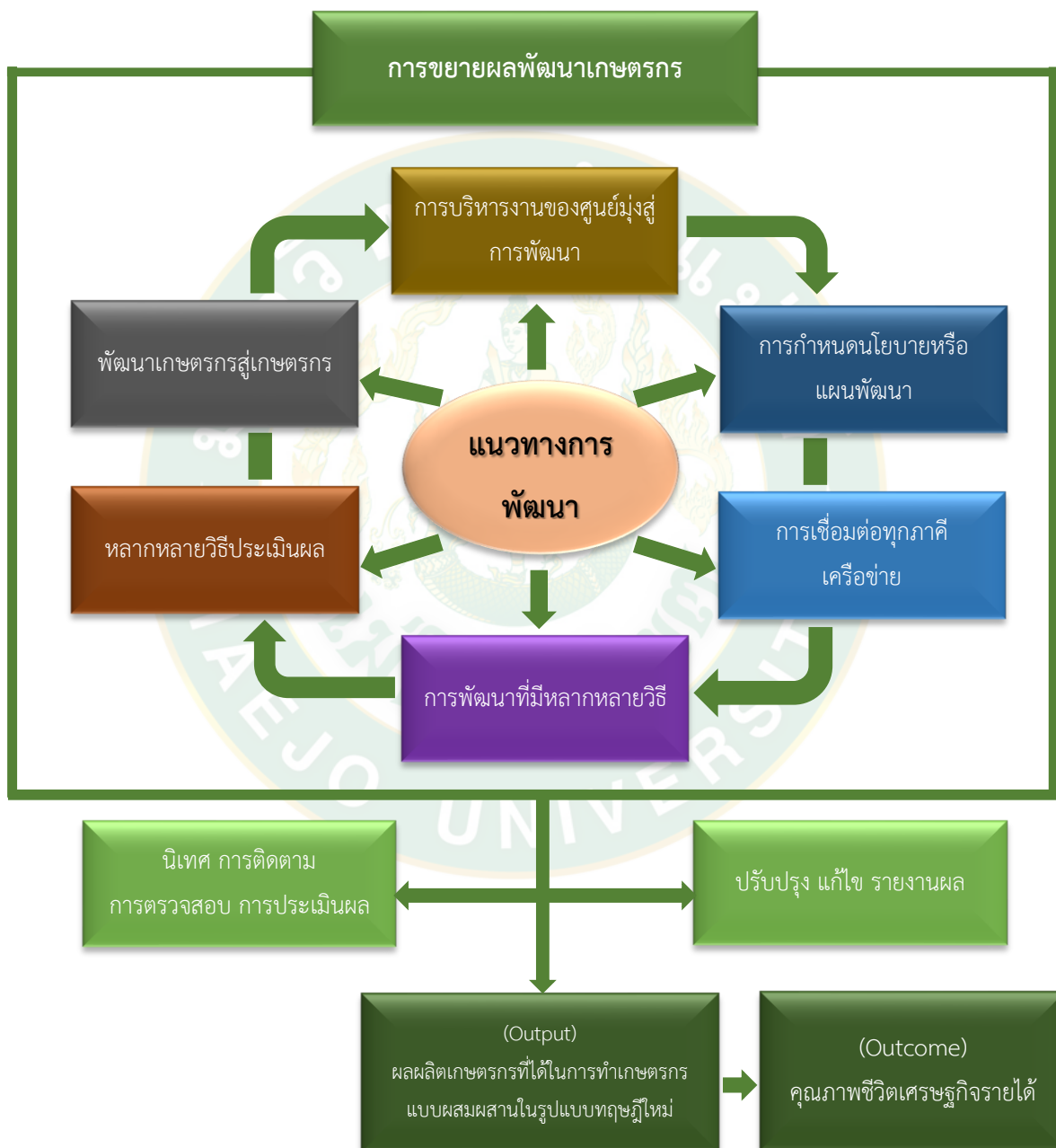
การพัฒนาการทำงานแบบบูรณาการของเกษตรกรต้นแบบ หน่วยงานศูนย์ และหน่วยงานภาครัฐ

สำหรับการพัฒนาการทำงานแบบบูรณาการของเกษตรกรต้นแบบ หน่วยงานศูนย์ และหน่วยงานภาครัฐ มุ่งเน้นการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเสริมการเกษตร ด้วยการให้มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานเชิงพื้นที่และเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง โดยมีหลักการสำคัญคือ พัฒนาการเกษตรโดยยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง กำหนดขอบเขตพื้นที่ ดำเนินการที่ชัดเจน และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ ต้องมีการทำงานและจัดสรรงบประมาณจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน สถาบันวิชาการท้องถิ่น ฯลฯ ดำเนินการพัฒนาต่อยอดจากฐานการพัฒนาที่มีอยู่แล้วและใช้เป็น กลไกขับเคลื่อนในพื้นที่ อาทิ แปลงใหญ่ กลุ่มเกษตรกรต้นแบบ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในพื้นที่ โดยใช้หลักการพัฒนาและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จะต้องจัดทำแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ด้วยการส่งเสริมการทำงานเกษตรเชิงพื้นที่ เพื่อให้การทำงานมีความต่อเนื่อง และเกิดโมเดลการส่งเสริมการเกษตรเชิงพื้นที่ที่สามารถนำไปขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีกลไกขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาการเกษตรและเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็ง และยั่งยืนต่อไป

การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรในระบบการผลิต

การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรในระบบการผลิต ด้วยการจัดกลุ่มการผลิตตามชนิดพืช ตามชนิดสัตว์ ในแต่ละเขตชุมชนการผลิต โดยการวางระบบเชื่อมโยงสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ในแต่ละเขตที่สามารถเชื่อมโยงกลุ่มการผลิตหลาย ๆ กลุ่มพร้อมกันได้ เพื่อสนับสนุนควบคุมตรวจสอบ และร่วมบริหารจัดการวางแผนการผลิตโดยรวมของเครือข่ายการดำเนินงานการผลิตของทุก ๆ ฝ่าย

จากการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ และเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จึงได้มีแนวทางพัฒนาการดำเนินงานเกษตรที่เป็นรูปแบบให้กับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ที่นำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ดังนี้

ภาพที่ 4 รูปแบบพัฒนาเกษตรกร

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพบริบททั่วไปในการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบผสมผสาน ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ คือ กลุ่มสมาชิกเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ที่อาศัยอยู่อำเภอนาชายทอง จำนวน 78 ครัวเรือน และอำเภอสังข์ทอง จำนวน 16 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 94 ครัวเรือน และกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ 2 ราย และสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ทั้งสิ้น 30 รายสำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา สถิติอนุमान เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

สรุปผลการวิจัย

สภาพบริบททั่วไปของเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรต้นแบบที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (57.4%) มีอายุมากที่สุด ในช่วง 41-50 ปี (36.2%) นับถือศาสนาพุทธ (98.9%) ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (37.2%) มีสถานภาพสมรส (89.4%) ส่วนใหญ่ได้อาศัยอยู่อำเภอนาชายทอง ในนั้นได้อาศัยอยู่ตำบลนายาง (19.1%) เนื่องจาก ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว มีที่ตั้งอยู่ที่ตำบลนายาง และพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ประชาชนทำการเกษตรอ้อมรอบศูนย์ นอกจากนี้ก็อาศัยอยู่อำเภอสังข์ทอง อยู่ในเขตตำบลใหญ่ณาเจริญ (17%) เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวส่วน

ใหญ่ประชาชนประกอบอาชีพทำการเกษตร และเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการขยายผลในการสาธิตทางเกษตรให้แก่ชุมชนอื่น จึงจัดให้ประชาชนผู้ที่มีสนใจเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรมต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

สภาพบริบททั่วไปของเกษตรกรรมต้นแบบ โดยมีลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม สรุปได้ว่าเกษตรกรรมต้นแบบส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 4 คน (38.3%) มีแรงงานในการทำอาชีพอาชีพเกษตรกรรมในครัวเรือน 2 คน (29.8%) เพราะส่วนใหญ่สมาชิกในครัวเรือนที่เป็นลูกหลานได้ออกเรือนไปแล้ว ส่วนหนึ่งก็ไปทำงานทำในเมืองใหญ่ และที่อื่น ๆ จึงทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ไม่มากทำให้ขาดแรงงานในการทำอาชีพอาชีพเกษตรกรรมในครัวเรือน ส่วนการยึดถืออาชีพของเกษตรกรรมต้นแบบ ส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรมเป็นหลักไม่มีอาชีพเสริม (73.4%) และมีประสบการณ์ทำอาชีพทางการเกษตรมากกว่า 15 ปีขึ้นไป (72.3%) เพราะว่าเกษตรกรรมต้นแบบส่วนใหญ่ยึดถืออาชีพในการทำเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียวตั้งแต่เด็กจนแก่เฒ่า และไม่ได้ทำอาชีพเสริมเพราะไม่มีความชำนาญในการทำอาชีพอื่น ส่วนการถือครองพื้นที่ดินเพื่อการเกษตร โดยรวมเกษตรกรรมต้นแบบเป็นเจ้าของพื้นที่ดินน้อยกว่า 10 ไร่ (37.2%) ซึ่งเกษตรกรรมต้นแบบ ส่วนมากจะมีพื้นที่ดินทำการผลิตทางการเกษตรเป็นของตนเอง ไม่ได้เช่าไม่ได้มีการใช้พื้นที่ดินจากญาติหรือพื้นที่ดินจากคนอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะมีการถือครองที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง แต่ก็จะมีบางท่านที่ไม่มีพื้นที่ทำการผลิตก็จะได้รับการสนับสนุนจากญาติพี่น้องโดยเฉพาะพื้นที่จากพ่อแม่ของตน และบางท่านก็ได้รับการสนับสนุนจากในการแบ่งพื้นที่ทำการผลิตทางการเกษตรจากศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ส่วนลักษณะรายได้ของครัวเรือนของเกษตรกรรมต้นแบบ ส่วนมากมีรายได้สม่ำเสมอ เพียงพอเหลือเก็บ (50%) มีรายได้เฉลี่ยในครัวเรือน ส่วนมากมีรายได้ 50,001 - 100,000 บาท/ปี (46.8%) และเฉพาะรายได้จากการทำการเกษตรของเกษตรกรรมต้นแบบส่วนมากมีรายได้ 50,001 - 100,000 บาท/ปี (47.9%) เพราะในเมื่อก่อนรายได้ในครัวเรือนมีลักษณะมาจากหลายทาง อย่างเช่น ลูกหลานหยิบยื่น บวกกับรายได้จากการทำการเกษตร ซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่มากและไม่น้อย แต่มีรายได้ประจำ จึงทำให้ส่วนมากมีรายได้สม่ำเสมอ และเพียงพอเหลือเก็บได้ ส่วนการออมเงินในครัวเรือนของเกษตรกรรมต้นแบบ พบว่า เกษตรกรรมต้นแบบส่วนมากไม่มีเงินออม (41.5%) เป็นเพราะว่า ในปัจจุบันค่าครองชีพ และราคาสินค้าในแต่ละอย่างสูงมาก เนื่องจากการอ่อนค่าของเงินกีบ และสินค้าส่วนใหญ่นำเข้า สภาพเศรษฐกิจไม่คงที่ จึงทำให้เกษตรกรรมต้นแบบไม่มีเงินออม เพราะเงินเก็บออมได้นำมาใช้ในการใช้จ่ายใช้สอย และลงทุนในการผลิตทางการเกษตรมาก แต่เกษตรกรรมต้นแบบส่วนมากไม่มีหนี้สิน (41.5%) เพราะเกษตรกรรมต้นแบบมีรายได้ประจำจากผลผลิตในการทำเกษตร และส่วนมากก็ไม่ได้ใช้จ่ายใช้สอยในการซื้ออาหารการกินในครัวเรือน จึงทำให้เกษตรกรรมต้นแบบไม่มีหนี้สิน นอกจากนั้นพบว่า แหล่งที่มาของเงินทุนในการทำเกษตรของเกษตรกรรมต้นแบบ ส่วนมากมาจากเงินทุนของตนเองทั้งหมด (80.9%) ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีหน่วยงานใดเข้าไปส่งเสริมในการให้ทุนทำเกษตร หรือไม่ก็เป็นเพราะเกษตรกรรมไม่รู้การเข้าถึงหาแหล่ง

ทุนเพื่อนำมาทำการผลิตการเกษตรให้การเป็นสินค้าได้ ส่วนการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่ของเกษตรกรต้นแบบ ส่วนมากเกษตรกรต้นแบบมีพื้นที่แปลงใหญ่ (57.4%) และเป็นสมาชิกในระบบการดำเนินงานส่งเสริมแปลงใหญ่ของศูนย์ (62.8%) เนื่องจากว่า เกษตรกรต้นแบบมีพื้นที่กว้างใหญ่ และได้รับการส่งเสริมเรียนรู้จากการทำพื้นที่แปลงใหญ่จากศูนย์ นำแนวคิดการทำเกษตรพื้นที่แปลงใหญ่ในพื้นที่ของตน และกลายเป็นสมาชิกพื้นที่แปลงใหญ่ของศูนย์ ส่วนวัตถุประสงค์หลักในการทำการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ ส่วนใหญ่ทำการเกษตรเพื่อยังชีพส่วนที่เหลือนำไปจำหน่าย (86.2%) เพราะเนื่องจากเกษตรกรต้นแบบไม่มีความรู้มากพอในการทำการเกษตรให้มีผลผลิตกลายเป็นสินค้าได้ และส่วนสถานภาพทางสังคมของเกษตรกรต้นแบบ ส่วนมากเป็นเพียงเกษตรกรต้นแบบ (58.5%) และอีกส่วนที่เหลือมีสถานภาพเป็นเกษตรกรต้นแบบ เป็นผู้นำองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในบุคคลเดียวกัน เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มเกษตรกรชุมชน และสำหรับการปฏิบัติเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของท้องถิ่นในการทำเกษตรเกษตรกรต้นแบบยังมีการปฏิบัติ (56.4%) โดยเฉพาะในช่วงก่อนการเพาะปลูกเกษตรกรที่อยู่ในหมู่บ้านจะพร้อมพากันออกมาทำพิธีกรรมเช่นไหว้เจ้าที่หัวนาหลักบ้าน ด้วยอาหาร ของคาว ของหวาน เครื่องดื่ม เล่าให้ไก่โตให้กับเจ้าที่เพื่อขอพรขอฟ้าขอฝนขอให้พืชผลงอกงามได้รับผลผลิตที่ดีมีกำไร ส่วนบางเขตพื้นที่ก็ไม่มีพิธีกรรมใด ๆ แล้วเนื่องจากไม่มีผู้เฒ่าผู้แก่ที่รู้จักประเพณี ส่วนวิธีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรต้นแบบ ส่วนใหญ่ใช้วิธีผสมผสาน (39.4%) เช่น ใช้วิธีภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้าง บางครั้งก็ใช้สารเคมีบ้าง หรือก็ไม่ก็ได้ใช้ปล่อยตามธรรมชาติ และส่วนวิธีการเรียนรู้เรื่องการทำเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ ส่วนใหญ่มาจากการเรียนรู้จากการฝึกอบรม หรือการทำกิจกรรมกลุ่ม (70.2%) เพราะส่วนใหญ่เกษตรกรต้นแบบได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมในการฝึกอบรมความรู้ทางการเกษตรจากศูนย์และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ศูนย์ได้ทำการส่งเสริมให้กับเกษตรกรต้นแบบ ส่วนการประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่เกษตรกรต้นแบบไม่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่อการทำเกษตร (59.6%) และไม่มีผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ส่งผลต่อสุขภาพ (100%) เพราะไม่พบผู้ที่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่อการทำเกษตรในพื้นที่ จึงเป็นเหตุให้ไม่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่อการทำเกษตร และยังไม่มีการณีแจ้งว่า ได้รับผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพที่ร้ายแรงในแต่ละชุมชน สำหรับการได้รับการสนับสนุนงบประมาณ/ปัจจัยทางการผลิตในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เกษตรกรต้นแบบได้รับการสนับสนุนจากศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว (50%) เพราะศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้มีการส่งเสริมทางด้านความรู้ สนับสนุนแนวพันธุ์พืช พันธุ์ศาสตร์ และวัสดุอุปกรณ์ทำการเกษตรให้แก่เกษตรกรต้นแบบมาโดยตลอด นอกจากนั้นในการพัฒนาเกษตรกร ผู้นำชุมชนของหมู่บ้าน หรือหน่วยงานอื่นของเกษตรกรต้นแบบส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรม (90.4%) เนื่องจาก ผู้ที่เป็นสมาชิกเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จะได้รับได้รับสิทธิ์การ

ฝึกอบรม การศึกษาดูงานทางเกษตรในแต่ละระยะ และเกษตรกรต้นแบบส่วนใหญ่ได้รับรู้ ได้รับฟัง ข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว (56.4%) นอกจากนี้ เกษตรกรต้นแบบก็ได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่น่าสนใจมาใช้ เหมาะสมในการทำเกษตรเป็นจำนวนมาก (64.9%) ส่งผลทำให้ได้รับผลผลิตมากขึ้นกว่าเดิม

การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่า เกษตรกรต้นแบบมีความคิดเห็น ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.27) เมื่อพิจารณาเป็น 4 ด้าน สรุปได้ว่า

1. ด้านองค์ประกอบของการดำเนินงานทางการเกษตรในการส่งเสริมและให้บริการต่อ เกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่า ผลรวมความ คิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.48) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นใน 4 ด้าน เห็นว่า

1.1 ด้านเกษตรกรต้นแบบ ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.27) โดยพบว่า ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ดำเนินงาน ทางการเกษตร คือ เจ้าหน้าที่ศูนย์มีความเพียบพร้อมต่อการเป็นผู้นำทางการเกษตรอย่างชาญฉลาด อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.41) ซึ่งการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์ได้ให้การสนับสนุนทาง การเกษตรตลอดเวลา พร้อมทั้งได้มีการทำงานแบบมีส่วนร่วมร่วมกับเกษตรกรต้นแบบ และมีปฏิสัมพันธ์ ที่ดี ยินดีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับเกษตรกรต้นแบบ และภาคส่วนอื่น ๆ รวมทั้งยังมีทีมงานร่วมนำพา ดำเนินการกิจกรรมเกษตรด้วย นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ศูนย์ได้มีการคิดอย่างเป็นระบบ มีความเป็น จิตอาสาและนักพัฒนาพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา มีการดำเนินกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ศูนย์มี ความโปร่งใส และเป็นผู้มีความรู้เฉพาะด้านในสาขาที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ได้ ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ศูนย์ก็ยังมี ภาวะความเป็นผู้นำและมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรไปสู่เกษตรกรอื่นได้ และมีความ เป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีอีกด้วย ส่วนคุณสมบัติพื้นฐานของการเป็นเกษตรกรต้นแบบของ เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ซึ่งศูนย์มีความสามารถเป็นเกษตรกรต้นแบบและได้มีจุดเรียนรู้ให้กับผู้อื่นได้ และได้มี ความสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยี พร้อมให้คำแนะนำ และคำปรึกษาให้กับผู้อื่นได้ ส่วน การมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงานด้านเกษตรกรของศูนย์พัฒนาและบริการด้าน การเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ให้กับเกษตรกรต้นแบบ อยู่ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 4.03) ซึ่งศูนย์ได้มีการ นำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาอาชีพให้กับตนพร้อมทั้งมีการบันทึกข้อมูลและใช้ ข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์ วางแผน ก่อนเริ่มดำเนินการและบริหารจัดการผลผลิต ให้สอดคล้อง

กับความต้องการของตลาดได้ นอกจากนั้น สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลทั้งจากเจ้าหน้าที่ศูนย์และผ่านทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอื่น ๆ ของศูนย์ เช่น Internet, Smart Phone เป็นต้น ส่วนการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาดของเจ้าหน้าที่ศูนย์ ผลรวมอยู่ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.69) ซึ่งศูนย์ได้มีการจัดการของเหลือหรือการจัดการของเสียจากการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมนี้ยังมีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และทุน ฯลฯ และมีความสามารถในการเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดเพื่อให้ได้จำหน่ายผลผลิต ส่วนการแนะนำของเจ้าหน้าที่ศูนย์ให้เกษตรกรต้นแบบมีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภคทุกครั้ง อยู่ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 4.18) เจ้าหน้าที่ศูนย์ได้มีการกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์หรือมาตรฐานอื่น ๆ พร้อมทั้งมีความรู้หรือได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์ หรือ มาตรฐานอื่น ๆ ส่วนการแนะนำของเจ้าหน้าที่ศูนย์ให้เกษตรกรต้นแบบให้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ผลรวมอยู่ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) ซึ่งศูนย์ได้มีกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง และศูนย์ได้ให้แนะนำด้านกระบวนการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (เศรษฐกิจสีเขียว) ในส่วนของความภูมิใจในความเป็นเกษตรกรที่ดีของเจ้าหน้าที่ศูนย์และเกษตรกรต้นแบบ ผลรวมอยู่ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.70) ซึ่งทุกภาคส่วนมีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพการเกษตร พร้อมทั้งมีความสุขและพึงพอใจในการประกอบอาชีพการเกษตร และมีรักหวงแหนพื้นที่และอาชีพทางการเกษตรไว้ให้รุ่นต่อไปอีกด้วย

1.2 ด้านแปลงเรียนรู้ ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ อยู่ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.67) ซึ่งศูนย์ได้มีสถานที่เหมาะสมในการพบปะพูดคุย เรียนรู้ ให้บริการ มีวัสดุ อุปกรณ์ที่พร้อม ทำเลที่ดี เข้าถึงง่าย มีแผนผังศูนย์และมีการวางผังที่ดี และมีสถานที่เหมาะสมสามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิต ฝึกปฏิบัติให้กับเกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้ได้ นอกจากนั้น ศูนย์มีที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชน เดินทางเข้าถึงสะดวก และศูนย์ยังมีการผลิตสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ

1.3 ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.55) โดยศูนย์มีแผนการเรียนรู้ให้เกษตรกรที่จะเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ และได้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับการพัฒนาและความต้องการของชุมชน นอกจากนั้น ศูนย์มีหลักสูตรการเรียนรู้เกิดจากการมีส่วนร่วมกับเกษตรกรต้นแบบ และผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน พร้อมได้มีการกำหนดเป็นประเด็นในการถ่ายทอดเพื่อให้การผลิตสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับชุมชน และศูนย์ได้เน้นประเด็นหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ด้วยการเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิตอีกด้วย

1.4 ด้านฐานเรียนรู้ ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.56) ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์มีการจัดทำเอกสาร โปสเตอร์ สื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

สำหรับแจกให้ผู้มาใช้บริการ นอกจากนี้ ศูนย์ยังเป็นจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรบนความพร้อมของศูนย์เรียนรู้ที่สอดคล้องและสนับสนุนหลักสูตรการเรียนรู้ และศูนย์เป็นจุดสาธิตบนความพร้อมของศูนย์เรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ พร้อมนั้นศูนย์มีองค์ความรู้ของฐานการเรียนรู้ประจำไว้ที่ฐานการเรียนรู้ เกษตรกรสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และรวมถึงมีฐานเรียนรู้ที่ครบถ้วน สอดคล้องกับเนื้อหา สภาพดี/ถาวร เหมาะสำหรับเข้าเรียนรู้

2. ด้านการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.53) ซึ่งการบริหารจัดการของศูนย์ได้มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และกำหนดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน พร้อมนั้นศูนย์ก็มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่มีคุณภาพ มีแผนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และมีผลการดำเนินงานที่ชัดเจน นอกจากนี้ศูนย์มีข้อมูลและแผนที่การแบ่งเขตที่เหมาะสม มีความสอดคล้อง และมีคุณภาพ และศูนย์ก็ยังมีการประชุมคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการขยายผลสู่การปฏิบัติของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.23) ซึ่งการขยายผลสู่การปฏิบัติของศูนย์ให้ เกษตรกรได้เข้ามาเรียนรู้เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา พร้อมนั้นยังส่งเสริมให้เกษตรกรนำความรู้จากศูนย์ไปปฏิบัติใช้จริง ด้วยการที่เข้ารับการอบรมแล้วให้นำเอาความรู้ที่ได้จากการอบรมไปปฏิบัติต่อ นอกจากนี้ ศูนย์ก็ยังได้มีการทำงานโดยการเชื่อมโยงกับแปลงใหญ่ และได้มีการส่งความรู้ในพื้นที่แปลงใหญ่ของศูนย์ให้กับสมาชิกแปลงใหญ่ด้วย

4. ด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต้นแบบ อยู่ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.86) ซึ่งการเชื่อมโยงเครือข่ายของศูนย์ได้มีการประสานความร่วมมือระหว่างศูนย์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการกิจกรรมของศูนย์เช่น หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานอื่น ๆ โดยเฉพาะศูนย์เรียนรู้อื่น ๆ ทั้งภายใน และต่างประเทศ พร้อมนั้นศูนย์ยังได้มีการประสานความร่วมมือระหว่างศูนย์กับหน่วยงานวิชาการต่าง ๆ นอกจากนี้ก็มีการประสานความร่วมมือหรือองค์ความรู้กับศูนย์เครือข่ายภายในอำเภอและจังหวัด และได้มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานเอกชน

ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ประกอบด้วยปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยภายใน สิ่ง

ควรเพิ่มการส่งเสริมคือ 1) ความรู้ ทักษะด้านการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหลักของศูนย์ และภาวะความเป็นผู้นำของเกษตรกรต้นแบบเนื่องจากยังไม่เข้มแข็งมากพอ 2) ฐานเรียนรู้ยังไม่สอดคล้องกับหลักสูตรยังไม่ส่งผลเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกร 3) ความเป็นต้นแบบของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับพื้นที่ตัวจริง และศูนย์ก็ยังไม่มีความนวัตกรรมใหม่ที่เกิดจากการดำเนินงานมาใช้เท่าที่ควร 4) เพิ่มการเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ และการวางแผนการดำเนินงานการผลิตสินค้าเชื่อมโยงสู่การตลาด 5) เพิ่มการจัดทำประชาสัมพันธ์ด้วยการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ภายนอกและภายในศึกษานโยบาย เป้าหมาย และพันธกิจของหน่วยงาน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน และดำเนินงานร่วมกัน รวมไปถึงการจัดทำประชาสัมพันธ์ด้วยการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น ข่าวสารประชาสัมพันธ์ บทความ ภาพถ่าย วิดีโอ และสไลด์ต่าง ๆ ยังไม่มากนักเท่าที่ควร ส่วนปัจจัยภายนอก ในแต่ละด้านนั้นตอบสนองต่อการส่งเสริมดีแล้ว โดยเฉพาะในด้านสังคมเห็นว่าการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการโดยผู้นำและคณะกรรมการชุมชน และการสร้างเครือข่ายด้านการเกษตร และความร่วมมือในการดำเนินงานของศูนย์ รวมไปถึงการบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆเห็นว่า ความร่วมมือในการให้ความสำคัญของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การขยายเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรอื่น ๆ เชิญวิทยากรร่วมเป็นคณะกรรมการสนับสนุนวิชาการ/การฝึกอบรม/การพัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกรต้นแบบนั้นตอบสนองได้ดี

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

เมื่อก่อนศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้มีลักษณะที่โดดเด่นในการดำเนินงานทางการเกษตร 3 ด้าน คือ ฐานการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ และด้านพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ซึ่งปัจจุบันได้พบปัญหาที่ส่งผลทำให้เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตร ดังนี้

1. ฐานการเรียนรู้ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน และเครื่องมือสาธิตในพื้นที่ของศูนย์มีลักษณะเก่าแก่ ทрудโทรมเป็นอย่างมาก ขาดการบูรณะรักษา ซ่อมแซมวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือในการบุกเบิกพื้นที่ในการดำเนินงานกิจกรรมทางการเกษตร เนื่องจากศูนย์ขาดแหล่งทุน และงบประมาณในการลงทุนบุกเบิกพื้นที่ จัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเครื่องมือที่เหมาะสมใช้ในการผลิต การบริหารจัดการ และการดำเนินงานทางการเกษตร ซึ่งส่งผลให้เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน และขยายผลให้กลายเป็นศูนย์สาธิตที่พร้อมใช้งาน และครบวงจรได้

2. ด้านหลักสูตรเรียนรู้ พบว่า ในด้านหลักสูตรการเรียน-การสอน ของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้มีความเทียบพร้อมเท่าที่ควร เนื่องมาจากการขาดบุคลากรที่มีคุณภาพทางด้านความรู้ ความสามารถในการดำเนินงานทางการเกษตรที่

หลากหลาย นอกจากนั้นยังพบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์ยังมีข้อจำกัดทางการศึกษา การยกระดับวิชาเฉพาะของเจ้าหน้าที่ศูนย์ยังไม่มาก ทำให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

3. ด้านเกษตรกรต้นแบบ ปัจจุบันเกษตรกรพบปัญหาการขาดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ทางการเกษตรในรูปแบบเทคนิคใหม่ ๆ ที่จะนำมาส่งเสริมการปลูก การเลี้ยงอย่างถูกวิธี ขาดความรู้ทางด้านเทคนิคเฉพาะด้านในการดำเนินงานกิจกรรมทางการเกษตร ขาดแหล่งทุนงบประมาณ และแรงงานในการผลิต นอกจากนั้น ยังขาดการวางแผนในการผลิตที่ติดพันกับการแปรรูป และเชื่อมโยงสู่การตลาด ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานเกษตรสู่การขยายผลในการผลิตของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ก่อนอื่นต้องพัฒนาหรือยกระดับ ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ให้เป็นศูนย์สาธิตที่ครบวงจร ด้วยการสำรวจกายภาพทางภูมิศาสตร์อีกครั้ง และทำการออกแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน จัดผังบริเวณ จัดวางอาคารสำนักงาน โรงงาน อาคารพักอาศัย ฟาร์ม สวนผลไม้ และอาคารใช้งานอเนก ประสงค์อื่น ๆ รวมไปถึงจัดหาเทคโนโลยี เครื่องจักร อุปกรณ์ เครื่องมือ นวัตกรรมใหม่ ๆ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องสนองต่อพื้นที่ดำเนินงานให้กับศูนย์เรียนรู้สาธิตครบวงจร จากแนวคิดเชิง “นามธรรม” ไปสู่ความเป็น “รูปธรรม” ด้วยการปฏิบัติจริง และปรับเปลี่ยนสถานที่ศูนย์แห่งนี้เป็นการสร้างระบบนิเวศ การอยู่ร่วมกันของสถานที่ทำการเกษตร โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสาธิต สวนผลไม้-ขยายพันธุ์พืช ขยายพันธุ์สัตว์ มีฟาร์มพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์สัตว์ใหญ่ สัตว์เล็ก รวมถึงงานปศุสัตว์ เป็นศูนย์กลางจำหน่ายผลผลิต ด้วยการเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลเกื้อกูล อนุรักษ์ด้วยระบบนิเวศสีเขียว นอนนั้น ต้องสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานทางเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพให้กับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว เช่น เริ่มจากผู้อำนวยการ ต้องผู้นำพาบุคลากรทั้งมวล กระทำภารกิจในการดำเนินงาน วางข้อกำหนดแนวทางการดำเนินงานในทุก ๆ ภารกิจอย่างเป็นระบบตามรายสาขาวิชาชีพพื้นฐานจนถึงระดับสูง ให้เป็นไปตามนโยบายวัตถุประสงค์ เป้าหมาย อันเป็นที่รับรู้ของทุก ๆ ฝ่ายทั้งภายใน-ภายนอกองค์กร รวมทั้งต้องเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดของทุก ๆ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นแก่องค์กร และสาธารณะ ดังนั้นคุณลักษณะที่เหมาะสมคือ ต้องมีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ ชี้แจงปัญหา ทำความเข้าใจแก่บุคลากรในองค์กรได้อย่างชัดเจน และสร้างจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม ให้แก่บุคลากรทุก ๆ คนในองค์กร จัดสรรงบประมาณและทุนการศึกษาในการส่งเสริมยกระดับการศึกษาให้บุคลากรทุก ๆ ปี เพิ่มงานเพิ่มแรงงานเพิ่มรางวัลรายได้ให้เป็นขวัญกำลังใจในการทำงานของพนักงาน ให้เกิดจิตอาสา และมีความ

สมัครใจในการทำงานร่วมกัน เพื่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรม ความสำเร็จในองค์กรของตน และสังคม ประเทศชาติ ซึ่ง สิ่งสำคัญในการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรต้นแบบ ควรวางแผน และบริหารจัดการ ผลิตทางการเกษตร ภารกิจหลักของบุคลากรทุกฝ่าย ต้องทำการขยายผล ประมวล รวบรวมความรู้ใน ทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย และแผนงาน เพื่อถ่ายทอดสู่มวลชนสมาชิกตามรายการกลุ่มการผลิตแต่ละชนิด ด้วยรูปแบบทางวิชาการ ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ โดยต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้ ง่าย เข้าใจเร็ว รวมทั้งต้องประเมินผล ติดตาม ทบทวน นับแต่ศูนย์ฝึกอบรมฯ (ขณะทำการอบรม) จนถึงฟาร์มการผลิต อย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง และเจ้าหน้าที่หรือพนักงานศูนย์ทุกฝ่ายของงานขยายผล แม้แต่ฝ่ายธุรการ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างละเอียดถี่ถ้วนถึง มาตรฐาน และมาตรการควบคุม การเลี้ยงสัตว์ และการปลูกพืชโดยเฉพาะงานอารักขาดูแล การขยายพันธุ์สัตว์ การให้คำแนะนำ สัตว์ บาล และการขยายพันธุ์พืช เพราะทุกคนต้องเป็นครูผู้ฝึกอบรมสมาชิกเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ และผู้ปลูก พืชด้วยตนเอง โดยร่วมกันจัดทำตำราวิชาการ เอกสาร และการบรรยายให้ครบถ้วนว่าด้วย ภาคทฤษฎี ภายในศูนย์ฝึกอบรมฯ และติดตามบ่มเพาะ ภาคปฏิบัติ จนถึงฟาร์มสมาชิกเกษตรกรฯ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่อันสำคัญยิ่งอีกประการ คือ การฝึกอบรม เรียนรู้ด้วยตัวเองให้รู้จัก และ ปรับตัวทำงานร่วมกับทุก ๆ ฝ่ายในองค์กร ด้วยความรัก ความผูกพัน แบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูล ยอมรับ และเคารพซึ่งกันและกัน เพราะทุก ๆ คนล้วนเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร นอกจากนั้น เกษตรกรต้นแบบต้องนำความรู้ที่ประมวลสะสมจากการเรียน-การสอนที่ได้รับจากศูนย์ฝึกอบรมต่าง ๆ รวมทั้งที่เกิดจากประสบการณ์ในการทำงาน เสนอบอกเล่าแก่สมาชิกอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง และ ละเอียดยอบด้าน ร่วมเรียนรู้ และรับฟังปัญหาการผลิตของสมาชิกฯ เป็นสะพานนำความรู้ และ วิธีการแก้ไขปัญหาจากผู้เชี่ยวชาญของศูนย์ฝึกอบรมฯ มาสู่มวลชนสมาชิกฯ ในทุก ๆ กรณีปัญหาเน้นย้ำ แก่สมาชิกฯ อย่างจริงจังสม่ำเสมอ คือ ความรู้จากมาตรการควบคุมการผลิตเป็นสินค้าในเกษตรทุก ระบบ ต้องนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง. พร้อมนี้ให้เน้นด้วยการพัฒนาการทำงานแบบบูรณา การของเกษตรกรต้นแบบ หน่วยงานศูนย์ และหน่วยงานภาครัฐ มุ่งเน้นการเรียนรู้และพัฒนานัก ส่งเสริมการเกษตร ด้วยการให้มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานเชิงพื้นที่และเรียนรู้จากการ ปฏิบัติงานจริง โดยมีหลักการสำคัญคือ พัฒนาการเกษตร โดยยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง กำหนดขอบเขต พื้นที่ ดำเนินการที่ชัดเจน และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ ต้องมีการทำงานและจัดสรร งบประมาณจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน สถาบันวิชาการท้องถิ่น ฯลฯ ดำเนินการ พัฒนาต่อยอดจากฐานการพัฒนาที่มีอยู่แล้วและใช้เป็น กลไกขับเคลื่อนในพื้นที่ อาทิ แปลงใหญ่ กลุ่ม เกษตรกรต้นแบบ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในพื้นที่ โดยใช้หลักการพัฒนา และปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วย ชอน-ช่วยซื้อ จะต้องจัดทำแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบด้วยการส่งเสริมการทำงานเกษตรเชิง พื้นที่ เพื่อให้การทำงานมีความต่อเนื่อง และเกิดโมเดลการส่งเสริมการเกษตรเชิงพื้นที่ ที่สามารถ

นำไปขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีกลไกขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรในระบบการผลิต ด้วยการจัดกลุ่มการผลิต ตามชนิดพืช ตามชนิดสัตว์ ในแต่ละเขตชุมชนการผลิต โดยการวางระบบเชื่อมโยงสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ในแต่ละเขตที่สามารถเชื่อมโยงกลุ่มการผลิตหลาย ๆ กลุ่มพร้อมกันได้ เพื่อสนับสนุนควบคุม ตรวจสอบ และร่วมบริหารจัดการวางแผนการผลิตโดยรวมของเครือข่ายการดำเนินงานการผลิตของทุก ๆ ฝ่าย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรและเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็ง และยั่งยืนต่อไป.

อภิปรายผล

1. การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่า การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้มีความพร้อมในการดำเนินงานทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบมากที่สุดโดยเฉพาะการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ยินดีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับภาคส่วนอื่น ๆ และมีทีมงานร่วมกิจกรรม/ดำเนินการ มีการคิดอย่างเป็นระบบ มีจิตอาสา และเป็นนักพัฒนาพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีการดำเนินกิจกรรมมีความโปร่งใส เป็นผู้มีความรู้เฉพาะด้านในสาขาที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ รวมถึงมีภาวะความเป็นผู้นำและมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรอื่นได้ พร้อมยังมีความเป็นเกษตรกรผู้ชาญฉลาดและมีความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2542) พบว่า ทฤษฎีการพัฒนาชุมชนโดยเน้นหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยทรงเน้นถึงความตอนหนึ่งว่า “...สำคัญที่สุดจะต้องหัดทำให้กว้างขวางหนักแน่น รู้จักรับฟังความคิดเห็นแม้กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้นแท้จริงคือ การระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลาย มาอำนวยความสะดวกการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง...”

สำหรับการดำเนินงานในองค์ประกอบ ด้านแปลงเรียนรู้ ศูนย์มีสถานที่เหมาะสมในการพบปะพูดคุย/เรียนรู้/ให้บริการ มีวัสดุ อุปกรณ์ที่พร้อม/ทำเลที่ดี เข้าถึงง่าย มีแผนผังศูนย์และมีการวางผังที่ดี และมีสถานที่เหมาะสมสามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิต ฝึกปฏิบัติให้กับเกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้ได้และศูนย์มีการผลิตสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554b) พบว่า ศูนย์เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่างนักวิชาการ นักปฏิบัติ และประชาชน โดยให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นแหล่งผสมผสานวิชาการและการปฏิบัติ โดยเป็นแหล่งความรู้ของราษฎร แหล่งศึกษาทดลองของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และแหล่ง

แลกเปลี่ยนถ่ายทอดประสบการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่างคน 3 กลุ่ม คือ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ และราษฎร

ส่วนการดำเนินงานในองค์ประกอบ ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ นั้นศูนย์มีผลการเรียนรู้ของเกษตรกรที่จะเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับประเด็นการพัฒนาและความต้องการของชุมชน นอนนั้นศูนย์ก็มีหลักสูตรการเรียนรู้เกิดจากการมีส่วนร่วมกับเกษตรกรต้นแบบและผู้เกี่ยวข้องในชุมชน นอกจากนี้ด้านฐานเรียนรู้ ศูนย์มีการจัดทำเอกสาร โปสเตอร์ สื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สำหรับแจกให้ผู้มาใช้บริการ นอกจากนี้ศูนย์ยังเป็นจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรบนความร่วมมือของศูนย์เรียนรู้ที่สอดคล้องและสนับสนุนหลักสูตรการเรียนรู้ เป็นจุดสาธิตบนความร่วมมือของศูนย์เรียนรู้ที่สอดคล้องและสนับสนุนหลักสูตรการเรียนรู้ และศูนย์มีองค์ความรู้ของฐานการเรียนรู้ประจำไว้ที่ฐานการเรียนรู้ เกษตรกรสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รวมถึง มีฐานเรียนรู้ที่ครบถ้วน สอดคล้องกับเนื้อหา สภาพดี/ถาวร เหมาะสำหรับเข้าเรียนรู้ ส่วนด้านการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่าศูนย์มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และกำหนดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนมากที่สุดและมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่มีคุณภาพ มีแผนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ชัดเจน และมีผลการดำเนินงานที่ชัดเจน รวมถึงการมีข้อมูล/แผนที่การแบ่งเขตที่เหมาะสม สอดคล้องและมีคุณภาพ และศูนย์มีการประชุมคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ สำนักมาตรฐานการศึกษา (2545) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การพัฒนาผู้นำเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความสามารถที่มี จะช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหรือกิจกรรมการพัฒนาได้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนอย่างต่อเนื่องและสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง และแลกเปลี่ยนเรียนและดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน

ด้านการขยายผลสู่การปฏิบัติของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่า เกษตรกรได้เข้ามาเรียนรู้จากศูนย์เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา เกษตรกรนำความรู้จากศูนย์ไปปฏิบัติใช้จริงซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่เข้ารับการอบรมมีการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปปฏิบัติต่อ ส่วนการทำงานของศูนย์เชื่อมโยงกับแปลงใหญ่ และศูนย์มีการเชื่อมโยงสู่แปลงใหญ่ได้มีการสนับสนุนความรู้จากศูนย์ให้กับสมาชิกแปลงใหญ่ ส่วนในด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่า ศูนย์ได้มีการประสานความร่วมมือระหว่างศูนย์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการกิจกรรมของศูนย์เช่น หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานอื่น ๆ โดยเฉพาะศูนย์เรียนรู้อื่น ๆ ภายในและต่างประเทศ นอกจากนี้ศูนย์ก็ได้มีการประสานความร่วมมือระหว่างศูนย์กับหน่วยงานวิชาการต่าง ๆ และมีการประสานความร่วมมือหรือองค์ความรู้กับ

ศูนย์เครือข่ายภายในอำเภอและจังหวัด ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนา พงศธร (2532) ได้ให้หลักการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีหลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดยยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือต่อบุคคล และการให้การศึกษาอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ ความคิดของตนเอง ช่วยทำให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษาอบรมโดยให้ประชาชนมีโอกาสทดลองคิด ปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงานและนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา

2. ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ประกอบด้วยปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยภายใน สิ่งที่ควรเพิ่มการส่งเสริมคือ 1) ความรู้ ทักษะด้านการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหลักของศูนย์ และภาวะความเป็นผู้นำของเกษตรกรต้นแบบเนื่องจากยังไม่เข้มแข็งมากพอ 2) ฐานเรียนรู้ยังไม่สอดคล้องกับหลักสูตรยังไม่ส่งผลเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกร 3) ความเป็นต้นแบบของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับพื้นที่ตัวจริง และศูนย์ก็ยังไม่มีการนวัตกรรมใหม่ที่เกิดจากการดำเนินงานมาใช้เท่าที่ควร 4) เพิ่มการเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ และการวางแผนการดำเนินงานการผลิตสินค้าเชื่อมโยงสู่การตลาด 5) เพิ่มการจัดทำประชาสัมพันธ์ด้วยการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ภายนอกและภายใน ศึกษานโยบาย เป้าหมาย และพันธกิจของหน่วยงาน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน และดำเนินงานร่วมกัน รวมไปถึงการจัดทำประชาสัมพันธ์ด้วยการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น ข่าวสารประชาสัมพันธ์ บทความ ภาพถ่าย วิดีโอ และสไลด์ต่าง ๆ ยังไม่มากนักเท่าที่ควร ส่วนปัจจัยภายนอก ในแต่ละด้านนั้นตอบสนองต่อการส่งเสริมดีแล้ว โดยเฉพาะในด้านสังคมเห็นว่าการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการโดยผู้นำและคณะกรรมการชุมชน และการสร้างเครือข่ายด้านการเกษตร และความร่วมมือในการดำเนินงานของศูนย์ รวมไปถึงการบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆเห็นว่า ความร่วมมือในการให้ความสำคัญของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การขยายเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรอื่น ๆ เชิญวิทยากรร่วมเป็นคณะกรรมการ การสนับสนุนวิชาการ/การฝึกอบรม/การพัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกรต้นแบบ นั้นตอบสนองได้ดี ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ นิชาภัทร ดุลยกุล (2564) ที่พบว่าปัจจัยภายใน ด้านศักยภาพของเกษตรกร ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีการบริหารจัดการที่ดีมีการสื่อสารการทำงาน สำหรับปัจจัยภายนอก การมีเครือข่ายและบูรณาการทำงานร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน

3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่า เมื่อก่อนศูนย์ได้มีลักษณะที่โดดเด่น 3 ด้านคือ ด้านฐานการเรียนรู้ ด้าน

หลักสูตรการเรียนรู้ และด้านพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ซึ่งปัจจุบันได้พบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารและการดำเนินงานคือ ฐานการเรียนรู้ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน และเครื่องมือสาธิต มีลักษณะเก่าแก่ทรุดโทรมมาก ศูนย์ขาดงบประมาณในการบูรณะรักษาซ่อมแซม ส่วนหลักสูตรเรียนรู้ในด้านการเรียนการสอนยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้เข้มแข็งเท่าที่ควร เนื่องมาจากการขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ และพนักงานในศูนย์ยังมีระดับการศึกษาที่ต่ำ การยกระดับทางด้านทางด้านวิชาเฉพาะของพนักงานไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ส่วนเกษตรกรต้นแบบมีปัญหาในการขาดความรู้ทางด้านเทคนิคเฉพาะด้านในการทำการเกษตร ขาดแหล่งทุนงบประมาณ และแรงงานในการดำเนินกิจกรรม และยังขาดการวางแผนในการผลิตที่ติดพันกับการปรุงแต่ง และแปรรูปเชื่อมโยงสู่การตลาด ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ ภูมิภณ มณีธร (2566) ที่พบปัญหาและอุปสรรค 1) กำลังการผลิตวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อการผลิตในเชิงพาณิชย์ 2) กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน 3) การขาดสุขอนามัยด้านการผลิตอาหาร 4) การขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการแรงงาน และด้านการจัดทำบัญชี 5) การขาดแคลนเงินทุนและเข้าถึงแหล่งทุน

4. แนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่า ควรเพิ่มการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรต้นแบบในการวางแผน และบริหารจัดการผลิตทางการเกษตร รวมไปถึงการสร้างความเข้มแข็งในการทำงานของพนักงานอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรในระบบการผลิต ด้วยการจัดกลุ่มการผลิต ตามชนิดพืช ตามชนิดสัตว์ ในแต่ละเขตชุมชนการผลิต โดยการวางระบบเชื่อมโยงสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ในแต่ละเขตที่สามารถเชื่อมโยงกลุ่มการผลิตหลาย ๆ กลุ่มพร้อมกัน เพื่อสนับสนุน ควบคุม ตรวจสอบ และร่วมบริหารจัดการ วางแผนการผลิตโดยรวมของเครือข่ายการดำเนินงานการผลิตของทุก ๆ ฝ่าย และยกระดับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่วให้เป็นศูนย์สาธิตครบวงจร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณิชภัทร ดุลยกุล (2564) ที่ว่าแนวทางการพัฒนาควรเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการผลผลิต รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งการทำงานของคณะกรรมการและทำงานอย่างมีส่วนร่วม เพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ฯ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การนำเสนอในส่วนนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เกษตรกรต้นแบบควรสร้างความเข้มแข็งให้กับตัวเอง จากการฝึกอบรม พยายามเรียนรู้ และถอดถอนบทเรียนเพื่อนำไปปฏิบัติได้ และสามารถนำความรู้ที่ประมวลสะสมจากการเรียน-การสอนที่ได้รับจากศูนย์ฝึกอบรมต่าง ๆ รวมทั้งที่เกิดจากประสบการณ์ในการทำงานของตนเสนอบอกเล่าแก่สมาชิกอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง และละเอียดรอบด้าน และพยายามเรียนรู้ด้านการวางแผนการผลิตที่ติดพันกับแปรรูปให้เชื่อมโยงสู่การตลาดได้ และพยายามเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นให้กลายเป็นสินค้าส่งออกไปสู่ตลาดสากลได้

2. พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ศูนย์ควรมีการเสริมสร้างเรื่อรื้ออย่างต่อเนื่องให้มีความชำนาญงาน เพิ่มศักยภาพในการทำงานแบบบูรณาการ นำเอาความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ ไปถ่ายทอดความรู้และทางเลือกใหม่ ๆ ให้กับชาวเกษตรกรได้

3. ยกระดับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ให้เป็นศูนย์เรียนรู้สาธิตที่ครบวงจร ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์ด้วยการขยายแหล่งเรียนรู้สาธิตที่มีความหลากหลายภายในพื้นที่ของศูนย์ โดยปรับปรุง ออกแบบ ก่อสร้าง ติดตั้งเครื่องมือ เครื่องจักรที่ทันสมัย หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ และเพิ่มเทคนิคเรียนรู้ในหลักสูตรด้านการปรุงแต่งและแปรรูปผลผลิตที่ติดพันกับการตลาด และสร้างกองทุนศูนย์ให้เป็นแหล่งทุนในการส่งเสริมการผลิตสินค้าทางการเกษตร

4. ภาครัฐ โดยเฉพาะกระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ จัดสนับสนุนงบประมาณให้กับศูนย์เพื่อนำมาปรับปรุง ออกแบบ ก่อสร้าง ติดตั้งเครื่องมือเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมที่ทันสมัยให้กับศูนย์เป็นแหล่งเรียนรู้สาธิตที่มีความหลากหลายภายในพื้นที่ของศูนย์ รวมถึงทุนการศึกษาให้เจ้าหน้าที่ศูนย์เพื่อยกระดับความรู้ ความสามารถในวิชาเฉพาะให้สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาด้านการเกษตรของศูนย์ฯ

5. เสนอให้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้เป็นแผนพัฒนาเกษตรกร เนื่องจากผลวิจัยดังกล่าวได้รับรู้ว่ามีปัญหาและอุปสรรคที่พบมีอะไร และผู้ศึกษาได้กำหนดแนวทางต่อการพัฒนาเกษตรกรไว้ในเล่มนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการศึกษาที่พบว่าเกษตรกรพบปัญหาเรื่องความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ ทางด้านการเกษตรในรูปแบบเทคนิคใหม่ ๆ ที่จะนำมาส่งเสริมการปลูก การเลี้ยงอย่างถูกวิธี ขาดความรู้ทางด้านเทคนิคเฉพาะด้านในการดำเนินงานกิจกรรมทางการเกษตร นอกจากนั้น ยังขาดความสามารถในการวางแผนการผลิตที่ติดพันกับการแปรรูป และเชื่อมโยงสู่การตลาด ขาดแหล่งทุนงบประมาณ และแรงงานในดำเนินการผลิตทางการเกษตร ดังนั้น เพื่อศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในอนาคตควรศึกษาแผนนโยบาย และรูปแบบการพัฒนาเกษตรกรที่ยั่งยืน

2. เพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ให้เป็นศูนย์เรียนรู้สาธิตที่ครบวงจร ควรศึกษาการเปรียบเทียบแนวทางดำเนินงานของศูนย์ในแต่ละปีกับทฤษฎีการพัฒนาศูนย์ศึกษาเรียนรู้ เพื่อนำมาปรับใช้ในการสร้างแผนยกระดับศูนย์ให้เป็นศูนย์เรียนรู้สาธิตที่ครบวงจรอย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อปรับปรุงหลักสูตรเรียนรู้ และพัฒนาพนักงานในศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ให้มีความเพียงพอในอนาคต ควรมีการศึกษาแนวทางการสร้างแผนพัฒนาพนักงาน และประเมินความต้องการพัฒนาตนเองของพนักงานภายในศูนย์ว่า ควรส่งเสริมความรู้ ความสามารถของพนักงาน รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ ไปในทิศทางใด

4. เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่เกษตรกรต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพในอนาคต รวมถึงปัจจัยในการสร้างโอกาสให้แก่เกษตรกรในการประกอบอาชีพ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลการปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์ ในแต่ละปี แต่ละชนิด เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่าง และเป็นข้อมูลในการวางแผนการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

กนกพร นันทดี, พุฒิสรรค์ เครือคำ, อภิชญา วงศ์วารเตชะ, ปภพ จีรัตน์ และธีรวัช ปุรินทรภิบาล.

2562. งานวิจัยเรื่องความต้องการรับการบริการวิชาการด้านการเกษตรของเกษตรกรในเขต
อำเภอสันทรายจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะผลิตกรรมการเกษตร
มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้. 2565. ข้อตกลง ฉบับเลขที่ 1383/กป, ลงวันที่ 7 เมษายน 2022 ว่า
ด้วยการจัดตั้งและการเคลื่อนไหวของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วย
ซั่ว. นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้.

กระทรวงเกษตรและป่าไม้. 2564. แผนพัฒนาการเกษตร ป่าไม้ และชนบท 5 ปี ครั้งที่ IX
(พ.ศ. 2021-2025). นครหลวงเวียงจันทน์: กรมแผนการและการเงิน
กระทรวงเกษตรและป่าไม้.

จันทร์ที ประทุมภา. 2550. **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านเกษตรทฤษฎีใหม่**. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

จิต ชาติยศ, คำอ้วน คำภูแก้ว, แสงประเสริฐ ราชบัณฑิตย์, สุปรรณ แซ่สุริวงค์ และ
จันทะเนตร สิมหาโน. 2564. **นโยบายสนับสนุนการพัฒนาสหกรณ์เกษตรอยู่ชนบท สปป**
ลาว. นครหลวงเวียงจันทน์: กรมพัฒนาชนบทและสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและป่าไม้.

จุฑาทิพย์ ภัทราวาท. 2555. **แนวทางการส่งเสริมสหกรณ์เพื่อสร้างคุณค่าและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี แก่ประชาคม ส.ส.ท.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร. 2532. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ชนบท. ใน**
เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน.
พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ณิชากัทร ดุลยกุล. 2564. **แนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพ**
การผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดนราธิวาส.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ดลมนัส กาเจ. 2558. **เบิ่งลาวไปศูนย์ห้วยซอน-ห้วยซั่วชมโครงการ 21 ปีแห่งความสำเร็จ.**

[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.komchadluek.net/kom-lifestyle/210800>

(21 พฤษภาคม 2566).

ดวงตะวัน ศรีสมบัติ. 2565. **แผนพัฒนาการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วย**

ขอนแก่น-ห้วยซั่ว. นครหลวงเวียงจันทน์: สำนักงานศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยขอนแก่น-ห้วยซั่ว.

นริศรทอง อธิราช. 2557. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อแก้ปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร. **วารสารวิชาการ**, 2(2), 86-99.

นิตา ชูโต. 2551. **การวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: พรินต์โพร.

นายดิฐ เลขะกล. 2560. **การใช้กระบวนการกลุ่ม (Focus group) ในการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดแพร่**. ลำปาง: สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 จังหวัดลำปาง.

บุญทัน พงษ์วิจิตร. 2556. **คิดไปไกลกว่าวัฒนธรรมบริโภค**. นครหลวงเวียงจันทน์: ลาวยูนิฟิมพ์จำกัด.

ไพศาล วรคำ. 2559. **การวิจัยทางการศึกษา (Education Research)**. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

พุดิสวรรค์ เครือคำ, พหล ศักดิ์คะทัศน์, นภารัตน์ เวชสิทธิ์นิรภัย และปภพ จีรัตน์. 2562. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร**, 37(2), 112-121.

กัมภณ มณีธร. 2566. ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดสู่ประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณสุขภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. **วารสารปัญญาภิวัฒน์**, 15(1), 61-75.

มนสิข สิริสมบุญ. 2550. **ระเบียบวิธีวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 8. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

มานพ คณะโต. 2550. **วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพในระบบสุขภาพชุมชน**. ขอนแก่น: เครือข่ายพัฒนาวิชาการและข้อมูลสารเสพติด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ยุพาพร รุ่งงาม. 2545. **การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

รัชนิพร สุทธิภาศิลป์. 2560. **แผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

อารยา องค์เอี่ยม และพงศ์ธรา วิจิตเวชไพศาล. 2561. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย. **วารสารวิสิญญ์สาร**, 44(1), 36-42.

ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยขอนแก่น-ห้วยซั่ว. 2564. **การพัฒนาเกษตรกรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยขอนแก่น-ห้วยซั่ว**. นครหลวงเวียงจันทน์: ศูนย์พัฒนาและบริการ

ด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว.

_____ . 2565. ข้อมูลตัวเลขกลุ่มสมาชิกเกษตรกรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว 1 กันยายน 2565. นครหลวงเวียงจันทน์: ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554a. พระมหากษัตริย์นักพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา “การประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่”. กรุงเทพฯ:

ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.

_____ . 2554b. พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา “แนวพระราชดำริการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ”. กรุงเทพฯ:

ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.

_____ . 2554c. พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา “แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาเกษตรกรรม”. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.

_____ . 2554d. พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา “หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2542. แนวคิดและทฤษฎี การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

_____ . 2550. หนังสืออันเนื่องมาจากพระมหากษัตริย์นักพัฒนา. กรุงเทพฯ: เซเว่น พรินต์ติ้ง กรุ๊ป.

_____ . 2555. แนวคิดและทฤษฎีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ:

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ:

เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง.

สุภางค์ จันทวานิช. 2556. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวัฒน์ เทพอารักษ์, โกวิทย์ เพ่งวานิชย์, จิรพันธุ์ ทวีวงศ์, สุวรรณภา พาศิริ และชัชชัย ภูวิชยสัมฤทธิ์.

2557. 20 ปี ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว. กรุงเทพฯ:

อรุณการพิมพ์.

อคิน รพีพัฒน์. 2527. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.

อนุลม ตุนาลม. 2558. ยุทธศาสตร์การจัดการน้ำเพื่อการเพาะปลูกในพื้นที่ชลประทานลุ่มน้ำห้วย

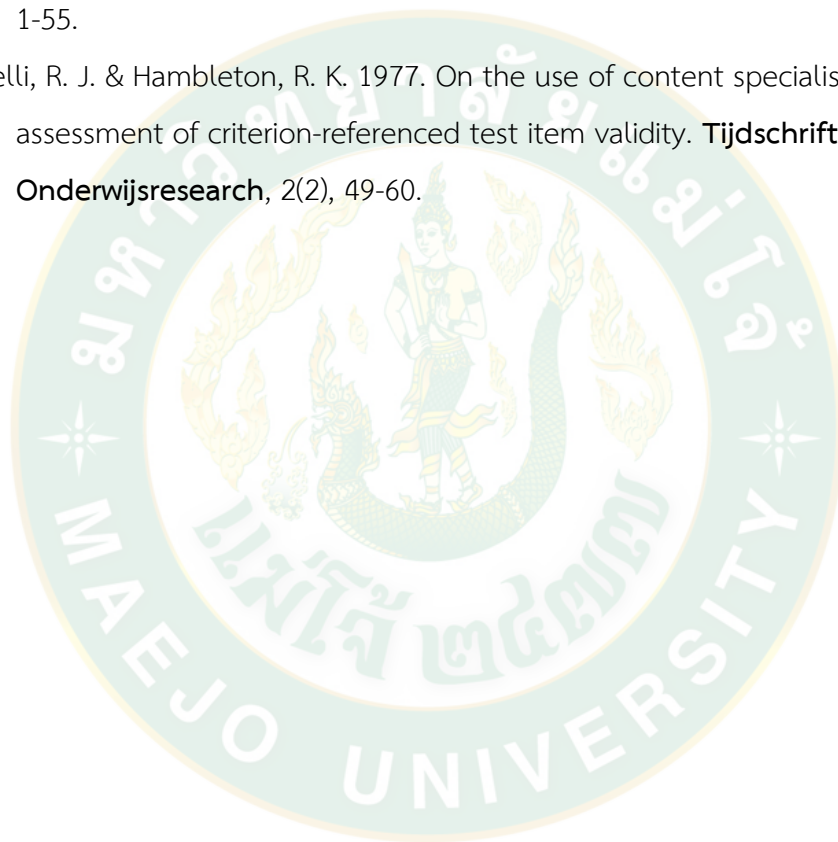
ชวน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

Creswell, J. W. 2013. **Qualitative Inquiry & Research Design. Choosing among Five Approaches.** 3rd ed. CA: SAGE.

Cronbach, L.J. 1951. Coefficient alpha and the internal structure of tests.
Psychometrika, 16(3), 297-334.

Likert, R. 1932. technique for the measurement of attitudes. **Arch Psychology**, 25(140), 1-55.

Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. 1977. On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. **Tijdschrift voor Onderwijsresearch**, 2(2), 49-60.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว
นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

แบบสอบถามนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยคุณุภินิพนธ์ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจัดทำเป็นแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบให้กับผู้นำการขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

คำชี้แจง

1. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียง 1 คำตอบ หรือเติมคำลงในช่องว่างให้สมบูรณ์
2. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 เพศ

หญิง ชาย

1.2 อายุปี

1.3 ศาสนา

พุทธ ผี คริสต์ อื่น ๆ (ระบุ)

1.4 ระดับการศึกษา

ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

อนุปริญญา ปริญญาตรีขึ้นไป

1.5 สถานภาพครัวเรือนในปัจจุบัน

โสด แต่งงานแล้ว/อยู่ร่วมกันปกติสุข

หย่าร้าง หรือ แยกกันอยู่ สามี/ภรรยาและลูก อื่น ๆ (ระบุ).....

1.6 ภูมิลำเนา

ตำบลนายาง ตำบลนาซร ตำบลห้วยซั่ว

ตำบลหนองคันคู ตำบลน้ำเกี๋ยง ตำบลนาซับ

ตำบลห้วยซ่าง ตำบลบ้านด่านสี ตำบลใหญ่นาเจริญ

ตอนที่ 2 สภาพบริบททั่วไปของเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร
 ห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

- จำนวน 1 คน จำนวน 2 คน จำนวน 3 คน
 จำนวน 4 คน > จำนวน 4 คน ระบุ.....คน

2.2 จำนวนแรงงานในครอบครัว

- จำนวน 1 คน จำนวน 2 คน จำนวน 3 คน
 จำนวน 4 คน > จำนวน 4 คน ระบุ.....คน

2.3 การประกอบอาชีพของครัวเรือน

- 1) อาชีพหลัก.....
 2) อาชีพรอง.....

2.4 ประสบการณ์ในการทำอาชีพทางการเกษตรของครัวเรือนปี

2.5 เริ่มทำอาชีพทางการเกษตรในครัวเรือนตั้งแต่ปี พ.ศ.....

2.6 การถือครองพื้นที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม

- 1) เป็นเจ้าของพื้นที่ดินรวมเนื้อที่.....ไร่.....งาน
 2) พื้นที่ดินเช่า รวมเนื้อที่.....ไร่.....งาน
 3) พื้นที่ดินจากญาติพี่น้อง รวมเนื้อที่.....ไร่.....งาน
 4) พื้นที่จากคนอื่น ๆ ระบุ..... รวมเนื้อที่.....ไร่.....งาน

2.7 ลักษณะรายได้ของครัวเรือน

- มีรายได้สม่ำเสมอ เพียงพอเหลือเก็บ
 มีรายได้สม่ำเสมอ เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ
 มีรายได้ไม่สม่ำเสมอ ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สิน
 มีรายได้ไม่สม่ำเสมอ ไม่เพียงพอและมีหนี้สิน

2.8 รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน (1 บาท = 500 กีบ)

- น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท/ปี ตั้งแต่ 50,001 - 100,000 บาท/ปี
 ตั้งแต่ 100,001 - 150,000 บาท/ปี ตั้งแต่ 150,001 - 200,000 บาท/ปี
 ตั้งแต่ 200,001 - 250,000 บาท/ปี มากกว่า 250,001 บาทขึ้นไป/ปี

2.9 รายได้จากเกษตรกรรม (1 บาท = 500 กีบ)

- น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท/ปี ตั้งแต่ 50,001 - 100,000 บาท/ปี

- ตั้งแต่ 100,001 - 150,000 บาท/ปี ตั้งแต่ 150,001 - 200,000 บาท/ปี
 ตั้งแต่ 200,001 - 250,000 บาท/ปี มากกว่า 250,001 บาทขึ้นไป/ปี

2.10 ปัจจุบันครัวเรือนมีเงินออมหรือไม่ (1 บาท = 500 กีบ)

- มีบาท ไม่มี

2.11 ภาระหนี้สิน (1 บาท = 500 กีบ)

- น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท/ปี ตั้งแต่ 50,001 - 100,000 บาท/ปี
 ตั้งแต่ 100,001 - 150,000 บาท/ปี ตั้งแต่ 150,001 - 200,000 บาท/ปี
 ตั้งแต่ 200,001 - 250,000 บาท/ปี มากกว่า 250,001 บาทขึ้นไป/ปี

2.12 แหล่งที่มาของเงินทุนในการทำเกษตรกรรม

- เงินทุนของตนเอง กู้ยืมจากธนาคาร
 กู้ยืมจากสหกรณ์การเกษตร กู้ยืมจากญาติพี่น้อง
 แหล่งอื่น ๆ ระบุ.....

2.13 สินค้าหลักของ ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว คือ

.....

2.14 มีแปลงใหญ่ในพื้นที่หรือไม่

- มี (ระบุชนิดของแปลงใหญ่)
- สินค้าหลักของแปลงใหญ่เป็นชนิดเดียวกับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร
ห้วยซอน-ห้วยซั่ว
- สินค้าหลักของแปลงใหญ่ต่างชนิดกับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วย
ซอน-ห้วยซั่ว
- ไม่มี

2.15 เกษตรกรต้นแบบเป็นสมาชิกแปลงใหญ่ของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วย

- ซอน-ห้วยซั่ว เป็น ไม่เป็น

2.16 วัตถุประสงค์หลักที่ท่านทำการเกษตรเพื่อ

- เพื่อยังชีพส่วนหนึ่งที่เหลือนำไปเพื่อจำหน่าย
- เพื่อยังชีพ เพื่อจำหน่าย

2.17 สถานภาพทางสังคม

- ผู้นำองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
สมาชิกเทศบาล หรือ สมาชิก อบต
- ผู้นำกลุ่ม เช่น กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ อักษร

- ไม่มีสถานภาพเป็นผู้นำทางสังคม
- อื่น ๆ (ระบุ).....
- 2.18 การปฏิบัติเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมของท้องถิ่นในการทำเกษตร
- ปฏิบัติ ได้แก่
- ช่วงก่อนการเพาะปลูก เช่น
 - ช่วงเก็บเกี่ยว เช่น
 - ช่วงเก็บรักษาผลผลิต เช่น
- ไม่ปฏิบัติ
- 2.19 การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
- ใช้วิธีผสมผสาน
- ใช้สารเคมี
- ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น
- ใช้วิธีอื่น ๆ (ระบุ).....
- 2.20 วิธีการเรียนรู้เรื่องการทำเกษตรกรรมสำหรับท่านคือวิธีการใดเช่น
- เรียนรู้จากการฝึกอบรมหรือการทำกิจกรรมกลุ่ม
- เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ในชุมชน
- เรียนรู้จากแหล่งศึกษาดูงานหรือสถานที่จริง
- เรียนรู้จากสถานศึกษา
- อื่น ๆ (ระบุ)
- 2.21 ท่านประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมในด้านใดบ้าง (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- น้ำเน่าเสียหรือมีกลิ่นเหม็น
- มีขยะมากหรือขยะส่งกลิ่นเหม็น
- อากาศเหม็นหรือหายใจไม่สะดวกหรือแสบหู แสบตา จมูก ผื่นคัน
- ปัญหาดินเปรี้ยว หรือดินเค็ม หรือเพาะปลูกพืชไม่ขึ้น
- ไม่มีปัญหา
- อื่น ๆ (ระบุ)
- 2.22 สิ่งแวดล้อมในชุมชนของท่านมีผลต่อสุขภาพของท่านโดยรวมเป็นอย่างไร
- ไม่มีผลต่อสุขภาพ สุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง
- มีผลต่อสุขภาพ ไม่สมบูรณ์แข็งแรง เนื่องจาก
- 2.23 การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ตอนที่ 3 สภาพการดำเนินงานด้านการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วย
ซอน-ห้วยซั่ว

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

3.1 องค์ประกอบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

ข้อ	เนื้อหา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านเกษตรกรต้นแบบ						
1	เจ้าหน้าที่ศูนย์มีความเพียบพร้อมต่อการเป็นผู้นำทางการเกษตรอย่างชาญฉลาด					
	1) มีภาวะความเป็นผู้นำ และมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรไปสู่เกษตรกรอื่นได้					
	2) เป็นผู้มีความรู้เฉพาะด้านในสาขาที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ได้					
	3) มีความเป็นจิตอาสาและนักพัฒนาพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา					
	4) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ยินดีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับเกษตรกรต้นแบบ และภาคส่วนอื่น ๆ					
	5) การดำเนินกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ศูนย์มีความโปร่งใส					
	6) มีทีมงานร่วมนำพาดำเนินการกิจกรรมเกษตร					
	7) ได้มีการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับเกษตรกรต้นแบบ					
	8) เจ้าหน้าที่ศูนย์ได้มีการคิดอย่างเป็นระบบ					
	9) ได้ให้การสนับสนุนทางการเกษตรตลอดเวลา					
	10) มีความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี					
2	คุณสมบัติพื้นฐานของการเป็นเกษตรกรต้นแบบของเจ้าหน้าที่ศูนย์					
	1) มีความสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยี					

ข้อ	เนื้อหา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	พร้อมให้คำแนะนำ และคำปรึกษาให้กับผู้อื่นได้					
	2) มีความสามารถเป็นเกษตรกรต้นแบบ และมีจุดเรียนรู้ให้กับผู้อื่นได้					
3	ศูนย์ได้มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจให้เกษตรกรต้นแบบ					
	1) สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลทั้งจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ และผ่านทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอื่น ๆ ของศูนย์ เช่น Internet, Smart Phone เป็นต้น					
	2) ได้มีการบันทึกข้อมูลและใช้ข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์ วางแผน ก่อนเริ่มดำเนินการและบริหารจัดการการผลิต ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้					
	3) มีการนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาอาชีพให้กับตน					
4	การบริหารจัดการการผลิตและการตลาดของเจ้าหน้าที่ศูนย์					
	1) มีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และทุน ฯลฯ					
	2) มีความสามารถในการเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดเพื่อให้ได้จำหน่ายผลผลิต					
	3) มีการจัดการของเหลือ หรือการจัดการของเสียจากการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ					
5	ศูนย์ได้แนะนำให้มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้า และความปลอดภัยของผู้บริโภค ทุกครั้ง					
	1) มีความรู้หรือได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์ หรือ มาตรฐานอื่น ๆ					

ข้อ	เนื้อหา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	2) มีกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์หรือมาตรฐานอื่น ๆ					
6	ศูนย์ได้แนะนำให้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม					
	1) ศูนย์ได้ให้แนะนำมีกระบวนการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (เศรษฐกิจสีเขียว)					
	2) ศูนย์ได้มีกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง					
7	ความภูมิใจในความเป็นเกษตรกรที่ดีของเจ้าหน้าที่ศูนย์และเกษตรกรต้นแบบ					
	1) มีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพการเกษตร					
	2) รักหวงแหนพื้นที่และอาชีพทางการเกษตรไว้ให้รุ่นต่อไป					
	3) มีความสุขและพึงพอใจในการประกอบอาชีพการเกษตร					
แปลงเรียนรู้						
1	ศูนย์มีการผลิตสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ					
2	ศูนย์มีสถานที่เหมาะสมในการพบปะพูดคุย/เรียนรู้/ให้บริการ มีวัสดุ อุปกรณ์ที่พร้อม/ทำเลที่ดีเข้าถึงง่าย มีแผนผังศูนย์ และมีการวางผังที่ดี					
3	ศูนย์มีสถานที่เหมาะสมสามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิต ฝึกปฏิบัติให้กับเกษตรกร กรในชุมชนได้เรียนรู้ได้					
4	ศูนย์ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน เดินทางเข้าถึงสะดวก					
หลักสูตรการเรียนรู้						
1	ศูนย์ได้เน้นประเด็นหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (เพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิต)					

ข้อ	เนื้อหา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2	ศูนย์มีหลักสูตรการเรียนรู้เกิดจากการมีส่วนร่วมกับเกษตรกรต้นแบบ และผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน พร้อมได้มีการกำหนดเป็นประเด็นในการถ่ายทอดเพื่อให้การผลิตสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับชุมชน					
3	ศูนย์มีแผนการเรียนรู้ให้เกษตรกรที่จะเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ และได้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับการพัฒนาและความต้องการของชุมชน					
ฐานเรียนรู้						
1	ศูนย์เป็นจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรบนความพร้อมของศูนย์เรียนรู้ที่สอดคล้องและสนับสนุนหลักสูตรการเรียนรู้					
2	ศูนย์เป็นจุดสาธิตบนความพร้อมของศูนย์เรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้					
3	ศูนย์มีองค์ความรู้ของฐานการเรียนรู้ประจำไว้ที่ฐานการเรียนรู้ เกษตรกรสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง					
4	ศูนย์มีการจัดทำเอกสาร โปสเตอร์ สื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์สำหรับแจกให้ผู้มาใช้บริการ					
5	ศูนย์มีฐานเรียนรู้ที่ครบถ้วน สอดคล้องกับเนื้อหาสภาพดี/ถาวร เหมาะสำหรับเข้าเรียนรู้					

3.2 การบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

ข้อ	เนื้อหา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ศูนย์มีการประชุมคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง					
2	ศูนย์มีข้อมูล/แผนที่การแบ่งเขตที่เหมาะสม สอดคล้องและมีคุณภาพ					
3	ศูนย์มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่มีคุณภาพ					
4	ศูนย์มีแผนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ชัดเจน					
5	ศูนย์มีผลการดำเนินงานที่ชัดเจน					
6	ศูนย์มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และกำหนดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน					

3.3 การขยายผลสู่การปฏิบัติของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

ข้อ	เนื้อหา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	เกษตรกรได้เข้ามาเรียนรู้จากศูนย์เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา					
2	เกษตรกรนำความรู้จากศูนย์ไปปฏิบัติใช้จริง เกษตรกรที่เข้ารับการอบรมมีการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปปฏิบัติต่อ					
3	การเชื่อมโยงสู่แปลงใหญ่ได้มีการสนับสนุนความรู้จากศูนย์ให้กับสมาชิกแปลงใหญ่					
4	การทำงานของศูนย์เชื่อมโยงกับแปลงใหญ่					

3.4 การเชื่อมโยงเครือข่ายของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

ข้อ	เนื้อหา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ได้มีการประสานความร่วมมือหรือองค์ความรู้กับศูนย์เครือข่ายภายในอำเภอและจังหวัด					
2	ได้มีการประสานความร่วมมือระหว่างศูนย์กับหน่วยงานวิชาการต่าง ๆ					
3	ได้มีการประสานความร่วมมือระหว่างศูนย์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการกิจกรรมของศูนย์					
	1) ภาครัฐ					
	2) เอกชน					
	3) หน่วยงานท้องถิ่น					
	4) อื่น ๆ (ระบุ).....					

ตอนที่ 4 ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อ	ปัจจัย	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4.1	ปัจจัยภายใน					
4.1.1	ด้านศักยภาพของเกษตรกรต้นแบบ					
1	ความรู้ ทักษะด้านการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหลักของศูนย์					
2	ภาวะความเป็นผู้นำของเกษตรกรต้นแบบ					
3	ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์					

ข้อ	ปัจจัย	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4.1.2	ด้านองค์ประกอบของศูนย์					
1	หลักสูตรการเรียนรู้อุปโภคบริโภค ประเด็นปัญหาของการผลิตสินค้าเกษตรในชุมชนได้					
2	ฐานเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตร สามารถมาเรียนรู้ได้ตลอดเวลา					
3	แปลงเรียนรู้มีการผลิตอย่างต่อเนื่องสามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิตวิธีและสาธิตผลให้กับชุมชนได้					
4.1.3	ด้านเทคโนโลยี					
1	มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตหรือทำให้ผลผลิตมีประสิทธิภาพ					
2	เป็นต้นแบบของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับพื้นที่ตัวจริง					
3	มีนวัตกรรมที่เกิดจากการดำเนินงานศูนย์					
4.1.4	ด้านการบริหารจัดการ					
1	เกษตรกรต้นแบบได้มีการวางแผนการดำเนินงานการผลิต การตลาด การบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม					
2	คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน วางแผนการดำเนินการ การผลิต การตลาด การบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม					
3	ศูนย์ฯ ได้เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล					
4.1.5	ด้านการสื่อสาร					
1	การจัดทำประชาสัมพันธ์ด้วยการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ภายนอก และภายใน ศึกษานโยบาย เป้าหมาย และพันธกิจของหน่วยงาน เพื่อนำข้อมูล					

ข้อ	ปัจจัย	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	มาใช้ในการวางแผน และดำเนินงานร่วมกัน					
2	การจัดทำประชาสัมพันธ์ด้วยการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น ข่าวสารประชาสัมพันธ์ บทความ ภาพถ่าย วิดีโอ และสไลด์ต่าง ๆ					
4.2	ปัจจัยภายนอก					
4.2.1	ด้านสังคม					
1	การมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการ โดยผู้นำและคณะกรรมการชุมชน					
2	การสร้างเครือข่ายด้านการเกษตร และความร่วมมือในการดำเนินงานของศูนย์					
4.2.2	ด้านการบูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ					
1	การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของศูนย์					
2	ความร่วมมือในการให้ความสำคัญของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การขยายเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรอื่น ๆ เชิญวิทยากรร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารงานเป็นต้น					
3	การสนับสนุนวิชาการ/ฝึกอบรม/พัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกรต้นแบบ					

นอกจากคำถามด้านบนนั้น ท่านได้พบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตร อย่างไรบ้าง และท่านมีข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติมต่อแนวทางแก้ไขหรือพัฒนาเกษตรกรอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์การวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรรมต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”

ผู้ดำเนินการแบบสัมภาษณ์..... วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2566

คำชี้แจง: แบบบันทึกการสนทนากลุ่มนี้เป็นการศึกษาปัญหาอุปสรรค เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว

1. ชื่อ และนามสกุล
2. ตำแหน่งปัจจุบัน
3. อายุการทำงาน.....ปี
4. วุฒิการศึกษา.....

ตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ประกอบ ด้วยคำถามเกี่ยวกับเกษตรกรรมต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ฐานการเรียนรู้

1. ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้พบปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานด้านฐานการเรียนรู้ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2. ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้พบปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานด้านหลักสูตรการเรียนรู้ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

3. ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้พบปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานด้านพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

4. นอกจากนั้นท่านยังคิดว่า ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้พบปัญหาและอุปสรรค ยังพบปัญหาและอุปสรรคด้านใดเพิ่มบ้าง

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ การจัดการปัญหา การบริหารงาน การสนับสนุน และการดำเนินงานการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์

1. แนวทางการยกระดับของศูนย์ สู่การเป็นศูนย์เรียนรู้ครบวงจร ท่านมีแนวทางต่อยอดในการพัฒนาอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2. ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่วควนสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานทางเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

3. ศูนย์ได้มีแนวทางการเพิ่มศักยภาพทางด้านการจัดการผลผลิตทางการเกษตรให้เกษตรกรต้นแบบ
อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

4. ศูนย์ได้มีแนวทางขับเคลื่อนการทำงานให้เกษตรกรได้เพิ่มผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสินค้าที่
ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดภายในและต่างประเทศ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

5. ปัจจัยการสร้างความสำเร็จของเครือข่ายเกษตรกร ศูนย์ได้มีแนวทางส่งเสริมให้เกษตรกรต้นแบบ
อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

6. ท่านมีข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติมอย่างไรต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์
พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ให้มีความเข้มแข็งขึ้น

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้บันทึก

ภาคผนวก ค

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ รายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนา/ให้การสัมภาษณ์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ รายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม/ให้การสัมภาษณ์
ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว (30 ราย), ครั้งวันที่ 19-20 มิถุนายน 2566

ลำดับ	ชื่อและนามสกุล	ภาคส่วน	หน้าที่รับผิดชอบ	เบอร์โทรศัพท์	เซ็นชื่อ
1	ท.อดิเทพ วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	ท.อดิเทพ	๕๕๖๖๓๕๖๘	
2	อ. วรวิทย์ วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	วิ.ว.ว	๕๕๖๖๓๕๖๘	
3	ท.บุญชู วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	อ.บุญชู	๙๙๑๐๖๕๕๓	
4	ท. พงษ์เทพ วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	ท.พ.ท	๕๕๕๖๖๖๖๖	
5	ท. สุวิทย์ วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	วิ.สุวิทย์	๙๘๙๘๙๘๙	
6	ท. สันติสุข วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	อ. ส.ส	๒๕๕๕๕๕๕	
7	อ. วรวิทย์ วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	วิ.ว.ว	๕๕๕๕๕๕๕	
8	ท. พงษ์เทพ วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	ท.พ.ท	๙๙๙๙๙๙๙	
9	ท. สันติสุข วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	ท.ส.ส	๕๕๕๕๕๕๕	
10	ท. สุวิทย์ วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	วิ.สุวิทย์	๗๗๗๗๗๗๗	
11	ท. เสวย วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	วิ.เสวย	๙๙๙๙๙๙๙	
12	ท. นันทนา วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	ท.น.น	๙๙๙๙๙๙๙	
13	อ. วิวัฒน์ วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	วิ.วิวัฒน์	๕๕๕๕๕๕๕	
14	อ. วิวัฒน์ วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	วิ.วิวัฒน์	๕๕๕๕๕๕๕	
15	ท. วิวัฒน์ วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	วิ.วิวัฒน์	๕๕๕๕๕๕๕	
16	ท. วิวัฒน์ วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	วิ.วิวัฒน์	๕๕๕๕๕๕๕	
17	ท. วิวัฒน์ วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	วิ.วิวัฒน์	๕๕๕๕๕๕๕	
18	ท. วิวัฒน์ วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	วิ.วิวัฒน์	๕๕๕๕๕๕๕	
19	ท. วิวัฒน์ วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	วิ.วิวัฒน์	๕๕๕๕๕๕๕	
20	ท. วิวัฒน์ วัฒนพัก	ชุมชนเกษตร	วิ.วิวัฒน์	๕๕๕๕๕๕๕	

21	ທ.ຮຳມະໄຊ ສະຫວັນ ຫີ່ນທາຍ-ອັດຕະໂນ	ວິຊາ ກາມ	93209442	ອຸດົມ
22	ຂ. ພອນ ຫີ່ນທາຍ	ວິຊາ ກາມ	55413035	ອຸດົມ
23	ຂ. ສິມສິ ສິມສິ	ວິຊາ ກາມ	28211932	ອຸດົມ
23	ຂ. ພອນ ຫີ່ນທາຍ	ວິຊາ ກາມ	59472955	ອຸດົມ
24	ທ. ສອນ ລາ: ຫີ່ນທາຍ	ວິຊາ ກາມ	99163869	ອຸດົມ
25	ຂ. ພອນ ຫີ່ນທາຍ ຫີ່ນທາຍ	ວິຊາ ກາມ	58690048	ອຸດົມ
26	ທ. ຫິ່ນທາຍ ຫີ່ນທາຍ	ວິຊາ ກາມ	52997809	ອຸດົມ
27	ທ. ພອນ ຫີ່ນທາຍ	ວິຊາ ກາມ	22864384	ອຸດົມ
28	ຂ. ພອນ ຫີ່ນທາຍ	ວິຊາ ກາມ	78016305	ອຸດົມ
29	ທ. ຫິ່ນທາຍ ຫີ່ນທາຍ	ວິຊາ ກາມ	22337849	ອຸດົມ
30	ທ. ຫິ່ນທາຍ ຫີ່ນທາຍ	ວິຊາ ກາມ	55627517	ອຸດົມ
31				
32				
33				
34				
35				
36				
37				
38				
39				
40				

ลงรายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมให้สอบถาม

หัวข้อเรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยเหลือ-
ช่วยเหลือ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”

ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยเหลือ-ช่วยเหลือ (04), ครึ่งวันที่ 20 มิถุนายน 2566

ลำดับ	ชื่อและนามสกุล	ภาคส่วน	หน้าที่รับผิดชอบ	เบอร์โทรศัพท์	เซ็นชื่อ
1	ช.บุญชาย คุ้มขัวตา	ศบ	ค้อ แขช.	94106553	Csh
2	ท. พงมิต ไร่จ้อย	ศบ	คชทชบ	92964384	Phongmit
3	ท. เสือวิชา:สน	ศบ	คชทชบ	94196684	Suewicha
4	ท. รุ่งเรือง ไร่จ้อย	ศบ	คชทชบ	92956296	Rungruang

ลงรายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมให้สอบถาม

หัวข้อเรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยเหลือ
ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”

ตำบลนายาง อำเภอนาชายทอง (18), ครั้งวันที่ 22 มิถุนายน 2566

ลำดับ	ชื่อและนามสกุล	ภาคส่วน	หน้าที่รับผิดชอบ	เบอร์โทรศัพท์	เซ็นชื่อ
1	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	56219123	
2	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	030.98452	
3	ท. สันติ วัฒนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	98261977	
4	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	99100269	
5	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	55363432	
6	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	98140954	
7	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	.	
8	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	55663382	
9	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	97616955	
10	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	98565713	
11	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	99278682	
12	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	99484432	
13	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	0309644191	
14	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	99248889	
15	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	28138930	
16	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	-	
17	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	58997286	
18	ท. อภิวัฒน์ สอนวิทย์	เกษตรกร	นายอเนก	99278681	

ลงรายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมให้สอบถาม

หัวข้อเรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยเหลือ
ช่วยเหลือ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”

ตำบลหนองคันคู อำเภอนาขายทอง (09), ครึ่งวันที่ 22 มิถุนายน 2566

ลำดับ	ชื่อและนามสกุล	ภาคส่วน	หน้าที่รับผิดชอบ	เบอร์โทรศัพท์	เซ็นชื่อ
1	อ. อธิวัฒน์ สุธาทะวี	เกษตร	สมาชิก	๗๘๗๑๐๕๗	
2	อ. อภิวัฒน์ จันทิมา	—	ลูกพี่	56525218	อภิวัฒน์
3	อ. อภิวัฒน์ สุธาทะวี	—	ลูกพี่	๙๓๖๖๙๘๓	อภิวัฒน์
4	อ. อภิวัฒน์ สุธาทะวี	—	ลูกพี่	58590056	อภิวัฒน์
5	อ. อภิวัฒน์ สุธาทะวี	—	ลูกพี่	56011490	อภิวัฒน์
6	อ. อภิวัฒน์ สุธาทะวี	—	ลูกพี่	๐๙๐ 56418๓๐	อภิวัฒน์
7	อ. อภิวัฒน์ สุธาทะวี	—	ลูกพี่	๐๒๐ 56๗๐๗๐๑๘	อภิวัฒน์
8	อ. อภิวัฒน์ สุธาทะวี	—	ลูกพี่	๐๒๐ 5463๐๗5๑	อภิวัฒน์
9	อ. อภิวัฒน์ สุธาทะวี	—	ลูกพี่	๐๒๐ ๕๖๗๗๘๔	อภิวัฒน์

ลงรายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมให้สอบถาม

หัวข้อเรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยเหลือ
ช่วยเหลือ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”

ตำบลนาซร อำเภอนาซร (06), ครั้งที่ 22 มิถุนายน 2566

ลำดับ	ชื่อและนามสกุล	ภาคส่วน	หน้าที่รับผิดชอบ	เบอร์โทรศัพท์	เซ็นชื่อ
1	ร.อ. อภัยสิทธิ์ สอนใจ	นางสาว	อำนวยการ	99903942	[Signature]
2	นางสาว อภัยสิทธิ์ สอนใจ	-	-	54212444	[Signature]
3	นางสาว อภัยสิทธิ์ สอนใจ	-	อำนวยการ	22483964	[Signature]
4	ร.อ. อภัยสิทธิ์	-	อำนวยการ	559871307	[Signature]
5	ร.อ. อภัยสิทธิ์ สอนใจ	-	อ/อ อำนวยการ	22419213	[Signature]
6	ร.อ. อภัยสิทธิ์	-	อ/อ อำนวยการ	55255704	[Signature]

ลงรายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมให้สอบถาม

หัวข้อเรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยเหลือ
ช่วยเหลือ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”

ตำบลหัวขัว อำเภอนาขายทอง (05), ครึ่งวันที่ 23 มิถุนายน 2566

ลำดับ	ชื่อและนามสกุล	ภาคส่วน	หน้าที่รับผิดชอบ	เบอร์โทรศัพท์	เซ็นชื่อ
1	ท. กฤษณ์ แสงอรุณ	ทอ. ๕๖	อำนวยการ	0304528401	กฤษณ์
2	น. ปาน นาน นาน	-	-	55037599	น. ปาน
3	น. ปกรณ์ ธรรมะชัย	-	-	99492640	ปกรณ์
4	น. อธิชา ธรรมะชัย	-	-	96016399	อธิชา
5	น. พอม ศีทาเวทย์	-	-	56688781	พอม

ลงรายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมให้สอบถาม

หัวข้อเรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยเหลือ
ช่วยเหลือ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”

ตำบลด่านชี อำเภอนาชายทอง (12), ครึ่งวันที่ 23 มิถุนายน 2566

ลำดับ	ชื่อและนามสกุล	ภาคส่วน	หน้าที่รับผิดชอบ	เบอร์โทรศัพท์	เซ็นชื่อ
1	อ. นงนัท ใจดี	ชาวนา	นาย นงนัท	98590832	
2	อ. พงษ์วิทย์ นามะ-ใจดี	ชน	นาย พงษ์วิทย์	96242322	
3	อ. บัญญา ใจดี	ชน	นาง บัญญา	55828582	
4	อ. วุฒิชัย ใจดี	ชน	อ/ส วุฒิชัย	99658989	
5	อ. อารักษ์ สุนทรใจดี	อ/ส อารักษ์	อ/ส อารักษ์	22736381	
6	อ. คำแพง	ชาวนา	อ/ส คำแพง	55175624	
7	อ. ลีลา นามะ-ใจดี	ชาวนา	อ/ส ลีลา	56827791	
8	อ. วิภา ใจดี	ชาวนา	อ/ส วิภา	59433313	
9	อ. บงกช วิจิตรใจดี	ชาวนา	อ. บงกช	59395209	
10	อ. แสงจันทร์	ชาวนา	อ/ส แสงจันทร์	91972649	
11	อ. อรุณ ใจดี	ชาวนา	อ/ส อรุณ	54998669	
12	อ. ใจดี ใจดี	ชาวนา	อ/ส ใจดี	55742365	

ลงรายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมให้สอบถาม

หัวข้อเรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยเหลือ
ช่วยเหลือ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”

ตำบลหัวช้าง อำเภอนาขายทอง (06), ครึ่งวันที่ 23 มิถุนายน 2566

ลำดับ	ชื่อและนามสกุล	ภาคส่วน	หน้าที่รับผิดชอบ	เบอร์โทรศัพท์	เซ็นชื่อ
1	ท.ชาอ/สุนทรภักดิ์ สุรพัฒน์	วิสาหกิจ	วิสาหกิจ	02056653524	สุนทร
2	ท. สันติสุข สันติสุข อ.ค.ธรรม	วิสาหกิจ	วิสาหกิจ	0205689556	สันติสุข
3	ท.จ.จ. สันติสุข	วิสาหกิจ	วิสาหกิจ	5509028	จ.จ.
4	ท.บุญเนื้อมณี	วิสาหกิจ	วิสาหกิจ	29122185	บุญเนื้อมณี
5	ท. มนต์ ธีร เวียงเหล็ก ธีร ธีร	วิสาหกิจ	วิสาหกิจ	52828656	มนต์ ธีร
6	ท. วิภา สันติสุข	วิสาหกิจ	วิสาหกิจ	22490303	วิภา

ลงรายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมให้สอบถาม

หัวข้อเรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยเหลือ
ช่วยเหลือ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”

ตำบลน้ำเกลือ อำเภอนาชายทอง (09), วันที่ 23 มิถุนายน 2566

ลำดับ	ชื่อและนามสกุล	ภาคส่วน	หน้าที่รับผิดชอบ	เบอร์โทรศัพท์	เซ็นชื่อ
1	ท. ชาติวิทย์ วัฒน...	บ้าน...	...	02055616507	...
2	ท. ภูวนิ...	0305624760	...
3	ท. สอน...	095049695	...
4	ท. ธีร...	57618431	...
5	ท. แสง...	98801645	...
6	ท. ธีร...	29.897028	...
7	ท. ธีร...	0305681540	...
8	ท. ธีร...	5499525	...
9	ท. ธีร...

ลงรายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมให้สอบถาม

หัวข้อเรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรช่วยเหลือ
ช่วยเหลือ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”

ตำบลมาชัย อำเภอนาขายทอง (09), ครึ่งวันที่ 23 มิถุนายน 2566

ลำดับ	ชื่อและนามสกุล	ภาคส่วน	หน้าที่รับผิดชอบ	เบอร์โทรศัพท์	เซ็นชื่อ
1	นางสาววิภาวดี แสนคำ	สมาชิก อบต.	อบต.	58430017	
2	นายวิมล อิ่มแก้ว	วิสาหกิจ	วิ.จ.	55964423	
3	นาย. สิริวิภา วัฒนา	สมาชิก อบต.	อบต.	59288663	
4	นาง. วิภาวดี แสนคำ	วิ.จ.	วิ.จ.	54420856	
5	นาย. วิมล อิ่มแก้ว	วิ.จ.	วิ.จ.	93316639	Phong
6	น. วิมล	วิ.จ.	วิ.จ.	59902479	
7	น. สิริวิภา วัฒนา	วิ.จ.	วิ.จ.	54109549	
8	น. สิริวิภา วัฒนา	วิ.จ.	วิ.จ.	98331989	
9	น. วิมล อิ่มแก้ว	วิ.จ.	วิ.จ.	59867150	

ภาคผนวก ง
หนังสือในการดำเนินการวิจัย

ສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວ
ສັນຕິພາບ ເອກະລາດ ປະຊາທິປະໄຕ ເອກະພາບ ວັດທະນາຖາວອນ

ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ
ຄະນະວິທະຍາສາດສັງຄົມ

ເລກທີ. 935... /ຄສຄ
ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ວັນທີ. 14.06.2023

ໜັງສືສະເໜີ

ຮຽນ: ທ່ານຫົວໜ້າຫ້ອງການກະສິກໍາ ແລະ ປ່າໄມ້ ເມືອງນາຊາຍທອງ ທີ່ນັບຖື.

ເລື່ອງ: ຂໍລົງເກັບກໍາຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບການພັດທະນາກະສິກໍາດ້ານແບບຢູ່ທີ່ເມືອງນາຊາຍທອງ

- ອີງຕາມ ຂໍ້ຕົກລົງວ່າດ້ວຍການອະນຸມັດໃຫ້ພະນັກງານ (ຄຸສອນ) ໄປຍົກລະດັບຊັ້ນປະລິນຍາເອກຢູ່ທີ່ປະເທດໄທ ສະບັບເລກທີ 6351/ສສກ, ລົງວັນທີ 31 ທັນວາ 2021.
- ອີງຕາມ ການສະເໜີຂອງຜູ້ກ່ຽວ.

ຄະນະບໍດີ ຄະນະວິທະຍາສາດສັງຄົມ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ ຂໍຖືເປັນກຽດຢ່າງສູງຮຽນສະເໜີຕໍ່ ທ່ານ ເພື່ອຂໍອະນຸຍາດໃຫ້ **ຊອ.ປທ.ນ. ສຸວັນນິ ລໍວິໄຊ** ອາຈານສອນສັງກັດຢູ່ຄະນະວິທະຍາສາດສັງຄົມ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ ທີ່ກໍາລັງສຶກສາຕໍ່ປະລິນຍາເອກທີ່ມະຫາວິທະຍາໄລແມ່ໃຈ ຈັງຫວັດຊຽງໃໝ່ ປະເທດໄທ ມາເກັບກໍາຂໍ້ມູນເພື່ອປະກອບໃສ່ໃນການຂຽນບົດວິທະຍານິພົນປະລິຍາເອກ ໃນຫົວຂໍ້: **ການພັດທະນາກະສິກໍາດ້ານແບບພາຍໃຕ້ສູນພັດທະນາ ແລະ ບໍລິການດ້ານການກະເສດຫ້ວຍຊອນ-ຫ້ວຍຊິ້ວນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ** ຢູ່ທີ່ສູນພັດທະນາ ແລະ ບໍລິການດ້ານການກະເສດຫ້ວຍຊອນ-ຫ້ວຍຊິ້ວ ແລະ ຄອບຄົວກະສິກໍາດ້ານແບບຢູ່ໃນ 8 ບ້ານຂອງເມືອງນາຊາຍທອງ ແລະ 1 ບ້ານຢູ່ເມືອງສັງທອງ ໃນລະຫວ່າງວັນທີ 15-25 ມິຖຸນາ 2023 (ເຊິ່ງແຜນການ ແລະ ລາຍລະອຽດຄັດຕິດມາພ້ອມນີ້).

ດັ່ງນັ້ນ, ຈຶ່ງຮຽນສະເໜີມາຍັງທ່ານເພື່ອພິຈາລະນາຕາມຄວາມເໝາະສົມດ້ວຍ

ຮຽນມາດ້ວຍຄວາມນັບຖືເປັນຢ່າງສູງ

ເຊັ່ນແທນຄະນະບໍດີ

ປອ ສິມຄິດ ບູລິດາ

ເອົາໄປໃຫ້ສູນພັດທະນາ
ແລະ ບໍລິການດ້ານການກະເສດ
ຊອນ - ຫ້ວຍຊິ້ວ ເມືອງນາຊາຍທອງ
8 ບາເພີທີ່ຕັ້ງຂຶ້ນຢູ່ແມ່ນ
ເພື່ອເກັບກຳຂໍ້ມູນ ແລະ ຮັບເອົາຂໍ້ມູນ
ຈາກຊາວຊື່ນເວັ້ນ ທີ່ຢູ່ແລ້ວ

ນ.ສຸດສະດາ ອິນທະສົມ
Souhsada INTHASOM

ຄະນະວິທະຍາສາດສັງຄົມ, ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ, ຖິ່ນ ປ.ນ 7322 ວຽງຈັນ-ສ.ປ.ປ.ລາວ
ໂທ: 021 770876 ຫຼື ຕິດຕໍ່ຜູ້ກ່ຽວເປີ 020 97894246

ສາທາລະນະລັດປະຊາທິປະໄຕປະຊາຊົນລາວ
ສັນຕິພາບ ເອກະລາດ ປະຊາທິປະໄຕ ເອກະພາບ ວັດທະນາຖາວອນ

ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ
ຄະນະວິທະຍາສາດສັງຄົມ

ເລກທີ 953 /ຄສດ

ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ວັນທີ 9 JUN 2023

ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ
ຄະນະວິທະຍາສາດສັງຄົມ
ເລກທີ: 072.ຫກ.ປມ
ວັນທີ: 09.6.23

ໜັງສືສະເໜີ

ຮຽນ: ທ່ານ ຫົວໜ້າຫ້ອງການກະສິກໍາ ແລະ ປ່າໄມ້ ເມືອງສັງທອງ ທີ່ນັບຖື

ເລື່ອງ: ຂໍລົງເກັບກຳຂໍ້ມູນ ການພັດທະນາກະສິກຳຕົ້ນແບບ ຢູ່ທີ່ບ້ານໃຫຍ່ນາຈະເລີນ ເມືອງສັງທອງ

- ອີງຕາມ ຂໍ້ຕົກລົງວ່າດ້ວຍການອະນຸມັດໃຫ້ພະນັກງານ (ຄູສອນ) ໄປປົກລະດັບຊັ້ນປະລິນຍາເອກຢູ່ທີ່ປະເທດໄທ, ສະບັບເລກທີ 6351/ສສກ, ລົງວັນທີ 31 ທັນວາ 2021.
- ອີງຕາມ ການສະເໜີຂອງຜູ້ກ່ຽວ.

ຄະນະບໍດີ ຄະນະວິທະຍາສາດສັງຄົມ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ ຂໍຖືເປັນກຽດຢ່າງສູງຮຽນສະເໜີຕໍ່ທ່ານ ເພື່ອ ຂໍອະນຸຍາດໃຫ້ **ຊອ.ປທ.ນ. ສຸວັນນິ ລໍວິໄຊ** ອາຈານສອນສັງກັດຢູ່ຄະນະວິທະຍາສາດສັງຄົມ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ ທີ່ ກຳລັງສຶກສາຕໍ່ປະລິນຍາເອກ ສາຂາການຈັດການ ແລະ ພັດທະນາຊັບພະຍາກອນ ຄະນະຜະລິດຕະກຳການກະເສດ ມະຫາວິທະຍາໄລແມ່ໄຈ້ ຈັງຫວັດຊຽງໃໝ່ ປະເທດໄທ ໄດ້ລົງເກັບກຳຂໍ້ມູນ(ຄອບຄົວກະສິກຳຕົ້ນແບບ)ເພື່ອນຳມາປະກອບໃສ່ ໃນການຂຽນບົດວິທະຍານິພົນປະລິນຍາເອກ ໃນຫົວຂໍ້: **ການພັດທະນາກະສິກຳຕົ້ນແບບພາຍໃຕ້ສູນພັດທະນາ ແລະ ບໍລິການດ້ານການກະເສດຫ້ວຍຊອນ-ຫ້ວຍຊື່ວ ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ** ຢູ່ທີ່ບ້ານໃຫຍ່ນາຈະເລີນ ເມືອງສັງ ທອງ ເຊິ່ງຢູ່ໃນພາຍໃຕ້ການຄຸ້ມຄອງຂອງສູນພັດທະນາ ແລະ ບໍລິການດ້ານການກະເສດຫ້ວຍຊອນ-ຫ້ວຍຊື່ວ ໃນລະຫວ່າງວັນ ທີ 21-30 ມິຖຸນາ 2023 (ເຊິ່ງແຜນການ ແລະ ລາຍລະອຽດຄັດຕິດມາພ້ອມນີ້).

ດັ່ງນັ້ນ, ຈຶ່ງຮຽນສະເໜີມາຍັງທ່ານເພື່ອພິຈາລະນາຕາມຄວາມເໝາະສົມດ້ວຍ

ຮຽນມາດ້ວຍຄວາມນັບຖືເປັນຢ່າງສູງ

ເຊັນແທນຄະນະບໍດີ

ຮອງຄະນະບໍດີ

Handwritten notes in Lao script:
- ປຶ້ງສຳ ສາມ ຂອນ
ລະ/ເລັ ຂອນ ໃນ ຈຸນລະ
ງານ ສັງຄົມ ສັງຄົມ
ສາມ ຂອນ ສັງຄົມ
ເພື່ອ ສະເໜີ ຕໍ່ ສັງຄົມ
ແລະ ສູນ ສັງຄົມ ສັງຄົມ
ສັງຄົມ 16 ສາມ ຂອນ ສັງຄົມ
ສັງຄົມ 16 ສາມ ຂອນ ສັງຄົມ
01/06/23
96

ປອ ສິມຄິດ ບຸລິດຳ

ສິດວິໄຊ ພູລາວົງ

ຄະນະວິທະຍາສາດສັງຄົມ, ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ, ຖິ ປ.ນ 7322 ວຽງຈັນ-ສ.ປ.ປ.ລາວ
ໂທ: 021 770876 ຫຼື ຕິດຕໍ່ຜູ້ກ່ຽວເປີ 020 97894246

ภาคผนวก จ
ภาพประกอบการวิจัย

ภาพที่ 5 แผนผังบริเวณ ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว
(พิกัดที่ตั้งสำนักงาน: E: 233209; N: 2004062 (ตำบลนายาง อำเภอนาชายทอง นครหลวง
เวียงจันทน์) (ภาพจากเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว)

ภาพที่ 6 พื้นที่มุมสูงของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว (ภาพจากเจ้าหน้าที่ศูนย์
พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว)

ภาพที่ 9 สัมภาษณ์ ผอ. ดวงตะวัน ศรีสมบัติ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วย
ซอน-ห้วยซั่ว ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 19/6/2023

ภาพที่ 10 สนนากลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวน 30 ราย
 ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 20/6/2023

ภาพที่ 11 สัมภาษณ์ท่าน สดวิชัย ภูรวงศ์ รองหัวหน้าห้องการกสิกรรม-ป่าไม้ อำเภอสังขจี่ของ
ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 21/6/2023

ภาพที่ 12 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลใหญ่หน้าเจริญ อำเภอสังขจี่ของ
ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 21/6/2023

ภาพที่ 15 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากป่า ร่อง เกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลใหญ่ณาเจริญ อำเภอสว่างซ่งทอง
ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 21/6/2023

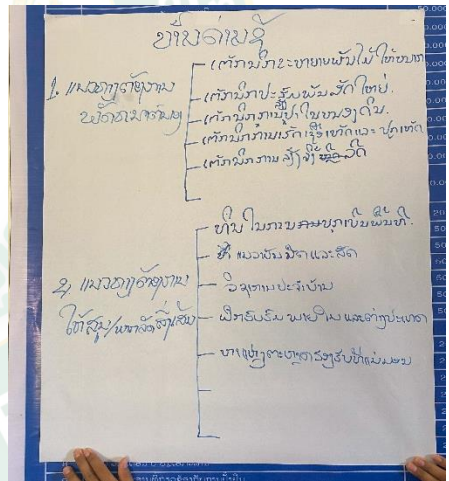
ภาพที่ 16 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลนาयाง อำเภอนาชายทอง
ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 22/6/2023

ภาพที่ 17 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลหนองคันคูด อำเภอนาชายทอง
ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 22/6/2023

ຖານທີ່ 18 ລຸ່ງພື້ນທີ່ເກັບຂໍ້ມູນຈາກເຄຊັດຮຸກຕົ້ນແບບ ທີ່ຕຳບຸນາຊອນ ອຳເຄອນາຊາຍທອງ
ຖານຖ່າຍເມື່ອວັນທີ່ 22/6/2023

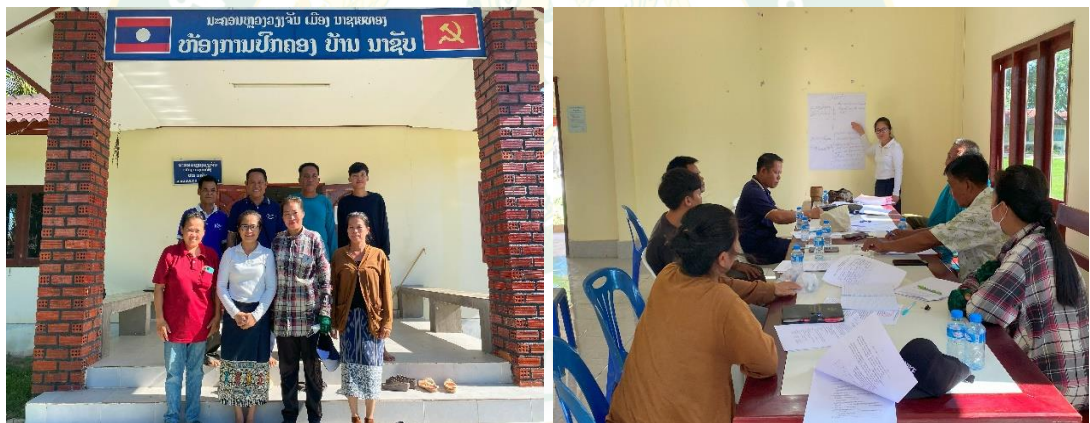
ภาพที่ 19 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลด่านชี อำเภอนาชายทอง
ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 23/6/2023

ภาพที่ 20 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลหัวช้าง อำเภอนาชายทอง
ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 23/6/2023

ภาพที่ 21 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลน้ำเกลี้ยง อำเภอนาชายทอง
ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 23/6/2023

ภาพที่ 22 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลนาซิว อำเภอนาชายทอง
ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 23/6/2023

ภาพที่ 23 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรต้นแบบ ที่ตำบลหัวขัว อำเภอนาชายทอง
ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 23/6/2023

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล Mrs. Souvanny Lorvixay
เกิดเมื่อ 21 November 1987
ประวัติการศึกษา 2559 B.E. Master of Social Development in Faculty of Social
Science, National University of Laos
2565 B.E. Doctor of Philosophy (Resources Management and
Development) Maejo University
ประวัติการทำงาน Faculty of Social Science, National University of Laos
E-mail: souvanny87@gmail.com

